

Børn med grønlandsk baggrund, der er anbragt i Danmark – fra danske kommuner

Karen Margrethe Dahl, Maliina Grønvold Olsen, Mette Lausten
og Jakob Trane Ibsen

VIVE

Børn med grønlandsk baggrund, der er anbragt i Danmark – fra danske kommuner

© VIVE og forfatterne, 2022

e-ISBN: 978-87-7582-055-9

Modelfoto: Ole Bo Jensen/VIVE

Projekt: 301917

Finansiering: Midler fra Nordatlantpuljen afsat på Finansloven for 2021

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Børn med grønlandske forældre, der bor i Danmark, anbringes 5-7 gange oftere uden for hjemmet end børn med danske forældre. Dette forhold vækker bekymring i Grønland og Danmark og har ført til, at der på finansloven for 2021 blev afsat midler til at afdække baggrunden for, at børnene anbringes, processen, når det sker, og trivslen hos de børn med grønlandsk baggrund, der anbringes fra danske kommuner. Dette er formålet med denne rapport, der bygger på registerdata fra Danmarks Statistik, spørgeskemadata indsamlet blandt børn, der bor i en plejefamilie eller på døgninstitution, samt kvalitative sags- og interviewdata om 17 familier med grønlandsk baggrund, der har et eller flere børn, der er anbragt uden for hjemmet. De kvantitative data er fra perioden 2014-2020, mens de kvalitative interviews er indsamlet i 2021.

Forhåbningen er, at rapporten kan hjælpe professionelle i de danske kommuner og grønlandske forældre til en større grad af gensidig forståelse og danne baggrund for, at det danske system bedre kan hjælpe grønlandske familier, der får brug for hjælp til at håndtere deres familieliv.

VIVE ønsker at rette en stor tak til forældre, børn og unge, plejeforældre og kommunale myndighedsrådgivere for at fortælle om deres oplevelse af anbringelsesprocessen og til de grønlandske forældre for at lade os læse om anbringelsesforløbet i børnenes anbringelsessager.

Rapporten er udarbejdet af Karen Margrethe Dahl, Maliina Grønvold Olsen, Mette Lausten og Jakob Trane Ibsen. Karen Margrethe Dahl har været projektleder på undersøgelsen.

Rapporten er finansieret af midler fra Nordatlantpuljen afsat på Finansloven for 2021. Den er blevet fulgt af en følgegruppe med repræsentanter for det grønlandske miljø i Danmark, myndighedsrådgivere og ledere fra danske kommuner og forskere. Der er foretaget eksternt og internt review af rapporten – vi takker for konstruktive kommentarer fra alle.

Kræn Blume Jensen

Forsknings- og analysechef for VIVE Social

Indholdsfortegnelse

Sammenfatning	6
---------------	---

1	Indledning	17
1.1	Børn med grønlandsk baggrund i Danmark – og deres forældre	19
1.2	Børn og familiers rettigheder	25
1.3	Grønlandsk og dansk familiekultur	32
1.4	Læsevejledning	36

2	Data og analysemetoder	37
2.1	Kvantitative data og analysemetoder	37
2.2	Kvalitative data og analysemetoder	43

3	Grønlandske forældre, hvis børn anbringes i Danmark	50
3.1	Indledning	50
3.2	Forældrenes nuværende situation og karakteristika	50
3.3	Forældrenes opvækst	55
3.4	Er børn med grønlandsk baggrund i højere grad anbragte – når der tages højde for børnenes familiesituation?	57
3.5	Opsamling	60

4	Sagsbehandling og forebyggelse	62
4.1	Indledning	62
4.2	Møder mellem grønlændere og danske sagsbehandlere	62
4.3	Udredning af børnetrivsel og forældrekompetencer	69
4.4	Forebyggende foranstaltninger	76
4.5	Opsamling	82

5	Anbringelsen	85
5.1	Indledning	85

5.2	Begrundelsen for anbringelsen	85
5.3	Frivillige anbringelser og tvangsanbringelser	87
5.4	Valg af anbringelsessted	91
5.5	Samarbejdet mellem forældre og plejeforældre	93
5.6	Samvær mellem børn og forældre	95
5.7	Opsamling	100
<hr/>		
6	Børnenes trivsel	102
6.1	Indledning	102
6.2	Helbred	103
6.3	Børnenes adfærd og trivsel	104
6.4	Oplevelse af tilknytning og trivsel på anbringelsesstedet	106
6.5	Skolegang og faglig udvikling	109
6.6	Venner og fritidsliv	110
6.7	Tilknytning til familie, netværk og kultur	111
6.8	Opsamling	116
<hr/>		
	Litteratur	117
<hr/>		
	Bilag 1 Resultat af propensity score matching	123

Sammenfatning

Børn med grønlandsk baggrund er oftere anbragt

Børn med grønlandske forældre, der bor i Danmark, anbringes oftere uden for hjemmet end børn med danske forældre. Tal fra Danmarks Statistik viser således, at 5 ud af 100 børn, der er født i Danmark af grønlandske forældre, og 7 ud af 100 børn, der er født i Grønland af grønlandske forældre, er anbragt uden for hjemmet. Blandt børn med to danske forældre er omtrent 1 ud af 100 anbragt uden for hjemmet.

Opdeles familierne på forældres og børns fødested, ser vi, at forældre, der selv er født i Grønland, men hvor børnene er født i Danmark, har den højeste sandsynlighed for at få anbragt deres børn (16 %). Over for dette er anbringelseshyppigheden omkring 4 % blandt børn, der har en grønlandsk og en dansk forælder, og som selv er født i Danmark.

Disse markante tal er udgangspunktet for denne undersøgelse af børn med grønlandsk baggrund, der bor i Danmark med deres familier. Undersøgelsen beskriver således ved hjælp af kvantitative og kvalitative data:

1. Hvad der kendetegner de grønlandske familier, der oplever en anbringelse, og om børn med grønlandsk baggrund har en højere sandsynlighed for at blive anbragt, når man tager højde for familiernes kendetegn (fx beskæftigelse, psykisk sygdom, misbrugsbehandling, kriminalitet og evt. boligforhold)
2. Hvordan sagsbehandlingen og anbringelsesprocessen foregår, når et barn med grønlandsk baggrund anbringes uden for hjemmet
3. Hvordan børnene og de unges trives, og hvordan de oplever deres relationer til henholdsvis anbringelsessted, forældre og grønlandsk kultur.

Undersøgelsen fokuserer på alle børn, der har mindst en forælder, der er født i Grønland. Da den grønlandske identitet kan spille en varierende rolle for disse børn, omtales børnene som "børn med grønlandsk baggrund" frem for fx "grønlandske børn".

Grønlandske forældre til anbragte børn i Danmark er vanskeligt stillede

Undersøgelsen viser, at grønlandske forældre, hvis børn anbringes uden for hjemmet i Danmark – ligesom danske forældre til anbragte børn – ofte står i en vanskelig situation i forhold til fx beskæftigelse, psykisk helbred og kriminalitet. I begge grupper er mindre end en fjerdedel af mødrene i beskæftigelse, omtrent halvdelen af mødrene har en psykiatrisk diagnose, og næsten halvdelen af fædrene har fået en betinget eller ubetinget dom for kriminalitet. På flere af disse parametre er de grønlandske mødre og fædre til anbragte børn ifølge de statistiske registerdata gennemsnitligt mere udsatte end de danske mødre og fædre: De er i højere grad eneforsørgere (66 % mod 55 %), i højere grad på kontanthjælp (66 % mod 55 %), ligesom forekomsten af misbrugsbehandling er højere (20 % af de grønlandske mødre mod 11 % af danske mødre til anbragte). Det kvalitative datamateriale bekræfter, at livet for en del af de grønlandske forældre til anbragte børn er præget af vold, misbrug, hjemløshed eller økonomisk usikkerhed. For nogle er denne situation opstået før flytningen til Danmark. Andre oplever først vanskeligheder i mødet med det danske samfund, der for en dels vedkommende fører til social isolation og ensomhed. I nogle af anbringelsessagerne spiller den sociale isolation sammen med andre risikofaktorer i familien og betyder, at helbreds vanskeligheder, misbrug eller økonomiske problemer får større betydning for familielivet, end disse risikofaktorer ville have fået, hvis der *havde* været et netværk omkring familien.

Forældrenes svære situation viser sig ved, at børn med grønlandsk baggrund i højere grad end børn med dansk baggrund anbringes på grund af deres forældres situation og i mindre grad på grund af deres egne individuelle vanskeligheder.

Sammenlignes den samlede gruppe af grønlandske forældre i Danmark med en dansk gruppe forældre med samme karakteristika (ifølge registerdata), reduceres forskellen på anbringelseshyppigheden mellem børn med dansk og grønlandsk baggrund væsentligt. Der er dog stadig en forskel – og en overrepræsentation – af børn og unge med grønlandsk baggrund på 1,7 procentpoint, idet vi i den sammenlignelige gruppe af børn med dansk baggrund finder 3,9 %, der er anbragt uden for hjemmet, mod 5,6 % af alle børn med grønlandsk baggrund i Danmark. Det vil altså sige, at børn med grønlandsk baggrund har 1,4 gange højere sandsynlighed for at være anbragt end børn med dansk baggrund, når der korrigeres for forskelle på familiernes baggrundsforhold. Den tilbageværende forskel kan sandsynligvis forklares med forhold i familierne, der ikke findes viden om i registrene, men som træder frem i det kvalitative datamateriale og i tidligere undersøgelser af grønlændere i Danmark.

Det kan fx handle om forældrenes traumereaktioner efter turbulente opvækstforhold, hjemløshed eller voldelige konflikter i familierne. Derudover kan det handle om en dårligere sagsbehandlingsproces i sagerne med de grønlandske familier, der fx betyder, at man i mindre grad lykkes med de forebyggende tiltag, der iværksættes forud for anbringelsen.

Sprogvanskeligheder vanskeliggør inddragelse

Sagsbehandlere og forældre er enige om, at det er befordrende for samarbejdet, at der deltager en tolk ved møderne, når forældrenes hverdagsprog primært er grønlandsk. I nogle anbringelsessager er der tolk på alle møder – i andre sker det ikke, selvom forældrene ikke fuldt ud forstår, hvad der bliver sagt. Når der ikke altid bruges tolk, handler det i nogle sager om, at sagsbehandlere ikke ser et behov for tolk, fx fordi de har svært ved at aflæse, hvor meget forældrene forstår. Det kan også handle om praktiske udfordringer med at skaffe (uvildige) tolke. Nogle forældre oplever, at deres ønske om brug af tolk ikke imødekommes af sagsbehandlere, men der er også eksempler på, at forældrene selv afviser tolkebistand, fordi de oplever at tale godt dansk, selvom det måske ikke rækker til at forstå fx lovgivning og andre ikke-hverdaglige emner på møderne. I forhold til skriftlig oversættelse af væsentlige dokumenter kræver lovgivningen, at der i hver sag foretages et konkret skøn af behovet hos de involverede borgere. Der er dog i de anbringelsessager, der indgår i det kvalitative data, ikke eksempler på, at skriftlige dokumenter er blevet oversat til grønlandsk.

Oplevelse af kulturelle forskelle og gensidige fordomme

Kulturelt opstår der forståelsesvanskeligheder mellem sagsbehandlere og de grønlandske forældre, der både handler om forskellige måder at fremstille sig selv på og om forskellige værdier i opdragelse og familieliv. Det kan handle om, at sagsbehandlere i mødesituationen oplever forældrene som passive, mens forældrene selv ser en tilbageholdende og lidt ydmyg selvfremstilling som et tegn på respekt. Det kan også handle om, at forældrene oplever at blive kritiseret for praksisser, som de oplever som normale blandt grønlandere. Det kan handle om kritik for ikke i tilstrækkelig grad at indtage en aktiv og styrende rolle i arbejdet med barnets udvikling, for ikke i tilstrækkelig grad at have en-til-en samtaler med barnet eller for ikke i tilstrækkelig grad at sikre barnet en fast struktur i hverdagen. De kulturelle forskelle er i sagsmaterialet ikke afgørende for beslutningen om anbringelse, men kan være med til at

skabe et dårligt samarbejde i sagsbehandlingen og gøre, at forældrene har vanskeligt ved at indtage en positiv rolle i samværet med børnene.

Mange grønlandske forældre har desuden oplevelser af forskelsbehandling på grund af den grønlandske baggrund. Det kan være oplevelser, de har i mødet med det offentlige system eller i andre dele af samfundet, men handler ikke nødvendigvis om konkrete oplevelser i de børnesager, som undersøgelsen kigger på. Når forældrene møder sagsbehandlerne, er det dog i de mere konfliktfulde sager med en stærk forventning om at møde forskelsbehandling og ringeagt på grund af den grønlandske baggrund. En forventning, der hurtigt omsættes til beskyldninger om racisme, når sagsbehandlerne prøver at komme i dialog om situationen i hjemmet og omsorgen for børnene. En udbredt fortælling blandt grønlændere i både Danmark og Grønland om, at grønlandske forældre har stor risiko for at få anbragt deres børn i Danmark, kan derudover betyde, at nogle venter for længe med at bede om hjælp, og at man derfor ikke får gang i en konstruktiv forebyggende proces.

Forskelle på det grønlandske og danske sociale system skaber misforståelser

Ud over de sproglige og kulturelle forskelle er der også mulighed for misforståelser mellem forældre og sagsbehandlere, der handler om, at det faglige system er forskelligt for grønlandske børn og børn med dansk baggrund, og at forældrene derfor misforstår centrale begreber og oplever at blive vurderet væsentligt anderledes, og hårdere, som forældre i det danske system. I Grønland er der i en del områder en høj andel familier, der er udsatte. Da sagsbehandlere i Grønland derudover typisk har flere sager end en typisk dansk sagsbehandler, kan der være forskellige tærskler for, hvornår man griber ind i familien, og hvad der skal til, for at man anbringer et barn i Danmark og Grønland. Nogle forældre fortæller således, at de før flytningen til Danmark ikke havde været i kontakt med de sociale myndigheder og blev opfattet som en relativt normalt fungerende familie. De bliver derfor overraskede over, at deres familieliv bliver set som problematisk for børnene i Danmark og har ikke umiddelbart samme forståelse af, hvad der udgør en risikofaktor i et børneliv i Danmark som sagsbehandlerne. Derudover ser vi, at forældrene har svært ved at forstå, hvad fx et frivilligt samtykke til anbringelse betyder og har af konsekvenser. Det kan handle om, at der i Grønland er/har været en mere fleksibel tilgang til anbringelse, hvor forældrene selv har kunnet indgå aftaler om midlertidige anbringelser af deres børn hos familie og netværk – og ophæve aftalen, når de igen kunne have børnene boende. Misforståelser af begrebet frivillighed betyder, at nogle grønlandske forældre føler sig pressede til at acceptere et samtykke.

Børnefaglige undersøgelser dækker et bredt spektrum af udfordringer og ressourcer, men forældrekompetenceundersøgelser bør tilpasses sprog og kultur

Forud for en anbringelse skal der gennemføres en børnefaglig § 50-undersøgelse af barnets individuelle forhold og familiesituation. I nogle sager med børn med grønlandsk baggrund rejses der tvivl om, hvorvidt de gennemførte § 50-undersøgelser er egnede til at opfange de grønlandske familiers udfordringer og ressourcer, da især de anvendte psykologiske test i forældrekompetenceundersøgelserne mistænkes for kulturelle og sproglige bias (skævheder). VIVEs undersøgelse viser, at de gennemførte forældrekompetenceundersøgelser i sagsmaterialet bygger på et bredt spektrum af informationskilder og metoder samt flere forskellige typer af test. Der er således ikke eksempler på, at forældrene vurderes på et enkelt testresultat eller en enkeltstående kilde. Der er dog grund til at øge opmærksomheden omkring de kulturelle og sproglige bias, der kan være i testinstrumenterne, og arbejde mod, at psykologen, der tester forældrene, har forståelse for den grønlandske kulturbaggrund. Derudover påpeger undersøgelsen et behov for, at de anvendte test oversættes til grønlandsk og valideres på personer med grønlandsk baggrund.

Nogle forældre oplever, at forældrekompetenceundersøgelserne har for stort fokus på udfordringerne i hjemmet og kun i mindre grad har blik for ressourcerne. Den øgede brug af forældrekompetenceundersøgelser er indført for at styrke forældrenes retssikkerhed i tvangsanbringelsessager. I nogle af sagerne med de grønlandske familier oplever forældrene dog i stedet, at deres position som forældre svækkes, ved at problemerne i familien bliver tydeliggjort af en autoriseret psykolog, som de oplever står på samme side i sagen som den kommunale sagsbehandler. Dette forhold understreger et behov for at sikre, at undersøgelserne ikke har indbyggede kulturelle bias, og at undersøgelserne ikke opleves som et redskab, der primært har til formål at underbygge en tvangsanbringelsesbeslutning, der er taget på forhånd.

Derudover giver nogle forældre i undersøgelsen udtryk for, at der er oplysninger på deres barns sag, som de ikke mener er korrekte eller kan genkende. For eksempel kan der stå i en sag, at forælder har depressive symptomer, uden at der er stillet en egentlig diagnose. Eller der kan stå, at der har været mistanke om alkoholmisbrug, selvom mistanken ikke længere er aktuell. Nogle beder derfor om at få slettet eller rettet sådanne oplysninger, og det kan opleves frustrerende, når sletning eller rettelse ikke sker. Ifølge lovgivningen har forældrene ret til at kommentere på sagsbehandlerens beskrivelse, og deres

kommentarer skal noteres på sagen. Men af hensyn til dokumentation af sagens gang – herunder forskellige vurderinger fra personer omkring familien – har de kun ret til at få slettet eller rettet forhold, der er faktisk forkerte, såsom navne eller adresser.

Forløb med forebyggende foranstaltninger præges af samarbejdsudfordringer

Børn med grønlandsk baggrund modtager i højere grad end børn med dansk baggrund forebyggende foranstaltninger. I sagsmaterialet ser det dog ud til, at det problematiske samarbejde i sagsbehandlingen også kan betyde problemer i det forebyggende arbejde. Det kan føre til meget langstrakte forebyggende forløb, hvor kommunen afprøver forskellige tiltag uden at opnå et konstruktivt samarbejde med forældrene, samtidig med at barnets trivsel forværres. Vi ser også eksempler på forløb, hvor det ser ud til, at kommunen relativt hurtigt griber til en anbringelse på baggrund af et begrænset indblik i familiens ressourcer og udfordringer, fordi der er et højt konfliktniveau i sagen. I sagsmaterialet ser vi dog også eksempler på veltilrettelagte forebyggende forløb, hvor man gradvist bevæger sig op ad indsatsstrappen og lykkes med en inddragende og afklarende proces undervejs.

De interviewede sagsbehandlere foreslår, at man i højere grad laver forebyggende tiltag direkte rettet mod grønlandske familier. Det kunne fx være mere helhedsorienterede indsatser, der samtænker familiebehandling med beskæftigelse eller øget brug af parallelanbringelse på forælder-barn-hjem, der er tilpasset personer med grønlandsk kulturbaggrund.

Mange hensyn i valg af anbringelsessted – sjældent fokus på sproglig og kulturel kontinuitet

Anbragte børn og unge med grønlandsk baggrund bor oftere end børn med dansk baggrund i plejefamilie og lidt sjældnere på institution. Der er næsten udelukkende tale om danske plejefamilier, hvilket skyldes, at der er meget få grønlandske plejefamilier i Danmark. I valget af plejefamilie spiller nærheden til de biologiske forældre, mulighed for, at søskende kan bo sammen og kemien mellem barn, forældre og plejeforældre en vigtig rolle, mens kulturel og sproglig kontinuitet spiller en mindre rolle. Forældrene føler sig i mindre grad inddra-

gede i valget af anbringelsesstedet. Blandt børnene er der dog samme oplevelse af involvering i valg af anbringelsessted som blandt danske anbragte børn.

En del af forældrene og plejeforældrene oplever samarbejdsvanskeligheder. For nogle fortsætter vanskelighederne i store dele af anbringelsen. Andre oplever dog en bedring i samarbejdet, i takt med at der opbygges et tillidsforhold mellem forældre og plejeforældre, og hvis forældrene oplever, at børnene trives hos plejeforældrene, og hvis de selv oplever at få rum til at være forældre på egne præmisser.

Praktiske og sproglige begrænsninger i samværet

Børn med grønlandsk baggrund har lige så hyppigt som børn med dansk baggrund samvær med mor, men mindre med far. For mange er samværet dog støttet eller overvåget, hvilket opleves ufleksibelt og kunstigt af forældrene og nogle gange af plejeforældrene. Det begrænsede samvær begrundes typisk med begrænsede forældreressourcer, forældrenes ustabilitet, risiko for overgreb, samarbejdsvanskeligheder – og at barnet har negative reaktioner efter samvær.

Nogle forældre får at vide, at de ikke må/bør tale grønlandsk i samværet. Dette begrundes med, at mange af børnene kun i begrænset omfang taler og forstår grønlandsk, og at børnene derfor får mere ud af samværet og får mulighed for en tættere relation til forældrene, hvis kommunikationen sker på dansk. I de tilfælde, hvor samværet er overvåget eller støttet, kan begrundelsen dog også være, at støttepersonerne skal kunne bistå og kontrollere samværet.

Hvis børn og forældre skal have mulighed for en god kontakt i samværsituationen, er det ikke hensigtsmæssigt, at kommunikationen mellem børn og forældre foregår med tolk. I de tilfælde, hvor både forældre og børn har det bedst med at kommunikere på grønlandsk, og hvor den sproglige begrænsning handler om, at kommunens samværskonsulenter skal have mulighed for at støtte samværet, bør det dog undersøges, om det i højere grad er muligt at bruge grønlandssprogede samværskonsulenter, så samværet i så høj grad som muligt er på børns og forældres præmisser.

Anbragte børn med grønlandsk baggrund trives bedre end andre anbragte børn

Børn og unge med grønlandsk baggrund, der er anbragt, trives på flere parametre bedre end andre anbragte børn i Danmark. Det gælder både, når vi ser på deres individuelle trivsel og adfærd, deres skolegang, deres oplevelse af muligheder i fritiden, og når vi ser på deres oplevelse af at blive holdt af på anbringelsesstedet. Den relativt gode trivsel blandt børn med grønlandsk baggrund kan handle om, at de i mindre grad end børn med dansk baggrund er anbragt på grund af egne adfærds- og trivselsvanskeligheder.

De kvalitative interviews bekræfter, at børnene med grønlandsk baggrund for det meste trives og føler sig hjemme på deres anbringelsessteder. De interviewede børn og unge oplever at være velintegrerede i deres lokalområde og at have gode venskaber og fritidsliv. En del af sagerne beskriver dog børn, der især i starten af anbringelsen har tilknytningsforstyrrelser, grænseløshed og vanskeligheder med at mærke egne behov. Der er også børn, der viser sig at have væsentlige sprog- og indlæringsproblemer. Derudover ser vi ligesom blandt anbragte børn med dansk baggrund, børn med grønlandsk baggrund, der efter en barndom med god trivsel i løbet af teenageårene udvikler store adfærds- og trivselsproblemer.

Børnene med grønlandsk baggrund føler i lige så høj grad som anbragte børn med dansk baggrund, at deres forældre holder af dem, og oplever, at anbringelsesstedet støtter deres kontakt til forældrene. De føler dog i mindre grad end andre anbragte børn, at de kan få hjælp og støtte hos forældrene, og de føler en mindre grad af tilknytning til forældrene end andre anbragte børn. Dette kan både hænge sammen med forældrenes udsathed og med sproglig og kulturel afstand mellem børn og forældre.

Få børn taler grønlandsk

Kun få af de anbragte børn i det kvalitative datamateriale taler grønlandsk. En del har aldrig lært det, fordi de var små, da de blev anbragt, eller fordi deres forældre ikke har lært dem grønlandsk. Andre har mistet deres grønlandske sprog i løbet af anbringelsen. På dette område ligner de anbragte børn andre børn med grønlandsk baggrund, der bor i Danmark, idet kun få børn med grønlandsk baggrund ifølge tidligere undersøgelser taler og forstår grønlandsk. En del af de grønlandske forældre til anbragte børn har dog et ønske om, at børnene lærer og fastholder deres grønlandske sprog, idet den sproglige forskel mellem børn og forældre er med til at forstærke en følelsesmæssig afstand.

Blandt børnene og de unge ser vi, at ønsket om at kunne tale grønlandsk eller fastholde en stærk tilknytning til grønlandsk kultur varierer og ser ud til at hænge sammen med, hvorvidt de *har* kunnet tale grønlandsk, og hvor meget grønlandsk kultur har fyldt i deres opvækst. De halvstore nuværende anbragte børn, som er interviewet i undersøgelsen, ser det at være grønlandsk som en af flere identitetsparametre i deres liv og vægter ofte samvær med venner og deltagelse i fritidsaktiviteter højere end undervisning i grønlandsk og deltagelse i grønlandske kulturaktiviteter. Flere sagsbehandlere ser dog, at en del anbragte børn viser en større interesse for – og glæde ved – aktiviteter sammen med andre med børn med grønlandsk baggrund, når de kommer op i teenageårene. Ligeledes ser vi, at de tidligere anbragte unge i undersøgelsen, der selv er delvist opvokset i Grønland, oplever et behov for at genetablere en tilknytning til deres grønlandske baggrund og vedligeholde deres grønlandske sprog som voksne.

Perspektivering

Undersøgelsen afdækker således ved hjælp af flere forskellige datakilder årsagerne til, at de grønlandske familier ender med at få anbragt deres børn, og sagsprocessen, når det sker. Generelt viser undersøgelsen, at forskellen i anbringeshyppigheden blandt børn med grønlandsk og dansk baggrund delvis skyldes, at grønlandske familier i Danmark gennemsnitligt befinder sig i en mere udsat position. Derudover er der indikationer på, at samarbejdet mellem de grønlandske familier og de danske sagsbehandlere ikke altid lykkes, og at det betyder, at man ikke lykkes med at hjælpe børnene med forebyggende tiltag, mens de bor i hjemmet.

Den højere anbringelsesprocent blandt børn med grønlandsk baggrund i Danmark skal ses i sammenhæng med anbringelsesprocenten i Grønland, hvor 4,5 % af alle børn er anbragt uden for hjemmet i plejefamilie eller på døgninstitution. Børn med grønlandsk baggrund i Danmark er altså meget oftere anbragt uden for hjemmet sammenlignet med børn med dansk baggrund – men kun lidt oftere anbragt uden for hjemmet, når de sammenlignes med børn, der bor i Grønland. Undersøgelsen kan ikke vise, i hvilken grad familier med grønlandsk baggrund ligner familier, der bor i Grønland. De høje anbringelsestal i begge grupper tyder dog på, at en del familier med grønlandsk baggrund har svære betingelser for at få deres familieliv til at fungere, og at en del familier med grønlandsk baggrund i begge lande har brug for hjælp, inden børnene ender med at blive anbragt uden for hjemmet.

I undersøgelsen fremkommer der forskellige løsningsforslag, som måske kan forbedre samarbejdet mellem sagsbehandlere og grønlandske forældre i Danmark. Det handler om at øge sagsbehandlernes viden om grønlandske forhold og udvikle mødeformer og forebyggende tiltag, der er sensitive over for, at

grønlanderes selvfremsstilling og familieværdier kan være anderledes end danskeres. Det er dog vigtigt, at man i udarbejdelsen af særlige grønlandske tiltag ikke skærer alle grønlandere over en kam, men er opmærksom på, at grønlandsk kultur og sprog spiller forskellige roller for de grønlandere, der bor i Danmark. Undersøgelsen peger også på, at det er væsentligt af hensyn til både borgernes retssikkerhed, vidensgrundlaget i sagen og samarbejdet mellem sagsbehandler og familie at prioritere ressourcer til fx tolkebistand – også tidligt i sagsforløbet, og i sager, hvor forældre taler nogenlunde dansk. Det kan både dreje sig om tolkebistand ved møder og tolkning af væsentlige dokumenter i sagen.

Undersøgelsen viser, at de grønlandske familier, der har børnesager i Danmark, som oftest står i en meget udsat position og viser også til dels noget af forklaringen på, at familierne er endt der. Der er dog brug for mere viden om, hvorfor så mange grønlandere i Danmark ender i en udsat position, og brug for mere opmærksomhed omkring grønlandernes oplevelse af mødet med Danmark.

Undersøgelsen lægger således op til at undersøge, hvilken situation de grønlandske forældre står i, inden de flytter fra Grønland til Danmark, og hvordan de integreres i arbejde, uddannelse og civilsamfund, når de flytter til Danmark. Undersøgelsen peger også på et behov for mere viden om det konkrete møde 'mellem system og klient' for borgere med grønlandsk baggrund. Den kvalitative del af vores undersøgelse har belyst dette gennem interviews med flere parter i dette møde. Denne kunne beriges af kvantitative og kvalitative undersøgelser, der følger børn, unge og familier via registerdata og kvalitative studier over en længere periode, herunder i flere møder med sagsbehandlere og foranstaltningsspersoner. På baggrund af sådanne undersøgelser kan der udvikles informationsmateriale, der kan styrke sagsbehandleres viden om særligt de familier, hvor forældrene har opholdt sig kort tid i Danmark, og hvor deres kulturelle tilknytning til Grønland er størst. Derudover kan informationsmaterialet forberede forældre (og andre grønlandere) på mødet med det danske samfund og system. Der kan desuden udarbejdes initiativer målrettet nyankomne grønlandere i enten kommunalt regi eller i de grønlandske organisationer i Danmark. Derudover kan der måske udvikles nogle samarbejdsmodeller mellem danske og grønlandske kommuner, der sikrer, at familier, der allerede er i kontakt med det sociale system i Grønland, hurtigt får hjælp, når de flytter til Danmark.

Undersøgelsen viser desuden, at der er brug for en øget opmærksomhed på børnenes sproglige og kulturelle kontinuitet og på at modvirke fremmedgørelse mellem forældre og børn. En øget adgang til viden om grønlandske forhold for børn og plejefamilier og en øget adgang til positive fællesskaber med andre børn med grønlandsk baggrund kan give børnene en mere positiv forståelse af den grønlandske baggrund og hjælpe børn og forældre til en højere

grad af gensidig forståelse. Igen er det dog vigtigt, at man ikke skærer alle børn med grønlandsk baggrund over en kam, men respekterer, at de kan have forskellige ønsker til, hvor meget den grønlandske identitet skal fylde hos dem, og hvad den skal indeholde.

Datagrundlag

Undersøgelsen bygger på kvantitative register- og spørgeskemadata samt kvalitative data i form af børnenes anbringelsessager og interviews med forældre, børn og unge, plejeforældre og sagsbehandlere.

De kvantitative registerdata dækker den samlede børnepopulation i Danmark i 2020, hvoraf 7.113 børn og unge i denne undersøgelse kategoriseres som børn og unge med grønlandsk baggrund, fordi de har en eller to forældre, der er født i Grønland. Børnene kan både være født i Grønland og i Danmark. Ud af de 7.113 børn med grønlandsk baggrund er 396 børn anbragt uden for hjemmet. Disse 396 børn og unge med grønlandske forældre sammenlignes med 9.821 børn og unge med danske forældre, der ligeledes er anbragt uden for hjemmet. Registerdataene bruges til at afdække forældrenes situation og dækker således fx forældrenes socioøkonomiske situation, psykiske helbredsforhold og kriminalitet.

Spørgeskemadataene er hentet fra Trivselsundersøgelsen blandt Anbragte Børn og Unge, der har undersøgt trivslen blandt 11-, 13-, 15- og 17-årige anbragte børn i 2014, 2016, 2018 og 2020. Når vi puljer data fra de 4 år, kan vi analysere på 127 børn, der ifølge registerdataoplysninger har en eller to forældre, der er født i Grønland. Disse børn holdes op imod 4.345 børn med dansk baggrund, der ligeledes var anbragt uden for hjemmet i de 4 indsamlingsår. Trivselsundersøgelsen bruges til at afdække børnenes trivsel og oplevelse af relationer til forældre og anbringelsessted.

Det kvalitative sags- og interviewdata indeholder data om 17 familier med beskrivelser af i alt 29 anbragte børns sagsforløb. I 13 af sagerne har vi modtaget sagsakter fra børnenes anbringelsessager, der fx består af børnefaglige § 50-undersøgelser, statusnotater og handleplaner. Derudover er 14 forældre, 7 børn og unge samt 6 plejeforældre, der optræder i de 17 sager, interviewet individuelt eller i par om: 1) oplevelsen af sagsbehandlingen, 2) anbringelsesprocessen, 3) børnenes trivsel og relationer mellem børn, forældre og anbringelsessted og 4) børnenes sproglige og kulturelle tilknytning til Grønland. 7 af interviewene med forældrene er gennemført på grønlandsk. Endelig er der gennemført fokusgruppeinterviews med sagsbehandlere og supplerende interviews/samtaler med aktører i det grønlandske miljø om barrierer og muligheder i sagsbehandlingen af anbringelsessager med grønlandske familier.

1 Indledning

Børn med grønlandsk baggrund, der bor i Danmark, anbringes 5,6 gange oftere uden for hjemmet end børn med dansk baggrund. Denne store forskel er anledningen til denne undersøgelse af baggrunden for, at børn med grønlandsk baggrund anbringes, og af processen omkring anbringelsen.

At være anbragt uden for hjemmet er et stort indgreb og en stor omvæltning i ethvert barns og families liv – ja, faktisk det mest vidtgående indgreb, man som myndighed kan foretage i en familie. Der er derfor en række betingelser, der skal være opfyldt, og procedurer, der skal følges for at sikre, at barnets problemer ikke kan løses *“under barnets fortsatte ophold i hjemmet”* og for at sikre, at barnet får bedre mulighed for trivsel og udvikling på anbringelsesstedet end i hjemmet (Social- og Indenrigsministeriet, 2018). Det betyder fx, at der er særlige krav til den børnefaglige undersøgelse, der afdækker barnets og forældrenes situation forud for anbringelsen (§ 50-undersøgelsen), at forældre og børn inddrages i sagsbehandlingen, at anbringelsen sker på et sagligt, ikke-diskriminerende og proportionalt grundlag, at man vælger det anbringelsessted, der bedst kan imødekomme barnets eller den unges behov, og at kommunen løbende fører tilsyn med, at anbringelsesstedet er i stand til at opfylde barnets behov (Svendsen, 2017; Svendsen & Hartoft, 2013).

Nogle børn og familier deler myndighedernes opfattelse af årsagerne til anbringelsen og oplever en lettelse ved at få hjælp. Andre forældre er uenige i anbringelsen og modsætter sig indgrebet. Uanset om anbringelsen sker med eller uden forældrenes samtykke, vil der i de fleste familier være følelser af sorg, savn og frustration over situationen. Følelser af ikke at slå til og af tvivl om, hvad anbringelsen vil føre med sig – for barnets trivsel og udvikling og for relationen mellem barnet og forældrene.

For familier med grønlandsk baggrund er der særlige problemstillinger i den adskillelse, der opstår med anbringelsen, og vilkårene for at bevare en relation mellem det anbragte barn og forældrene, da børnene som oftest anbringes i plejefamilier eller institutioner, der ikke taler eller forstår grønlandsk. Det betyder, at børnene har sværere ved at tilegne sig og bevare deres grønlandske sprog og tilhørsforhold, hvilket kan skabe distance til forældrene og danne grundlag for en identitetsmæssig rodløshed hos børnene. Det kan også være svært for forældre, anbringelsessted og sagsbehandler at have en fælles forståelse af, hvad barnets behov er, og hvilke aftaler, man har indgået med hinanden.

Det høje anbringelsestal blandt børn med grønlandsk baggrund og de særlige omstændigheder, der knytter sig til processen i anbringelsessager med grønlandske familier, er udgangspunktet for denne undersøgelse af børn med grønlandsk baggrund, der bor i Danmark med deres familier og som (med få undtagelser) anbringes i danske plejefamilier og institutioner.

Undersøgelsen har således til formål at belyse

1. Hvad der kendetegner de grønlandske familier, der oplever en anbringelse, og vise, om børn med grønlandsk baggrund har en højere sandsynlighed for at blive anbragt, når man tager højde for familiernes karakteristika (fx socioøkonomiske ressourcer, psykisk sygdom, misbrugsbehandling, kriminalitet og evt. boligforhold).
2. Hvad der kendetegner sagsbehandlingen og anbringelsesprocessen, når et barn med grønlandsk baggrund anbringes uden for hjemmet med særligt fokus på, hvilke forhold der har ført til beslutningen om anbringelse, hvordan børn og forældre er blevet involveret i sagsforløbet, samt i hvilken grad grønlandsk sprog og kultur har spillet en rolle i sagsforløbet og ved valg af anbringelsessted og støtteforanstaltninger.
3. Hvordan børnene og de unges trives ud fra deres egne udsagn i henholdsvis spørgeskemaundersøgelser og kvalitative interviews.

Undersøgelsen indeholder både kvantitative og kvalitative analyser. De kvantitative analyser giver mulighed for at sammenligne anbragte børn med grønlandsk baggrund med andre anbragte børn i Danmark med hensyn til deres familiesituation og deres trivsel. De kvalitative analyser formidler erfaringer og perspektiver fra både børn og unge, forældre, plejeforældre og sagsbehandlere om sagsbehandling, anbringelse og trivsel.

Undersøgelsen fokuserer på alle børn, der har mindst en forælder, der er født i Grønland. Da den grønlandske identitet kan spille en varierende rolle for disse børn, omtales børnene som "børn med grønlandsk baggrund" frem for fx "grønlandske børn". På samme måde omtales sammenligningsgruppen af børn med to danske forældre som "børn med dansk baggrund", da en del af børnene med grønlandsk baggrund formodentlig også oplever sig selv danske.

Som ramme for undersøgelsen redegør vi indledende kort for nogle generelle træk ved borgere med grønlandsk baggrund, som lever i Danmark, men er opvokset i Grønland. Dernæst beskrives den danske lovgivning på anbringelsesområdet, der jævnføres med den grønlandske anbringelseslovgivning på principielt plan. Derefter tegner kapitlet et billede af nogle typiske træk ved grøn-

landsk og dansk børne- og familiekultur, som ofte trækkes frem i den generelle debat og i de sager, der indgår i denne undersøgelse. Endelig beskriver kapitlet forskellige teoretiske kulturforståelser, som anvendes i de efterfølgende analyser.

1.1 Børn med grønlandsk baggrund i Danmark – og deres forældre

I 2021 boede der i Danmark 16.740 personer, der var født i Grønland. Denne gruppe af grønlændere i Danmark er en mangfoldig gruppe, som ikke kan sættes på en enkelt formel. Nogle har boet i Danmark, siden de var børn. Nogle er flyttet til Danmark for at studere og flytter måske tilbage til Grønland efter deres uddannelse. Nogle flytter til Danmark, fordi de bliver kæreste eller gifter sig med en, der bor i Danmark, mens andre igen flytter for at opnå bedre levevilkår for dem selv eller deres børn, end de havde i Grønland (Christensen, 2010; Baviskar, 2015; Rådet for Socialt Udsatte, 2013; Økonomisk Råd, 2013).

Størstedelen af grønlændere i Danmark er velfungerende og velintegrerede i det danske samfund. En kortlægning af levevilkårene blandt grønlændere i Danmark fra 2015 viser dog, at andelen af socialt udsatte blandt grønlændere i Danmark er højere end i den øvrige danske befolkning på en række områder. Det gælder fx i forhold til beskæftigelse, hvor 37 % af de 25-50-årige grønlændere er registrerede som lønmodtagere eller selvstændige mod 80 % af den danske befolkning. Det gælder i forhold til hjemløshed, hvor 6 % har været indskrevet på et herberg eller forsorgshjem mod 0,13 % af danskerne. Og det gælder i forhold til andelen, der er indskrevet i offentlig behandling for alkoholmisbrug, hvor 2,4 % grønlændere mod 0,2 % øvrige danske befolkning havde været i behandling for et alkoholmisbrug inden for et år (Baviskar, 2015).

Den nyeste opgørelse fra Grønlands Statistik fra 2021 viser, at næsten halvdelen af grønlænderne i Danmark har boet i Danmark i en sammenhængende periode på mere end 20 år (Grønlands Statistik, 2022a). Det samme har tidligere undersøgelser vist, og det betyder ifølge Togeby (2002) og Christensen (2010), at mange af de grønlændere, der bor i Danmark, oplever en form for dobbeltidentitet, hvor de opfatter sig selv som både grønlændere og danskere. De kan have en positiv tilknytning til Grønland (landet, naturen, kosten, familie, venner, aktiviteter), men deres livsform afviger meget lidt fra andre borgere i Danmark (Christensen, 2010).

Generelt viser Togeby's undersøgelse, at grønlændere oplever at have gode muligheder for at vedligeholde deres grønlandske identitet og kultur. I mødet

med det danske samfund oplever grønlænderne dog ofte kulturelle og sproglige barrierer, og næsten halvdelen af grønlændere har oplevet at blive mødt med fordomme af danskere (Togeby, 2002; Laage-Petersen, 2015).

Fokuserer vi udelukkende på børn med grønlandsk baggrund og forældrene til disse børn, finder vi i 2020 7.113 børn, der havde mindst en forælder, der var født i Grønland, og hvor børnene enten selv enten var født i Grønland eller var født i Danmark. Langt størstedelen af disse (81 %) er født i Danmark, og langt størstedelen er børn, hvor den ene forælder er født i Grønland, mens den anden typisk er født i Danmark (90 %). Christensen (2010) viste, at der i familier, hvor kun den ene forælder er dansk, oftest er tale om en grønlandsk mor og en dansk far.

Tabel 1.1 Børn med grønlandsk baggrund fordelt på eget fødested og på forældres fødested. 2020. Procent og antal.

	Begge forældre født i Grønland	En forælder født i Grønland	Alle, antal og procent
Barn født i Grønland	27	73	1.360 (19 % af alle)
Barn født i Danmark	6	94	5.753 (81 % af alle)
Alle (procent)	10	90	100
Alle (antal)	716	6.397	7.113

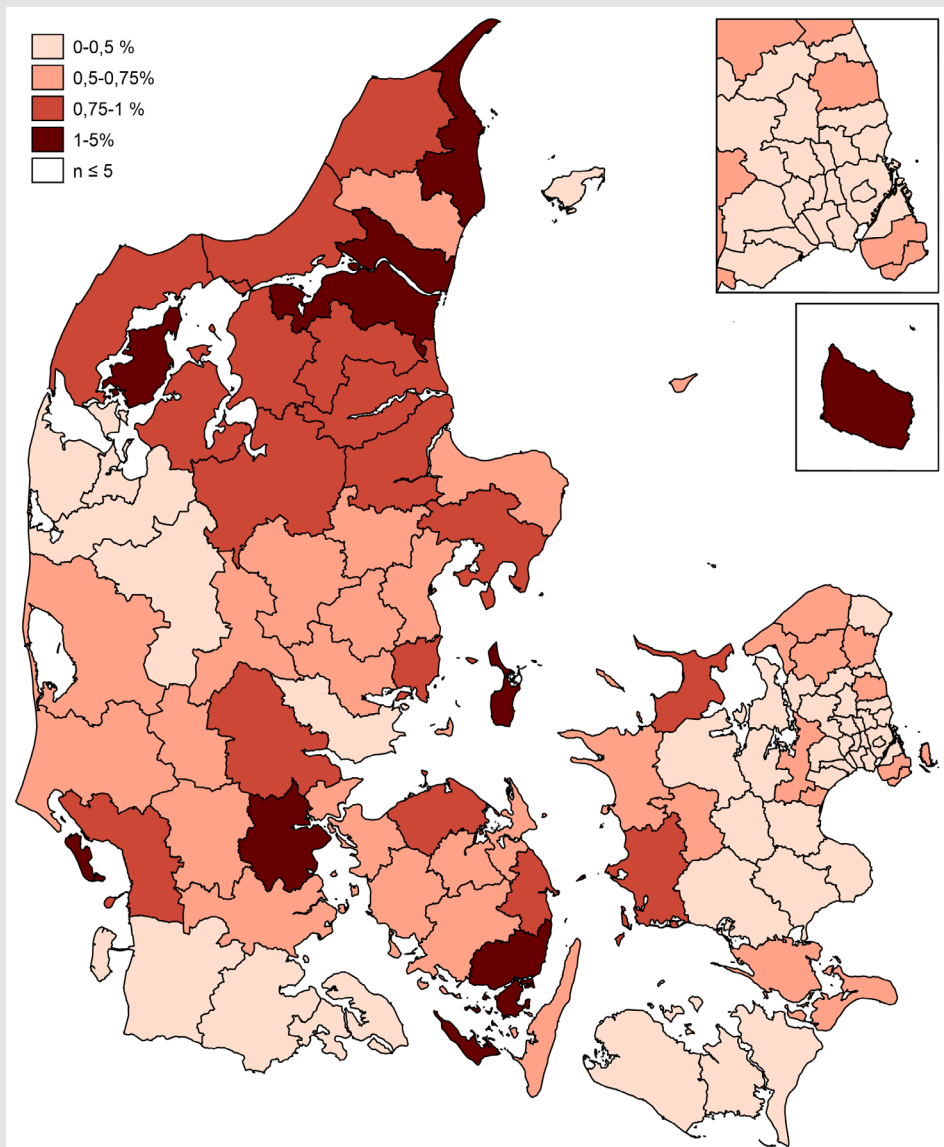
Anm.: Børn født uden for både Danmark og Grønland er inkluderet i gruppen af børn født i Danmark. Det drejer sig om 84 børn, der alle har en forælder født i Grønland.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

Christensen (2010) viste endvidere, at flertallet af mødre til børn med grønlandsk baggrund opfatter deres barn som dansk (65 %) eller både grønlandsk og dansk (28 %), mens kun få ser barnets identitet som udelukkende grønlandsk (7 %). I gruppen, hvor begge forældre er født i Grønland, er der dog 24 %, der opfatter børnenes identitet som udelukkende grønlandsk. Spørgsmålet om identitet og forældres fødested hænger tæt sammen med børnenes sproglige kompetencer på dansk og grønlandsk. Således viser Christensen, at næsten alle børn med grønlandsk baggrund, der bor i Danmark, ifølge deres mødre taler godt dansk, mens kun 8 % er gode eller nogenlunde gode til grønlandsk. I gruppen med to grønlandske forældre er der dog en tredjedel, der er gode eller nogenlunde gode til grønlandsk, en tredjedel, der ikke er gode til grønlandsk, og en tredjedel, der slet ikke taler grønlandsk.

Generelt udgør børn med grønlandsk baggrund en meget lille del af børnebefolkningen i Danmark. I alt har 0,6 % af alle børn i Danmark grønlandsk baggrund. Ser vi på Danmarkskortet i Figur 1.1, finder vi, at børn med grønlandsk baggrund udgør en lidt større andel af børnebefolkningen i Nord- og Midtjylland, det sydlige Fyn, på Bornholm og flere ø-kommuner. Omvendt bor der kun få børn med grønlandsk baggrund på Sjælland. Knap halvdelen af kommunerne har mindre end 0,5 % børn med grønlandsk baggrund i kommunen, mens de udgør 4 % af børnebefolkningen i den kommune, hvor der bor flest.

Figur 1.1 **Geografisk fordeling af børn med grønlandsk baggrund i Danmark**

Anm.: Lands gennemsnittet er 0,6 % børn med grønlandsk baggrund.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

Som det gælder den generelle grønlandske befolkning, har størstedelen af børn med grønlandsk baggrund et velfungerende børneliv i ressourcestærke familier. Der er dog lidt flere børn med grønlandsk baggrund, der ifølge Christensen (2010) har adfærds- og trivselsproblemer, end vi ser blandt børn med dansk baggrund. Derudover er der en mindre gruppe børn med især enlige

grønlandske forældre, der oplever at føle sig uden for det sociale fællesskab med jævnaldrende.

Tabel 1.2 og Tabel 1.3 viser på baggrund af registeroplysninger fra 2020, at lidt flere familier med grønlandsk baggrund befinder sig i en udsat position sammenlignet med familier med dansk baggrund. Både mødre og fædre til børn med grønlandsk baggrund er således i lidt mindre grad end forældre til børn med dansk baggrund beskæftigede og har i mindre grad uddannelse ud over grundskoleniveau. Derudover har forældrene oftere modtaget behandling for et misbrug af alkohol, hash eller stoffer.

Tabel 1.2 Baggrundskarakteristika for mødre, særskilt for børn med grønlandsk og dansk baggrund i Danmark, 2020. Procent.

	Mødre til børn med dansk baggrund	Mødre til børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Gennemsnitlig alder	40	40	**
Familieforhold			
Mor og far bor sammen	73	62	***
Mor eller far er enlig forsørger	19	29	***
Mor bor med ny partner	7	10	***
Socioøkonomiske forhold			
Beskæftiget	81	61	***
På kontanthjælp	7	16	***
Ingen uddannelse ud over grundskolen	11	26	***
Udsathedsfaktorer			
Har mindst en psykiatrisk diagnose	13	16	***
Har været i misbrugsbehandling	1	3	***
Har fået en betinget eller ubetinget dom	2	3	***
Er i fængsel i 2020	0,0	0,1	
Har selv været anbragt i Danmark	4	6	***
Antal år, mor er i data fra 2020 og tilbage	29	22	***
Antal mødre i data	998.691	7.000	

Note: ** = $p < 0,05$, *** = $p < 0,01$.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

Tabel 1.3 Baggrundskarakteristika for fædre, særskilt for børn med grønlandsk og dansk baggrund i Danmark, 2020. Procent.

	Fædre til børn med dansk baggrund	Fædre til børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Gennemsnitlige alder	42	43	***
Socioøkonomiske forhold			
Beskæftiget	90	73	***
På kontanthjælp	3	8	***
Ingen uddannelse ud over grundskolen	14	26	***
Udsathedsfaktorer			
Har mindst en psykiatrisk diagnose	8	10	***
Har været i misbrugsbehandling	2	4	***
Har fået en betinget eller ubetinget dom	11	14	***
Er i fængsel i 2020	0,3	0,8	***
Har selv været anbragt i Danmark	4	6	***
Antal år, far er i data fra 2020 og tilbage	29	24	***
Antal fædre i data	973.725	6.705	

Note: ** = $p < 0,05$, *** = $p < 0,01$.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

Christensen (2010) finder også, at grønlandske forældre, der bor i Danmark, har lidt svagere tilknytning til arbejdsmarkedet og færre uddannelsesressourcer, men viser i øvrigt, at grønlændere i Danmark er bedre stillede end grønlændere, der bor i Grønland, i forhold til omsorgsressourcer i hjemmet. Sammenlignet med familier, der bor i Grønland, oplever færre grønlændere i Danmark aktuel vold i hjemmet eller misbrugsproblemer. En del af de enlige grønlandske forældre i Christensens undersøgelse angiver dog, at årsagen til bruddet med den anden forælder var enten vold eller misbrug af alkohol eller hash.

Da mange af de grønlandske forældre er flyttet til Danmark som voksne, har vi kun i begrænset omfang adgang til præcise statistiske informationer om deres opvækstforhold og levkår, før de flyttede til Danmark. I Larsen et al.'s grønlandske befolkningsundersøgelse fra 2019 får vi dog et fingerpeg, idet denne undersøgelse belyser 15-94-årige grønlænderes nuværende levkår og opvækstforholdene for forskellige fødselskohorter. Her ser vi, at personer, der ligesom de grønlandske forældre i Danmark er omkring 40-45 år, dvs. født i

perioden 1970-1980, i relativt høj grad har oplevet belastninger i barndoms-hjemmet i form af alkoholproblemer (60-70 %), vold (50-60 %) og seksuelle overgreb (35-40 %). Endvidere viser flere undersøgelser af det sociale område i Grønland en høj forekomst af sociale problemer, selvmordstanker og selvmordsforsøg blandt voksne grønlændere, og at tanker om selvmord er sammenhængende med oplevelsen af belastninger i barndommen (Christensen et al., 2009; Larsen et al., 2019).

Den høje forekomst af sociale problemer i de grønlandske familier betyder, at anbringelseshyppigheden blandt børn i Grønland er høj sammenlignet med andre nordiske lande. VIVEs undersøgelser af henholdsvis døgninstitutionsområdet og plejefamilieområdet fra 2019 og 2020 viser således, at 4,5 % af alle grønlandske børn er anbragt af de grønlandske kommuner i plejefamilie eller på institution. Dertil kommer et ukendt antal privat-arrangerede plejeanbringelser, hvor forældrene selv aftaler en midlertidig eller permanent anbringelse af barnet hos familie eller netværk. Ifølge VIVEs opgørelser drejer det sig om 0,5-1 % af den grønlandske børnebefolkning (Dahl et al., 2020; 2021). Til sammenligning er 1 % af børnebefolkningen i Danmark, som beskrevet tidligere, anbragt uden for hjemmet.

1.2 Børn og familiers rettigheder

For mange familier – grønlandske som danske – kan det være svært at møde et kommunalt børne- og familie-sagsbehandlingssystem, som på den ene side er indrettet til at yde hjælp til borgere, som er i en svær situation, men som på den anden side indebærer en pligt for systemet til at handle, i særlige tilfælde imod forældres ønske, hvis barnets behov vurderes at kræve det. I dette afsnit gengives kort de overordnede principper omkring børn og forældres rettigheder og de konkrete krav, disse stiller til sagsforløb i kommunerne i situationer, hvor der er tale om en mulig anbringelse uden for hjemmet. Reglerne er forskellige, alt efter om anbringelse sker med eller uden samtykke fra forældrene, og om barnet er over 15 år. Juridisk skelnes der klart mellem *forældremyndighedsindehaver* og *forældre*, men for nemheds skyld skriver vi her *forældre*, også når vi mener *forældremyndighedsindehaver*.¹

De grundlæggende menneskeretlige principper om børn og forældres rettigheder er formuleret i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og FN's Børnekonvention og fastslår, at alle børn har ret til en tryk opvækst, samt at familien er det naturlige udgangspunkt for barnets opvækst. Der er endvi-

¹ Det er forældremyndighedsindehaver, som skal give samtykke og har de øvrige rettigheder i forhold til at blive hørt. En forælder uden forældremyndighed har dog også rettigheder i forhold til samvær (afsnit 1.2.4).

dere fastslået en række grundlæggende principper, herunder ligebehandlingsprincippet, som bl.a. skal beskytte borgere mod diskrimination. Set fra et børne- og ungeperspektiv er det også et helt centralt princip, at børn og unge har ret til medbestemmelse og indflydelse på eget liv. Det betyder, at der i sagerne skal ske en reel inddragelse af både forældrene og barnet eller den unge, hvor både forældre og barnet eller den unge får mulighed for at give udtryk for ønsker og synspunkter. Da anbringelse uden samtykke er særligt indgribende, er der en række særlige sagsbehandlingsregler, som skal give forældre og børn nogle særlige retssikkerhedsgarantier, som skal overholdes i disse sager. Nedenfor beskrives kort de enkelte skridt, for så vidt angår Danmark. Det er dog væsentligt at nævne, at der angående de overordnede principper og retssikkerhedsgarantier er meget stor lighed mellem børne-familieområdet i Danmark og i Grønland (Naalakkersuisut, 2017; 2020; og Børne- og Socialministeriet, 2019).

1.2.1 Oprettelse af en sag

En sag oprettes typisk enten ved, at socialforvaltningen, fx familieafdelingen, modtager en underretning om mistriksel hos et barn eller en ung eller en direkte henvendelse fra forældre eller barn/ung med ønske om hjælp. Alle borgere i Danmark har en almindelig underretningspligt, når personen har kendskab til, at et barn eller en ung udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling (Hartoft, 2021a). Underretning skal ske, hvis der er kendskab til, at barnet eller den unge udsættes for forhold, som er til fare for dets sundhed og udvikling. Personer, som udøver offentlig tjeneste eller hverv, har en *skærpet* underretningspligt, hvilket betyder, at der skal underrettes, når det må antages, at et barn eller ung har behov for særlig støtte. En underretning fra borgere kan ske anonymt, men sker ofte fra en professionel, som har kendskab til barnet, fx en pædagog i en daginstitution, en skolelærer eller en læge. Kommunen har pligt til at registrere underretninger, foretage en akutvurdering, om der skal foretages noget straks, og til at foretage en vurdering af, om der kan være behov for særlig støtte. I så fald skal der gennemføres en børnefaglig undersøgelse.

1.2.2 Undersøgelse – og barnets og forældrenes ret til at blive hørt

Hvis sagsbehandleren går videre med sagen, skal forældrene orienteres om, at der iværksættes en børnefaglig undersøgelse af deres barns forhold (§ 50-undersøgelse), og typisk vil man blive indkaldt til en samtale om familiens situation. I det tilfælde vil samtalen have karakter af en høring i forvaltningslovens forstand (Hartoft, 2021b). Hartoft forklarer følgende om forældresamtalen:

Det er i sagens natur meget forskelligt, hvilket lys forældresamtalen kaster over problematikken. Forældrene kan opleve sig som udsatte for urimelig kritik eller forfølgelse og kan gå i forsvarsposition. Den rejste bekymring kan vedrøre forhold, der er strafbare eller tabubelagt, og som forældrene derfor lægger afstand til. Forældre, der skal forholde sig til forskellige former for mistanker, kan således af flere årsager være tilbøjelige til at benægte problemernes eksistens enten i egen interesse eller af hensyn til andre familiemedlemmer osv. Det kan være en barriere for samarbejde, idet forældrene kan føle en mistillid til forvaltningen. Omvendt kan der jo også være situationer, hvor forældrene deler den rejste bekymring og ønsker at samarbejde om løsninger (Hartoft, 2021b, s. 227).

Den børnefaglige undersøgelse skal så vidt muligt gennemføres i samarbejde med forældremyndighedsindehavere og den unge, hvis denne er fyldt 15 år. Der er ikke krav om samtykke til selve gennemførelsen af en undersøgelse. Lovgivningen stiller en række krav til, hvad § 50-undersøgelsen skal belyse, men det er op til forvaltningen, hvordan det gøres. Kommunen kan fx bede om udtalelser fra daginstitution, læge, privatpersoner eller andre. Hvis det er nødvendigt, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog. Barnets ret til at blive hørt indebærer et krav om en *børnesamtale* i undersøgelsesfasen og også en ret til at have en bisidder (Hartoft, 2021b). Undersøgelsen kan i øvrigt indebære, at man indhenter oplysninger og vurderinger fra andre parter, og at man forsøger at afdække ressourcer i familien og dens netværk. Det er et krav, at undersøgelsen afdækker både problemer og ressourcer i familien (Hartoft, 2021b). Undersøgelse skal generelt foretages så skånsomt som muligt over for familien.

Oplysningerne, som indhentes, giver løbende anledning til vurderinger fra sagsbehandler, og både de indhentede oplysninger og sagsbehandlers vurderinger skal som følge af notatpligten registreres på sagen, så det er muligt for forældre og barn eller ung at blive hørt herom eller få aktindsigt deri. Det forekommer til tider, at forældre eller barnet eller den unge mener, at indkomne oplysninger og vurderinger er uvæsentlige eller direkte urigtige, hvilket også skal noteres på sagen, men netop fordi der ikke nødvendigvis er enighed mellem de vurderinger, som indkommer fra fx skole, læge eller andre, og de involverede forældre og barn, kan disse ikke slettes. Det betyder, at borger som udgangspunkt ikke kan kræve, at indhentede oplysninger helt udgår og slettes fra sagen, men det skal fremgå, hvis borger er uenig og mener, at der er fejl i de indhentede oplysninger. Dette forekommer ofte. Hvis borgerens navn er stavet forkert eller en forkert skole er angivet, skal det rigtige noteres i sagen. Derimod kan vurderinger foretaget af andre, uanset om de fx handler om et eventuelt misbrug, diagnoser eller andre forhold, som borger benægter, ikke kræves berigtiget, selvom forældre eller barnet eller den unge ikke er enig i

disse vurderinger. Hvis fagpersonen ændrer sin vurdering som følge af borgers indsigelse, skal dette fremgå, når det sker, men hensynet til, at sagsmaterialet afspejler sagens gang, betyder, at sletning af tidligere indhentede og noterede oplysninger normalt ikke forekommer.²

1.2.3 Afgørelse og klage

Når der træffes en afgørelse, skal der som nævnt ovenfor være *hjemmel* til afgørelsen, der skal være truffet på baggrund af en konkret, individuel vurdering på et sagligt, ikke-diskriminerende grundlag. Der gælder en række forskellige forvaltningsretlige principper og særlige sagsbehandlingsregler, der skal sikre, at borgernes rettigheder respekteres, og at afgørelsen bliver korrekt.

En børnefaglig undersøgelse kan enten føre til, at man træffer afgørelse om at lukke sagen, eller at man træffer afgørelse om at iværksætte en foranstaltning. Hvis man iværksætter en anbringelse uden for hjemmet, kan denne gennemføres med eller uden samtykke. Inden der træffes afgørelse, skal der udarbejdes en handleplan. Forældre og barn eller ung har ret til at få forklaret grundlaget for sagsbehandlers vurderinger, så de har et informeret grundlag at give eller nægte samtykke efter. Forældrene og barnet eller den unge har krav på at kende konsekvenserne af afgørelsen. Ved den høring, der foregår, har forældrene også krav på at få indskrevet deres bemærkninger til den vurdering, som myndigheden er nået frem til. Herunder om de er enige eller uenige i vurderingen. I sidste ende skal der også, hvis forældrene og barnet eller den unge samtykker, træffes en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet. Denne afgørelse træffes som udgangspunkt af sagsbehandleren.

1.2.4 Frivillighed (samtykke) eller tvang (uden samtykke)

Hvilken instans, der træffer afgørelsen, beror som nævnt på, om afgørelsen sker frivilligt, dvs. med forældrene eller den unges informerede samtykke, eller uden samtykke. Hvis forældrene eller den unge er enige i afgørelsen – samtykker – er det kommunen, der træffer afgørelsen. Kommunen kan træffe en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, når barnet har et *væsentligt behov for støtte*.

Hvis forældrene eller den unge over 15 år ikke samtykker, følges dels en anden og mere krævende proces, dels gælder der strengere krav til grundlaget for anbringelsen. I forhold til *proces* er det ikke længere kommunen, men en selvstændig forvaltningsenhed – børn og unge-udvalget – der træffer afgørelsen. Børn og unge-udvalget består af en dommer, to børnesagkyndige og to

² Ret til sletning gælder kun, hvis artikel 17 Persondataforordningen er opfyldt (EU, 2016).

kommunalbestyrelsesmedlemmer for at sikre, at forældrenes retssikkerheds-garantier er imødekommet. Desuden har forældre ret til advokatbistand uden at skulle betale for det, og de har ret til at udtale sig i udvalget. Sammenlignet med en anbringelse med samtykke er kravene til problemets omfang stren- gere, idet man kun kan anbringe uden samtykke, når *barnet er i væsentlig ri- siko for alvorlig skade*.³ Det er desuden en betingelse, at der er en begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses, mens barnet eller den unge fortsat bor hjemme (Ankestyrelsen, 2021).

I indstillingen fra kommunen til børn og unge-udvalget skal der være en sær- skilt vurdering af forældrenes kompetencer for selv at drage omsorg for deres barn. Reglerne herom blev skærpet i 2020, hvor der kom et krav om særskilt dokumentation for vurdering af forældrekompetencerne. Formålet var at un- derstøtte retssikkerheden ved at styrke oplysningsgrundlaget, så det er klart for forældrene, hvad der ligger til grund for afgørelsen (Schulz, 2021).

Det er også muligt for Ankestyrelsen at træffe afgørelse om anbringelse uden familiens samtykke (Svendsen, 2017). Når der træffes afgørelse om anbrin- gelse uden for hjemmet uden samtykke, skal der samtidig fastsættes en frist for sagens genbehandling.

I sagerne uden samtykke har barnet over 12 år og forældremyndighedsinde- haver ret til at klage over afgørelsen. Det er Ankestyrelsen, som er klagein- stans på området. Ankestyrelsens afgørelser kan indbringes for retten.

1.2.5 Handleplan og valg af foranstaltning

Kommunen skal udarbejde en handleplan, der beskriver formålet og målene med den valgte indsats. Kommunen har pligt til at følge op på indsatsen, se- nest 3 måneder efter at den er sat i værk, og herefter følge op løbende med højst 6 måneders mellemrum. Det kan give anledning til justering af den valgte foranstaltning.

I forhold til valget af foranstaltning stiller den gældende lovgivning krav om *formålsorientering* og *egnethed*, og man skal vælge *”den eller de foranstalt- ninger, der bedst kan imødekomme de problemer og behov hos barnet, som er afdækket i den børnefaglige undersøgelse”*. Denne formulering er indført i for- bindelse med Barnets Reform i 2009-2010. Den tidligere formulering herom angav, at kommunen skulle vælge den *”mindst indgribende formålstjenstlige*

³ For eksempel, at forælderen ikke formår at drage tilstrækkelig omsorg for barnet, at forælderen ud- sætter barnet for vold eller overgreb, eller at barnet eller den unge udviser misbrugsproblemer, kri- minel adfærd eller har andre svære sociale vanskeligheder (Ankestyrelsen, 2021).

indsats” (Svendsen, 2017). I de sagsforløb, som vi har undersøgt, er der både eksempler på, at de er startet under den nyere og den ældre formulering.

I et typisk forløb afprøves mindre indgribende tiltag, før man griber til en anbringelse, da barnets stabile tilknytning til gennemgående omsorgspersoner ses som afgørende for dets udvikling. Desuden kan forebyggende indsatser, såsom familiebehandling, anvendes til at arbejde med og undersøge forældrenes kompetencer. Anbringelse kan finde sted akut eller planlagt, når behovet er der, og udredningen har sandsynliggjort, at forebyggende indsatser ikke vil være nok til at gøre forældrene i stand til at udfylde omsorgsrollen. I praksis er det dog ofte den sidste udvej, som sættes i værk, når relevante forebyggende indsatser er afprøvet og har vist sig at være utilstrækkelige. Der arbejdes i kommunerne i forskelligt omfang med omfattende støtteformer som alternativ til eller forebyggelse af en anbringelse, fx igennem såkaldte sikkerhedsplaner (Socialstyrelsen, 2019).

Når der træffes afgørelse om anbringelse, skal kommunen, som reglerne er i dag, tilbyde forældremyndighedsindehaver en støtteperson, der kan være med til at dække de behov, som forældrene har under barnets anbringelse, og styrke forældrenes samarbejde og involvering i arbejdet omkring barnet (Børne- og Socialministeriet, 2019).

1.2.6 Regler om samvær

Selvom et barn eller en ung er anbragt uden for hjemmet, er det derfor kommunens pligt at sørge for, at forbindelsen mellem barn og forældre/netværk holdes ved lige, både gennem samvær og ved fx at forældremyndighedsindehaver får information om barnets eller den unges hverdag (Social- og Indenrigsministeriet, 2018). Samvær kan begrænses eller eventuelt helt afskæres, hvis hensynet til barnet taler for det. Hvis der er tale om overvåget samvær eller samvær mindre end en gang om måneden, træffes afgørelsen om dette af børn- og ungeudvalget (Svendsen, 2017).

1.2.7 Regler om hjemgivelse

Kommunen skal som nævnt løbende følge op på sagen og vurdere, om der er grundlag for at fortsætte anbringelsen med udgangspunkt i barnets bedste. Anbringelsen skal som udgangspunkt ophøre, når anbringelsen ikke længere opfylder sit formål, når anbringelsens formål er nået, eller når det anbragte barn er fyldt 18 år. Forældre, som har fået anbragt deres barn, har normalt krav på hjemgivelse af barnet, når anbringelsesgrundlaget ikke mere er til stede, og fx forholdene i hjemmet har ændret sig til det bedre. Der kan dog

være situationer, hvor anbringelsen videreføres, fordi dette er til barnets bedste, selvom det oprindelige anbringelsesgrundlag ikke længere er gældende. I hvert tilfælde er der tale om en konkret og individuel vurdering.

Ifølge Ankestyrelsen kan en forbedring af forældrenes forhold fx handle om, at en *"forælder har udviklet sig positivt under barnets anbringelse for eksempel efter samtaleterapi hos psykolog"*, *"en forælder med psykiske problemer har gennem længere tid haft en stabil adfærd"*, eller *"forælderen erkender sine eller barnets vanskeligheder og er villig til at modtage støtte til sig selv eller barnet"*, og at *"samværet med barnet foregår roligt og harmonisk"* (Ankestyrelsen, 2021).

I 2020 gennemførtes en ændring af reglerne om hjemgivelse, sådan at der nu skal være tale om "væsentlige ændringer", før en forælder kan få behandlet en anmodning om hjemgivelse af et barn anbragt uden samtykke. Baggrunden for denne ændring var, at en del kommuner oplevede, at anbringelsessagerne nærmest kontinuerligt var under behandling på baggrund af anmodning om hjemgivelse fra forældre, hvilket de har set som en stor belastning for de berørte børn og unge (Schultz, 2020). Dette kan ses som en væsentlig indgriben over for forældrene. Schultz fremhæver da, at det er helt afgørende for retssikkerheden i sager om anbringelse uden samtykke, *"at de er tilstrækkeligt oplyst, og at de skærpede krav efterleves"* (Schultz, 2020).

1.2.8 Bisidder og oversættelse

For at sikre, at forældre og barn eller ung kan forstå, hvad der sker, og give dem reel og ikke kun formel mulighed for at blive hørt om sagen, har alle ret til at have en bisidder fx i forbindelse med møder hos kommunen. Dette gælder for både børn og unge og for forældre. Kommunen har pligt til at oplyse forældre, unge og børn om denne ret, og har også pligt til at hjælpe barnet med at finde en bisidder. Hvorvidt dette sker, viser vores undersøgelse ikke noget om.

Generelt gælder der desuden en pligt for kommunen til at foretage en konkret vurdering i den enkelte sag, om der er behov for tolkebistand (Social- og Indenrigsministeriet, 2019). Vejledningen på området siger, at vurderingen skal *"tage hensyn til den enkelte parts muligheder og forudsætninger i øvrigt for at sætte sig ind i sagens akter, bl.a. i samarbejde med tolk og eventuelt advokat"*. Det følger af almindelige forvaltningsretlige principper, at myndigheden skal sikre, at de bliver forstået af udlændinge, hvis sager de behandler. Dette indebærer, at kommunen skal være opmærksom både på tolkebehov i forhold til møder og samtaler og i forhold til oversættelse af dokumenter i sagen.

1.2.9 Hensyn til kultur i børnekonventionen

Børnekonventionen og menneskerettighedskonventionens regler om ligebehandling og respekt for familieliv peger på, at der ved etniske minoritetsbørns og unges anbringelser skal tages hensyn til etnisk, religiøs, kulturel og sproglig baggrund, og deres mulighed for at udøve sin egen kultur (jf. faktaboks).

FN's konvention om Barnets rettigheder – relevante artikler

Af artikel 9, stk. 1 fremgår det, at det skal sikres, at et barn ikke adskilles fra sine forældre mod deres vilje, undtagen når kompetente myndigheder bestemmer, at en sådan adskillelse er nødvendig af hensyn til barnets tarv. I stk. 2 fremgår det, at i behandlingen af enhver sag skal alle interesserede parter have mulighed for at deltage i sagsbehandlingen og fremføre deres synspunkter. Og i stk. 3 nævnes, at et barn, der er adskilt fra den ene eller begge forældre til at opretholde regelmæssig personlig forbindelse med forældrene, med mindre hvis dette strider mod barnets tarv.

Af artikel 20, stk. 3 fremgår, at staten i forbindelse med anbringelse af et barn uden for hjemmet skal tage tilbørligt hensyn til ønskeligheden af sammenhæng i et barns opvækst og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund (FN's Børnekonvention, 1992).

Til sidst nævnes i artikel 30, at børn, der tilhører et etnisk, religiøst eller sprogligt mindretal, ikke må nægtes retten til i fællesskab med andre medlemmer af sin gruppe at udøve sin egen kultur, at bekende sig til og udøve sin egen religion eller bruge sit eget sprog (FN's Børnekonvention, 1992).

Det er ikke entydigt fastslået, hverken i konventionerne eller i den nationale lovgivning, hvad der nærmere ligger i en ret til at "udøve sin kultur", eller hvordan man skal prioritere "ret til at bruge sit eget sprog". Der skal foretages en konkret vurdering af, hvad det består i, og hvor vigtigt det er for den enkelte familie. I den vurdering er der på den ene side nogle faktiske forhold for borgere med grønlandsk baggrund, der gør sig gældende, og på den anden side forskellige opfattelser af kultur, som påvirker vurderingen.

1.3 Grønlandsk og dansk familiekultur

I det kvalitative datamateriale i kapitel 4-6 ser vi en række eksempler på forståelsesvanskeligheder og konflikter mellem grønlandske forældre og danske professionelle. Disse forståelsesvanskeligheder ser dels ud til at have rod i forskellige kulturelle måder at udtrykke sig på/ leve sit familieliv på, dels for-

skellige opfattelser af, hvornår en bestemt forældreadfærd er udtryk for legitime kulturelle forskelle, og hvornår der er tale om adfærd, der er uhensigtsmæssig eller risikabel for et barn. For at have en ramme at diskutere disse oplevelser af kulturforskelle ud fra, beskriver vi i dette afsnit ud fra tidligere undersøgelser nogle typiske træk ved grønlandsk og dansk familiekultur – uden at underkende, at man både blandt grønlændere og danskere finder en rig variation i værdier og måder at leve sit familieliv på. Og uden at underkende, at kultur er en meget dynamisk og relationel størrelse. Dernæst præsenterer vi forskellige teoretiske kulturforståelser, der ligeledes danner ramme om de empiriske analyser.

1.3.1 Træk ved familiekultur i Danmark og Grønland

Beskrivelser af forskellen på dansk og grønlandsk (familie)kultur tager ofte udgangspunkt i spørgsmålet om individets rolle over for kollektivet, idet den grønlandske familiekultur beskrives som mere kollektivistisk end den danske. Konkret viser dette sig ved en større tilbøjelighed til at brede ansvaret for omsorg og opdragelse ud til den udvidede familie/lokalsamfundet i Grønland, mens ansvaret i Danmark i højere grad tillægges forældrene⁴ (Navne, 2008; Elixhauser, 2018). Derudover ses forskellen i børneopdragelsen, hvor man i Grønland ser barnet som fysisk kompetent i en ung alder (det grønlandske begreb *nammineq*), men samtidig værdsætter lydighed, artighed, stilfærdighed og tilbageholdende adfærd i samvær med voksne (de grønlandske begreber *naalanneq* og *ittoorneq*) hos børn (Flora, 2007; Langgård, 2007; Jensen, 2012; Elixhauser, 2018). Over for dette ser vi i undersøgelser af danskernes opdragsværdier et relativt stærkt fokus på barnet som individ, idet danskerne i lighed med andre skandinaviske lande typisk vægter evne til at agere selvstændigt uden for familien og ligestilling mellem børn og voksne højt og omvendt vægter en værdi som lydighed lavt i forhold til andre nationaliteter (se EVALUE, 2022; Dahl, 2014; Skytte, 2016).

Derudover spiller beskrivelserne af dansk og grønlandsk kultur ofte på spørgsmålet om tid, udvikling og planlægning, hvor den grønlandske kultur beskrives som mere spontan og optaget af nutiden, mens den danske kultur (i forenklet form) er mere optaget af fremtiden, udvikling og planlægning. I Grønland er det således mere almindeligt at arrangere socialt samvær spontant, mens man i Danmark i højere grad planlægger sine aftaler uger og måneder frem i tiden. Derudover er der i dansk børneopdragelse en relativt stor optagethed af barnets fremtidige udviklingspotentiale og de risici, der kan betyde, at barnet ikke kommer til at klare sig godt i fremtiden (Dahl, 2019; Dahl & Ottosen, 2018). I Grønland er der som følge af en mere kollektivistisk familiekultur større fokus

⁴ Både i Danmark og Grønland er en høj andel af børnene i daginstitutioner i løbet af dagen, så forskellen skal i højere grad ses i inddragelsen af den udvidede familie og netværket i den omsorg, der ligger uden for institutionstiden, og i hvilken grad man forventer, at forældrene tager ansvar for børnenes udvikling.

på, at barnet her og nu tilpasser sig kollektivets normer og praksisser og lidt mindre fokus på barnets individuelle fremtidige udviklingsmuligheder. Derudover kan der være forskel på, hvor meget man i Grønland og Danmark dyrker verbal interaktion mellem børn og forældre over for mere fysisk og handlingspræget samvær. Den grønlandske børne- og familiekultur vægter således i højere grad aktiviteter og fysisk samvær, der gerne involverer en større gruppe familiemedlemmer, mens den danske børne- og familiekultur har mere fokus på en-til-en verbalt samspil mellem børn og forældre (Flora, 2007).

Forskellene på dansk og grønlandsk børne- og familiekultur afspejles i nogen grad i sociolog Anette Lareaus idealtyper om på den ene side en opdragelsespraksis, der målrettet arbejder mod at styrke barnet som individ (concerted cultivation), over for en tilgang, der lægger vægt på, at barnet tilpasser sig den gruppe, det er en del af (accomplishment of natural growth) (Lareau, 2003; Gilliam & Gulløv, 2012). Ifølge Lareau giver disse to praksisser børnene forskellige vigtige kompetencer, men da vestlige samfund er domineret af middelklassens præferencer for "concerted cultivation", kommer børn og forældre, der praktiserer "accomplishment of natural growth" sommetider til kort (Lareau, 2003). Det kan fx betyde, at nogle grønlandske forældre oplever at få påtaler eller undrende spørgsmål fra lærere, daginstitutionspersonale eller sagsbehandlere, hvis børnene leger meget alene, hvis børnene virker stille, eller hvis der ofte er andre end forældre og børn til stede i hjemmet. Og det kan betyde, at nogle professionelle tolker både forældres og børns mere tilbageholdende adfærd som manglende interesse, manglende ansvar eller manglende forståelse, mens forældrene selv ser deres tilbageholdenhed som udtryk for respekt.

1.3.2 Forskellige kulturopfattelser

Som beskrevet findes der både blandt grønlandske og danske familier en rig variation i måder at leve sit familieliv på, og der er i begge grupper masser af eksempler på familier, der praktiserer såvel "concerted cultivation" og "accomplishment of natural growth". I det hele taget påpeger forskere og praktikere, der arbejder med familier med forskellig baggrund, vigtigheden af at være bevidst om at tage udgangspunkt i den enkelte families, barns og forældres konkrete hverdagspraksis frem for at tillægge dem en bestemt kollektiv identitet (Mørck, 1998; Hammen & Jensen, 2010). En sådan konkret og kontekstbaseret kulturforståelse gør op med forestillingen om kultur som noget naturgivent for i stedet at betragte forskelle mellem kulturelle og etniske grupper som noget, der skabes i de kontekster, som personer indgår i. Særlige træk ved etniske grupper anses i denne kulturopfattelse som betinget af den specifikke sociale og lokale kontekst og dermed ikke som noget fundamentalt ved en bestemt kultur (Hammen & Jensen, 2010).

Den kontekstuelle kulturopfattelse skal ses i kontrast til henholdsvis en evolutionistisk kulturforståelse og en relativistisk/essentialistisk kulturforståelse.

I en *evolutionistisk* kulturforståelse anses den kulturelle og samfundsmæssige udvikling som en entydigt fremadskridende proces, hvor nogle kulturer (typisk den vesteuropæiske og nordamerikanske) anses som højere udviklet end andre. Ifølge denne opfattelse er personer fra "højtudviklede kulturer" i stand til at afgøre, hvad der er bedst for personer fra "lavere udviklede kulturer". Det er dermed legitimt at tilbyde eller tvinge "laverestående mennesker" til at tillære sig de "højtstående" kulturelle og sociale værdier, traditioner og normer (Hammen & Jensen, 2010; Hagen & Qureshi, 1996).

Den *relativistiske* kulturforståelse går ud fra, at alle kulturer har deres unikke historie og logik. I den relativistiske kulturforståelse er der dermed ingen kulturer, der er bedre eller højere udviklede end andre, og forskellige kulturer skal forstås ud fra deres egne præmisser med det udgangspunkt, at der findes flere løsninger på grundlæggende problemer om, hvordan en gruppe skal forstå sig selv som et fællesskab. Alle kulturelle praksisser kan inden for denne kulturforståelse være legitime i enhver kontekst (Hammen & Jensen, 2010).

Den relativistiske kulturforståelse bygger på en *essentialistisk* kulturopfattelse, hvor kultur ses som afgrænsede universer med værdisæt, der mere eller mindre statisk videreføres fra generation til generation. Der kan derfor være en tendens til, at kultur opfattes som homogen inden for denne tradition (Skytte, 2016).

I det kvalitative materiale i kapitel 4-6 ses flere eksempler på, at både sagsbehandlere, forældre og aktører omkring de grønlandske familier trækker på forskellige kulturopfattelser – både i udredningen af familiernes udfordringer og i forsøget på at støtte børn og familier til bedre forhold. Når der i dette samspil opstår konflikt, handler det ofte om en diskussion om, hvorvidt en bestemt praksis er udtryk for en legitim kulturel forskel eller ud fra et børnefagligt synspunkt udgør en risiko for børnene i familien. Her føler forældrene sig i nogle tilfælde mødt med et evolutionistisk kultursynspunkt og føler, at deres normalitet tillægges mindre værdi end sagsbehandlernes, plejeforældrenes og andre danske støttefunktioners normalitet. De professionelle oplever omvendt, at de støtter sig op ad børnefaglig teori, når de fx opfordrer forældrene til at skabe mere struktur for børnene, når de opfordrer forældrene til i højere grad at stimulere deres børn sprogligt, eller når de opfordrer forældrene til at begrænse antallet af omsorgspersoner for at styrke børnenes tilknytning til forældrene.

1.4 Læsevejledning

Resten af rapporten indeholder en beskrivelse af undersøgelsens fremgangsmåder og datagrundlag – **Kapitel 2** – samt fire analysekapitler:

Kapitel 3 beskriver grønlandske familier, der får anbragt deres børn, ved hjælp af primært kvantitative data og beregner ved hjælp af statistisk matching, hvorvidt børn med grønlandsk baggrund er overrepræsenterede i anbringelsesstatistikken, når man tager højde for de grønlandske familiers karakteristika.

Kapitel 4 beskriver ved hjælp af primært kvalitative data mødet mellem grønlandere og danske myndighedsrådgivere i sagsbehandlingen i anbringelses-sager. Kapitlet ser overordnet på oplevelsen af sproglige, kulturelle og systemiske forståelsesvanskeligheder og på oplevelsen af fordomme i mødet mellem grønlandere og danske myndighedsrådgivere. Derudover viser kapitlet, hvilke elementer der indgår i udredningen af børnesagerne, og hvilke typer af forebyggende indsatser, familierne typisk deltager i forud for anbringelserne.

Kapitel 5 fokuserer på selve anbringelsen og viser således ved hjælp af kvalitative og kvantitative data, hvad der begrundes anbringelserne i sagerne med børn med grønlandsk baggrund. Derudover viser kapitlet, i hvilken grad der er tale om frivillige anbringelser kontra tvangsanbringelser, og hvor børn med grønlandsk baggrund anbringes. Endelig viser kapitlet, hvordan samarbejdet mellem forældre og plejeforældre opleves af begge parter, og hvordan forældre, børn og plejeforældre oplever samværet mellem børn og forældre.

Endelig belyser **Kapitel 6** børnenes og de unges trivsel, skolegang og oplevelse af anbringelsesstederne ud fra kvantitative og kvalitative data.

2 Data og analysemetoder

Undersøgelsen fokuserer på børn og unge med grønlandsk baggrund, som er anbragt uden for hjemmet, samt på deres familier.

Vi er interesseret i at vide, hvad der kendetegner børnene, de unge og deres familier, hvilke ressourcer og udfordringer de har, og hvilken støtte de får. Dertil er vi interesserede i, hvordan familiernes møde med de sociale myndigheder er; herunder om der er forskel på, hvordan mennesker med grønlandsk og dansk baggrund bliver behandlet af de sociale myndigheder. Endelig ser vi på børnenes og de unges trivsel.

De tre elementer belyses med både kvantitative og kvalitative data. De kvantitative data giver os ved hjælp af registerdata og survey-data mulighed for at analysere et stort antal børn, unge og familier, og mulighed for at sammenligne børn med grønlandsk baggrund med børn med dansk baggrund. De kvalitative data giver os omvendt et dybere indblik i en mindre gruppe børns sagsforløb og mulighed for at opnå kendskab til forældres, børns, plejeforældres og sagsbehandlers egne forståelser af anbringelsesforløbet. Nedenfor gennemgås de to overordnede dataindsamlingsspor og de analysemetoder, der er anvendt.

2.1 Kvantitative data og analysemetoder

Den kvantitative analyse har tre overordnede formål:

1. at belyse, hvad der kendetegner de børn med grønlandsk baggrund, der er anbragt uden for hjemmet i Danmark, sammenlignet med børn med dansk baggrund, der er anbragt uden for hjemmet
2. at afdække, om børn med grønlandsk baggrund er overrepræsenterede i anbringelse, hvis vi sammenligner deres grønlandske forældre med en sammenlignelig gruppe af danske forældre med samme baggrundsfaktorer som de grønlandske forældre
3. at belyse børnenes trivsel ud fra spørgeskemadata.

De to første formål belyses ved hjælp af registerdata fra Danmarks Statistik, mens børnenes trivsel belyses ved hjælp af allerede indsamlet spørgeskemadata indsamlet til Social- og Ældreministeriets trivselsundersøgelse blandt anbragte børn og unge (Lausten & Andreasen, 2022).

2.1.1 Registerdata

Vi anvender registerdata på individniveau i Danmarks Statistik. Her har vi adgang til den fulde børnepopulation i 2020 og deres forældre. Datagrundlaget for de kvantitative analyser er derfor alle børn og unge med dansk og grønlandsk baggrund i alderen 0 til 17 år, der er i Danmark pr. 31. december 2020. Det er i alt 1.011.018 børn og unge.

Fordelen ved at bruge registerdata er, at alle karakteristika er objektivt specificerede ud fra de oplysninger, der er indberettet til Danmarks Statistik, således at der er ensrettede og detaljerede oplysninger om alle, der inkluderes i analyserne. Det er i alt 1.011.018 børn og unge. Anvendelsen af registerdata giver os mulighed for at trække informationer om baggrundskarakteristika for en række centrale dimensioner omkring børnene og deres familie. Vi kan belyse familiernes situation i forhold til demografi, fødested, socioøkonomi, somatisk og psykisk helbred og kriminalitet. Samtidig er ulempen ved at bruge registerdata, at der ikke findes data om subjektive faktorer som personlige udfordringer og livsforhold i familierne. Det gælder fx selvværd, adfærdsmønstre, venskaber og fritidsinteresser, dysfunktionelle eller understøttende familieforhold, forældreevne, misbrugsproblemer m.m. Der findes ingen direkte undersøgelser af sammenhængen mellem de objektive faktorer fra registerdata og de subjektive faktorer fra spørgeskemadata og kvalitative interviews og observationer. Men, baseret på en række erfaringer fra tidligere undersøgelser, bl.a. de tidligere undersøgelser af grønlandere i Danmark og trivselsundersøgelser blandt anbragte børn og unge, har vi en stærk antagelse om, at de detaljerede og objektive registeroplysninger er tilstrækkeligt korrelerede med de uobserverede subjektive faktorer til, at registerdata giver en god indikation af familiers udsathed. Derfor benyttes registerdata oftest til at belyse ligheder og forskelle i objektive baggrundskarakteristika i sammenligningen mellem to grupper i befolkningen.

Udvælgelsen af børn med grønlandsk baggrund i registerdataene sker ved at kigge på børnenes forældres fødested, således at alle børn, hvor mindst en forælder er født i Grønland, i denne undersøgelse defineres som børn med grønlandsk baggrund. Dette er en simpel inddeling, hvor vi på den ene side inkluderer børn, hvor det grønlandske spiller en minimal rolle i hverdagen, fx fordi forældrene kun har boet få år i Grønland som børn. På den anden side udelukker vi børn, hvor det grønlandske spiller en væsentlig rolle i familien, fordi forældrene er født i Danmark, men derefter har boet i Grønland indtil voksenalderen. Man kan vælge andre måder at afgrænse populationen på, men da vi ikke i registerdataene har mulighed for at se på forhold som sprog, kulturel tilknytning eller antallet af år, forældrene har opholdt sig i Grønland, finder vi, at afgrænsningen er den bedst mulige som grundlag for de statistiske analyser, hvor formålet er at tegne et overordnet billede af forskellene på børn med henholdsvis dansk og grønlandsk baggrund. Afgrænsningen af

grønlandsk baggrund ved hjælp af fødested er også brugt i analyserne af Trivselsundersøgelsen blandt Anbragte Børn og Unge (se afsnit 2.1.2), der statistisk viser forskelle på trivsel blandt anbragte børn med henholdsvis dansk og grønlandsk baggrund. I de kvalitative analyser, der beskrives i afsnit 2.2, anvender vi derimod en snævrere definition af grønlandsk baggrund, idet vi her kun medtager sager og familier, hvor grønlandsk kultur og sprog ifølge sagsbehandlere eller forældrene selv spiller eller har spillet en væsentlig rolle i hverdagen.

Den samlede population af børn og unge kan opdeles i undergrupper, alt efter hvor de og deres forældre er født. Som vist i Tabel 2.1 definerer vi populationen af børn med grønlandsk baggrund i Danmark ud fra oplysninger om fødested for både børnene og deres forældre. Et barn defineres i registerdata som et barn med grønlandsk baggrund, hvis

1. barnet er født i Grønland af forældre, hvor mindst en af dem er født i Grønland
2. barnet er født i Danmark af forældre, hvor mindst en af dem er født i Grønland.

Når vi udvælger børn med grønlandsk baggrund i Danmark ud fra, at mindst en forælder er født i Grønland, finder vi, som vist i Tabel 2.1 i alt 7.113 børn med grønlandsk baggrund i alderen 0-17 år og i alt 1.003.905 børn med dansk baggrund. Dette antal svarer til 0,61 % af alle 0-17-årige i Danmark i 2020. Det er altså en meget lille andel af alle børn og unge, der har grønlandsk oprindelse. Størstedelen af dem (80 %) er børn født uden for Grønland, men hvor en af forældrene er af grønlandsk oprindelse.

Tabel 2.1 Antal 0-17-årige i Danmark i 2020, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. Antal og procent.

	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund	I alt
Antal 0-17-årige i alt	1.003.905	7.113	1.011.018
Antal 0-17-årige anbragte	9.821	396	10.217
Andel 0-17-årige, der er anbragt uden for hjemmet	1,0	5,6	1,0
Andel mødre, der er i data i 2020	99,5	98,4	99,2
Andel fædre, der er i data i 2020	97,0	94,3	96,6

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

Af de 1.011.018 børn og unge med dansk og grønlandsk baggrund er 10.217⁵ anbragt uden for hjemmet – heraf 396 børn med grønlandsk baggrund. De 10.217 børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, udgør datagrundlaget for hovedparten af de kvantitative analyser i kapitel 3.

2.1.1.1 Data om de anbragtes forældre

Når der er tale om anbragte børn og unge, er det ikke alle forældre, der er til at finde i Danmarks Statistiks registerdata. Vi ved fra andre undersøgelser, at der er større sandsynlighed for, at der ikke findes oplysninger om begge forældre, når vi ser på baggrundskarakteristika for udsatte og anbragte børn og unge (Lausten et al., 2020). Det samme gør sig gældende her, hvor Tabel 2.2 viser den andel af anbragte børn med dansk og grønlandsk baggrund, hvor vi kan finde oplysninger om forældrene i data.

Tabel 2.2 Registrering af forældre i data, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. 2020. Procent og antal.

	Anbragte børn med dansk baggrund	Anbragte børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Andel mødre, der er i data i 2020	94	93	
Andel fædre, der er i data i 2020	88	80	***
Antal anbragte børn i 2020	9.821	396	

Anm.: Andelen, der ikke er i registerdata, er summen af forældre, der er registreret døde i Danmark, forældre, der er udvandret eller flyttet til et andet land eller manglende registrering af en forælder til barnet.

Note: ** = $p < 0,05$, *** = $p < 0,01$.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

Der er ingen forskel mellem danske og grønlandske anbragte børn, når vi ser på oplysninger om mødre i data. Her kan der for 94 % af alle danske og 93 % af alle grønlandske anbragte børn findes oplysninger om deres mødre i 2020. Andelen, hvor vi kan finde oplysninger om fædrene, er noget mindre, da der findes oplysninger om fædre i 2020 for 88 % af alle danske og 80 % af alle grønlandske anbragte børn. Det betyder, at vi ikke kan finde baggrundsoplysninger på fædre for hver femte af de grønlandske anbragte børn i Danmark. Det høje tal skyldes sandsynligvis, at mange af fædrene er i Grønland. Det kan danske registerdata desværre ikke informere om.

⁵ I analyserne er børn med anden etnisk baggrund end dansk og grønlandsk udeladt, og antallet af anbragte i undersøgelsen er således lidt lavere end det reelle tal, som i 2020 var 11.346 børn og unge.

2.1.2 Spørgeskemadata fra Trivselsundersøgelsen blandt anbragte børn og unge

Børnenes trivsel analyseres ved hjælp af data fra Trivselsundersøgelsen blandt anbragte børn og unge indsamlet blandt 11-, 13-, 15- og 17-årige i 2014, 2016, 2018 og 2020.

Social- og Ældreministeriet har siden 2014 initieret en spørgeskemaundersøgelse blandt anbragte børn og unge, der dykker ned i børnenes og de unges trivsel i hverdagen, tilknytning til biologisk familie og en lang række andre faktorer, der alt sammen bidrager til, hvordan børn og unge trives i deres anbringelse. Den seneste dataindsamling i 2020 dækker kun, grundet corona-situationen, de 15- og 17-årige (Lausten & Andreasen, 2022), hvorimod de tre foregående runder i 2014, 2016 og 2018 dækker trivsel blandt 11-, 13-, 15- og 17-årige (Ottosen et al., 2015; Lausten & Jørgensen, 2017; Rambøll, 2018).

Når vi puljer data fra de 4 år, kan vi analysere på 127 børn, der ifølge registerdataoplysninger har en eller to forældre, der er født i Grønland. Disse børn holdes op imod 4.345 børn med dansk baggrund, der ligeledes var anbragt uden for hjemmet i de 4 indsamlingsår. Dette svarer til lige knap 3 % af alle besvarelser i den samlede trivselsundersøgelse.

2.1.2.1 De anvendte spørgsmål og indikatorer i trivselsundersøgelserne

Trivselsundersøgelserne blandt anbragte børn og unge lægger sig indholdsmæssigt tæt op ad en anden af VIVEs store forløbsundersøgelser, Børn og unge i Danmark (se fx Ottosen et al., 2018, for en fyldestgørende beskrivelse), der indsamles hvert fjerde år for at vise den generelle børne- og ungebefolkningens velfærd og trivsel. Trivselsundersøgelserne blandt anbragte børn og unge beskriver derfor ved hjælp af en lang række indikatorer, hvordan anbragte børn og unge trives i hverdagen og den livssituation, de er i på undersøgelsestidspunktet. Vi beskriver her nogle af de indikatorer, som vi har inddraget i denne rapport.

Måling af børns trivsel

Det validerede instrument, SDQ (Strengths and Difficulties Questionnaire), af-dækker børns indadvendte og udadvendte trivselsproblemer ved hjælp af 25 spørgsmål. Spørgsmålsformuleringerne kan ses på SDQ-organisationens hjemmeside (<http://www.sdqinfo.org>).

I den samlede SDQ-skala indgår 20 spørgsmål⁶, der måler emotionelle vanskeligheder, udadvendte adfærdsvanskeligheder, hyperaktivitet og vanskeligheder i forhold til kammeratskabsrelationer. Det giver en samlet skala, der går fra 0 til 40, hvor 0 angiver fraværet af trivselsproblemer (som SDQ-spørgsmålene kan indfange), mens 40 angiver det højeste niveau af trivselsproblemer. Denne skala er efterfølgende inddelt efter en standardiseret metode tilpasset danske forhold, hvor en score på 0-15 point betegner en relativt god trivsel, 16-19 point angiver en let forværret trivsel, mens 20-40 point angiver en stærkt forværret trivsel (Goodman, 1997; 2001).

Måling af børns relationer og trivsel på anbringelsesstedet

Trivselsundersøgelsen indeholder en lang række indikatorer for barnets oplevelse af trivsel og tilknytning til anbringelsesstedet, da dette har stor betydning for, hvordan anbragte børn og unge klarer sig, hvordan de ser sig selv, og hvordan de klarer sig i sociale og faglige sammenhænge (Lausten & Andreasen, 2022).

Trivselsundersøgelsens spørgsmål om børnenes trivsel på anbringelsesstedet ligger tæt op ad spørgsmål, som er i VIVEs tilsvarende forløbsundersøgelse af børn og unge, der bor sammen med deres forældre (Ottosen et al., 2018). Spørgsmålene bruges som indikatorer på børnenes følelse af tilhørsforhold, hjemlighed og harmoni på anbringelsesstedet, samt deres følelse af at føle sig tryk, der hvor de bor.

Måling af børns skolegang bygger på almindeligt brugte spørgsmålsbatterier omkring trivsel i skolen, vurdering af eget fagligt niveau, og om de oplever skoleproblemer. Disse spørgsmål er brugt i både Børneforløbsundersøgelsen (se fx Ottosen, 2012, eller Thomsen, 2016) og Børn og unge i Danmark (Ottosen et al., 2018).

Måling af børns relationer til forældre er baseret på spørgsmål om følelsesmæssig tilknytning og oplevelsen af social støtte fra forældrene. Trods anbringelsen har den følelsesmæssige tilknytning til forældrene stadig stor betydning for anbragte børn og unge (Lausten & Andreasen, 2022). Den følelsesmæssige tilknytning til forældrene er målt ved hjælp af tre udsagn, om børnene oplever, at forældrene holder af dem, om børnene føler stor tilknytning til forældrene, og om de altid oplever at få social støtte af forældrene.

⁶ De resterende fem spørgsmål indgår i en særskilt skala for prosociale egenskaber, men ikke i den samlede skala.

2.1.3 Kvantitative analyser

Størstedelen af de kvantitative analyser er lavet ved hjælp af krydstabeller, hvor vi sammenligner gennemsnit for de to grupper af børn og unge, børn og unge med grønlandsk baggrund og børn og unge med dansk baggrund, på en række parametre og indikatorer. Alle sammenligninger er testet med χ^2 - og t-test for at undersøge, om der er forskel mellem børn med grønlandsk baggrund og børn med dansk baggrund. De steder, hvor de to gennemsnit er forskellige fra hinanden med 95 % sandsynlighed, er forskellen angivet med to eller tre stjerner i tabellerne. To stjerner indikerer, at de to testede gennemsnit er statistisk signifikant forskellige på et 95-procents niveau, dvs. der er højst 5 % sandsynlighed for, at forskellen i tallene blot er udtryk for statistisk tilfældighed (dette markeres ofte med $p < 0,05$), mens tre stjerner indikerer, at de to testede gennemsnit er statistisk signifikant forskellige på et 99-procents niveau ($p < 0,01$).

Trivselsundersøgelsen er i alle årene 2014-2020 udført med en aldersstratificeret stikprøve. Derfor er datamaterialet vægtet på alder, køn og anbringelsessted for at gøre resultaterne repræsentative for den samlede population af anbragte børn og unge i de fire udvalgte aldersgrupper (Lausten & Andreasen, 2022).

Der er derudover i kapitel 3 også brugt statistisk matching for at analysere, hvorvidt børn med grønlandsk baggrund er overrepræsenterede i anbringelsesstatistikken, hvis man tager højde for de grønlandske familiers karakteristika. Matching er en statistisk metode til at korrigere for registrerbare forskelle mellem to grupper af personer, så man statistisk kan sammenligne et bestemt udfald for de to grupper, der nu er gjort sammenlignelige. Matching foretages på de observerbare karakteristika fra registerdata og er beskrevet udførligt i afsnit 3.4, hvor analyseresultaterne også er vist.

2.2 Kvalitative data og analysemetoder

Den kvalitative analyse har tre overordnede formål:

1. at belyse sagsbehandlingen og anbringelsesprocessen, når et barn med grønlandsk baggrund anbringes uden for hjemmet fra såvel børns, forældres, sagsbehandlers og anbringelsessteds perspektiv
2. at belyse forældres, sagsbehandlers og plejeforældres oplevelse af deres samarbejde
3. at belyse børnenes trivsel og oplevelse af relationer til forældre og anbringelsessted.

I vores valg af fremgangsmåde har vi taget udgangspunkt i undersøgelsens overordnede mål om at belyse feltet fra så mange af de relevante aktørers perspektiv som muligt med udgangspunkt i et børneperspektiv. Derudover har vores fremgangsmåde været bestemt af, hvilken adgang vi havde til forskellige datakilder samt de rammer og ressourcer, vi har haft i forhold til tid, sproglige kompetencer og leveringsforpligtelser.

I forhold til rammer og ressourcer har det været væsentligt, at vi kunne belyse praksisser i flere kommuner, men samtidig opnå en vis dybde i materialet inden for en relativt kort tidsperiode. Vi har derfor udvalgt tre kommuner. I forhold til den kvalitative dybde har vi prioriteret først og fremmest at få forældre og børns samt anbringelsessteders og sagsbehandleres perspektiver belyst i interviews og at have mulighed for at knytte disse perspektiver sammen med det forløb, der er beskrevet i børnenes sager. Meget kan være glemt eller overset både i sagerne og i den fortælling, som en interviewperson gengiver på et givent tidspunkt. I forhold til ressourcer har det været afgørende, at vi kunne gennemføre interviews på både dansk og grønlandsk efter behov. Da det indhentede sagsmateriale indeholder mange dokumenter, der belyser sagsbehandleres og plejeforældres/anbringelsessteders perspektiv, og færre, der belyser forældrenes perspektiv, og da vi har adgang til et spørgeskema-data, der belyser børnenes perspektiv, har vi i udvælgelsen af kvalitative interviews prioriteret at få flest mulige forældre i tale.

I forhold til at belyse det konkrete møde mellem klient og system – mellem familie og sagsbehandler – kan det være nyttigt at følge nogle få familier over længere tid og supplere interviews med familien med deltagerobservation i hjemmet og i de konkrete møder i forbindelse med sagsbehandlingen. En sådan fremgangsmåde indebærer dog mange timer med den enkelte familie og gør typisk, at man kan undersøge et væsentligt mindre antal familier, end vi har kunnet, når vi har et eller to interviews, uden at følge familien tæt. Under alle omstændigheder fordrer en mere omfattende analyse med deltagerobservation en længere undersøgelsesperiode, end vi har haft til rådighed.

Det kvalitative materiale består derfor af eksisterende sagsakter samt interviews gennemført med forældre, børn og unge, plejeforældre, sagsbehandlere og øvrige aktører i forbindelse med undersøgelsen. Nedenfor beskrives, hvordan materialet er sammensat, hvordan kommuner og sager er udvalgt, og hvilke spørgsmål vi har fokuseret interviews på.

2.2.1 Sammensætning af kvalitative data

Datamaterialet indeholder sagsakter og/eller interviews med forældre, børn og plejeforældre fra i alt 17 familier med i alt 29 nuværende og tidligere anbragte

børn og unge med grønlandsk baggrund. 22 af disse børn optræder som centrale aktører i de pågældende sager, mens de øvrige 7 børn er søskende, der tidligere er anbragt, og hvis sagsforløb beskrives i de centrale børns sagsforløb eller i interviews med forældre og børn.

Datamaterialet indeholder sagsakter om 13 af sagerne, interviews med 14 forældre fra 11 sager, interviews med 7 børn fra 6 sager og interviews med 6 plejeforældre i 5 sager. 7 af forældreinterviewene foregik på grønlandsk, mens de øvrige blev gennemført på dansk. Alle interviewene med børn og unge foregik på dansk.

Tabel 2.3 viser, hvilke typer af data der indgår i beskrivelsen af de 17 familier. Derudover viser tabellen alder og køn på de centrale børn i det kvalitative sagsmateriale.

Tabel 2.3 Oversigt over kvalitative indviddata i undersøgelsen

Sag	Barns køn + alder	Interview med forældre	Interview med børn	Interview med anbringssted	Sagsakter
Sag 1	2 drenge 16 + 17 år				x
Sag 2	Pige 7 år (+ beskrivelse af ældre søster)	x		x	x
Sag 3	2 drenge 9 + 10 år			x	x
Sag 4	Dreng 11 år	x			x
Sag 5	Dreng 14 år	x	x	x	x
Sag 6	2 piger 16 + 17 år	x	x	x	x
Sag 7	Pige 13 år (+ beskrivelse af yngre plejebroder)		x	x	x
Sag 8	Pige 8 år	x			x
Sag 9	Pige 1 år	x			x
Sag 10	Ung mand 26 år (13 år på anbringsstedstidspunkt)		x		
Sag 11	2 drenge 6 år	x			x
Sag 12	Dreng knap 2 år (+ beskrivelse af to ældre søskende)	x			x
Sag 13	Dreng 2 år	x			x

Sag	Barns køn + alder	Interview med forældre	Interview med børn	Interview med anbringelsessted	Sagsakter
Sag 14	Dreng 16 år (+ beskrivelse af to ældre søskende)		x		x
Sag 15	Dreng 6 år, pige 2 år	x			
Sag 16	Ung kvinde 23 år (14 år på anbringelsestidspunkt) (+ beskrivelse af ældre søster)		x		
Sag 17	Dreng 2 år	x			
I alt	29 børn i 17 familier	14 forældre fra 11 sager	7 børn fra 6 sager	6 plejeforældre i 5 sager	Sagsakter fra 13 sager

Vi har desuden foretaget fire ikke-sagsbaserede interviews (to fokusgruppeinterviews og to enkeltinterviews) med syv sagsbehandlere, der behandler anbringelsessager med børn med grønlandsk baggrund i tre forskellige danske kommuner, og et interview med Foreningen Grønlandske Børn. Endelig har vi indhentet perspektiver fra forskellige aktører inden for feltet, navnlig organisationer, som er mentorer eller bisiddere i de sager, vi fokuserer på, og eksperter, som har indsigt i brugen af psykologiske test i udredningsarbejdet i Grønland og Danmark.

2.2.2 Udvalgelse af kommuner og sager – og anonymisering

De sager, der indgår i datamaterialet, er i første omgang fundet ved at kontakte tre kommuner, der ifølge Danmarks Statistiks registre har et relativt stort antal anbringelsessager med børn med grønlandsk baggrund, og bede dem om at identificere anbringelsessager med grønlandske familier og bede forældrene om samtykke til at deltage. Derudover har vi bedt aktører i det grønlandske miljø om at formidle kontakt til grønlandske familier med anbragte børn og har til slut selv fundet 2 tidligere anbragte unge i egne netværk. I alt modtog vi 8 sager direkte gennem sagsbehandlerne i de tre kommuner. Aktørerne i det grønlandske miljø formidlede kontakt til 7 familier, mens de 2 unge tidligere anbragte, der er interviewet om deres sagsforløb, er fundet gennem egne netværk. 12 af sagerne er behandlet i de tre udvalgte kommuner⁷, mens de øvrige 5 sager er behandlet i fem andre kommuner.

I udvælgelsen af sager og interviewpersoner har vi forsøgt at sikre, at forskellige typer af sager er repræsenterede:

⁷ 3 af de sager, som aktørerne i det grønlandske miljø formidlede kontakt til, var behandlet i samme kommuner, som i øvrigt var udvalgt som de primære kommuner i undersøgelsen.

1. grønlandsk sprog og/eller kultur skal spille en væsentlig rolle for familierne
2. der skal være sager med mindre børn og sager med ældre børn
3. der skal være sager med børn, der har været anbragt i længere tid, og sager med nyligt anbragte børn
4. der skal være sager, hvor samarbejdet mellem forældre, sagsbehandlere og anbringelsessted er velfungerende, og sager, hvor samarbejdet er svært og konfliktfuldt
5. der skal være både frivillige anbringelser og tvangsanbringelser
6. der skal være sager med mange og åbenlyse risikofaktorer og sager med mindre tydeligt anbringelsesgrundlag.

Sagsmaterialerne omfatter alt skriftlig materiale omkring det anbragte barn. Det er bl.a. sagsbehandlerens journalnotater, indhentede udtalelser af relevante aktører, underretninger, korrespondancer, handleplaner, socialfaglige undersøgelser, forældrekompetenceundersøgelser m.m. Ofte er sagerne foregået over en længere periode, og sagsmaterialerne kan dermed være meget omfattende – op til flere tusinde sider på et enkelt barn.

I rapporten optræder alle individer anonymt, ligesom vi har valgt at beskytte borgere og sagsbehandlere ved ikke at skrive, hvilke kommuner der indgår i undersøgelsen. I fremstillingen af sager og familier er personlige kendetegn således ændret, så det ikke er muligt at identificere de deltagende borgere.

2.2.3 Fokuspunkter i sagsanalyse og interviews

Analysen af sagsakterne har fokuseret på beskrivelsen af familiens udfordringer på anbringelsestidspunktet, eventuelle forebyggende indsatser, som familien modtog forud for anbringelse, anbringelsesårsag, overvejelser over valg af anbringelsessted og inddragelse af forældre og børn i sagerne. Derudover er der i sagsgennemgangen set efter, i hvilken grad der er blevet taget hensyn til familiens grønlandske kultur og sprog i sagsforløbet, hvorvidt der er blevet anvendt tolk, hvordan barnets trivsel og udvikling er beskrevet samt barnets beskrivelse af barnets kontakt og relation til sin biologiske familie under anbringelsen. Disse oplysninger er samlet i en kort beskrivelse af sagen, der efterfølgende er bearbejdet og kodet i Nvivo.

Der blev udarbejdet en interviewguide for hver målgruppe, og interviewene blev udført med en semistruktureret opbygning, hvilket muliggør en fleksibilitet for at åbne op for ny viden.

Interviewguiden til de biologiske forældre omfatter bl.a. temaer som forældrenes livssituation før anbringelsen, forældrenes oplevelse af sagsbehandling, anbringelsesproces og anbringelsessted og forældrenes oplevelse af sproglige og kulturelle hensyn.

Interviewguiden til plejeforældre havde bl.a. temaer som tiden op til og efter anbringelsen, barnets relation og samvær med de biologiske forældre, samvær og andre familiemedlemmer og barnets trivsel, herunder hensyn til vedligeholdelse af barnets grønlandske sprog og/eller kultur.

Der blev udarbejdet en noget kortere interviewguide til børneinterviewene for at tage højde for børnenes koncentrationsevne. I interviewene med børnene er der som udgangspunkt stillet åbne spørgsmål, således at barnet ikke begrænser til ja eller nej-svar. De åbne spørgsmål fokuserer typisk på børnenes og de unges oplevelse af konkrete begivenheder eller forløb, da mere abstrakte spørgsmål ofte er vanskelige at svare på eller virker ledende. Der er taget udgangspunkt i hverdagssituationer og børnenes og de unges egen opfattelse af disse.

Tabel 2.4 giver et mere udførlig beskrivelse af fokusområderne i de enkelte interviewguides.

Tabel 2.4 Indhold af interviewguides til forældre, børn og unge, plejeforældre og sagsbehandlere

Interview-guides	
Biologiske forældre	<p>Tiden før anbringelsen: livssituation i forhold til familieliv, venner, bolig, parforhold m.m., første kontakt med kommunen, forebyggende indsats i hjemmet</p> <p>Tiden op til anbringelse: forklaring på anbringelse, forberedelse på anbringelse</p> <p>Oplevelse af sproglige udfordringer og hjælp til at håndtere disse</p> <p>Inddragelse af forældre i valg af anbringelse, oplevelse af anbringelsesstedet</p> <p>Barnets trivsel og udviklingen i denne henover anbringelsen</p> <p>Samvær: mængde af samvær, type af samvær, sprog under samvær</p> <p>Oplevelse af sproglige og kulturelle hensyn og mulige tiltag til vedligeholdelse af det grønlandske sprog og kulturelle tilknytning</p>
Plejeforældre	<p>Mødet med barnet og de biologiske forældre – tanker om at modtage et barn med grønlandsk baggrund</p> <p>Samarbejdet med kommune og biologiske forældre</p> <p>Barnets relation til de biologiske forældre – herunder beskrivelse af barnets reaktioner i forbindelse med samvær</p> <p>Barnets trivsel og udviklingen i barnets trivsel: helbredsmæssigt, følelsesmæssigt og socialt i hjem, skole eller daginstitution.</p> <p>Barnets interesser og fritidsaktiviteter, barnets muligheder for at vedligeholde dets grønlandske sprog og kultur</p> <p>Oplevelse af forskelle på plejebørn med grønlandsk og dansk baggrund</p>

Interview-guides

Børn og unge	Barnets familieforhold Barnets hverdagsliv på anbringelsesstedet, i skolen og i fritiden – herunder eventuelle venskaber med børn med grønlandsk baggrund Barnets samvær med forældre: aktiviteter, sprog under samvær, deltagere i samvær Barnets erindring om at flytte til plejefamilien – herunder eventuelle barrierer i tilpasning til mere dansk livsstil Barnets tilknytning til grønlandsk sprog og kultur
Sagsbehandlere	Sagsbehandlers erfaring med arbejdet med børn og unge med grønlandsk baggrund Oplevelser af mulige særtræk ved sagerne i forhold til sagsbehandlingsforløb, risikovurdering, vurdering af ressourcer eller andet Sagsforløb forud for og under anbringelse, bl.a. i forhold til inddragelse af og samarbejde med forældre Betydningen af grønlandsk sprog, kultur og tradition for sagsforløbet for barn/forælder, herunder brug af tolk Oplevelser af, hvad der lykkes, og hvad der er svært i disse sager, samt anbefalinger til forbedring af sagsforløb

Interviewene med forældre, børn og unge samt plejeforældre er gennemført i perioden oktober og november 2021, mens fokusgruppeinterviewene er gennemført i januar 2022.

Interviewene med børn og unge, forældre og plejefamilier blev transskriberet og efterfølgende kodet og analyseret i Nvivo. Interview med sagsbehandlere blev optaget, og der blev udarbejdet referater med transskribering af udvalgte sekvenser fra fokusgruppediskussionerne.

3 Grønlandske forældre, hvis børn anbringes i Danmark

3.1 Indledning

Når et barn anbringes uden for hjemmet, kan det både handle om barnets individuelle vanskeligheder og om forhold i hjemmet, som myndighederne vurderer udgør en risiko for barnet. I dette kapitel ser vi på forholdene i hjemmet, nærmere bestemt forældrenes ressourcer ved hjælp af kvantitative og kvalitative data med fokus på forhold, der kan betyde, at familien befinder sig i en udsat position, og som derfor kan udgøre en risiko for børnene i familien. Efter denne beskrivelse af grønlandske familier til anbragte børn vender vi blikket mod den samlede gruppe af grønlandske familier i Danmark og viser, hvorvidt børn med grønlandsk baggrund har større sandsynlighed for at blive anbragt, når vi sammenligner de grønlandske forældre med en gruppe af danske forældre, der ligner dem i forhold til fx beskæftigelse, uddannelse, psykisk helbred, kriminalitet og misbrugsbehandling.

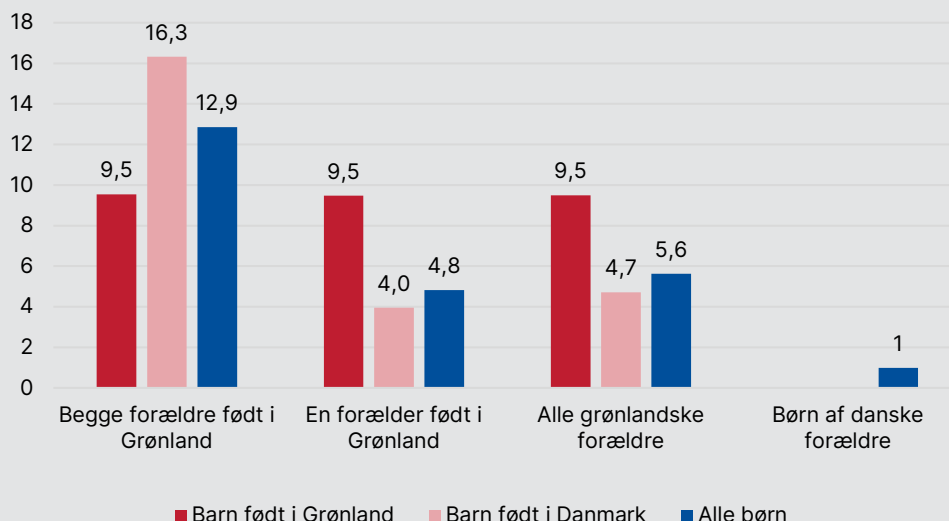
Beskrivelsen af grønlandske familier til anbragte børn bygger på registerdata om forældrene til de 396 børn med grønlandsk baggrund, som er anbragt uden for hjemmet i Danmark. Disse sammenlignes med forældrene til 9.821 børn med dansk baggrund, der ligeledes er anbragt uden for hjemmet. Derudover bygger beskrivelsen på interviews med forældre og sagsbeskrivelser om de 17 familier, der indgår i det kvalitative datasæt. Analysen af, om børn med grønlandsk baggrund er overrepræsenterede i anbringelsesstatistikken, bygger på registerdata om alle ca. 7.113 børn med grønlandsk baggrund i Danmark og på en tilsvarende gruppe af børn med dansk baggrund.

3.2 Forældrenes nuværende situation og karakteristika

Som beskrevet flere gange er udgangspunktet for undersøgelsen, at flere børn med grønlandsk baggrund anbringes uden for hjemmet sammenlignet med børn med dansk baggrund. Dykker vi længere ned i tallene i Figur 3.1, ser vi dog nogle forskelle mellem forskellige grupper af børn med grønlandsk baggrund. De grønlandske familier, der får anbragt et barn, er således oftere at finde blandt familier, hvor begge forældre er grønlandsk. I familier, hvor kun

den ene forælder er grønlænder, og hvor barnet er født i Danmark, sker det noget sjældnere. Alle grupper, hvor mindst en af forældrene eller barnet er født i Grønland, er dog som Figur 3.1 viser, overrepræsenterede i anbringelsesstatistikkerne sammenlignet med børn med dansk baggrund. Den højeste anbringeshyppighed finder vi blandt de 349 børn, der selv er født i Danmark, og hvor forældrene er født i Grønland. Her er 16 % (56 børn) anbragt uden for hjemmet. Derudover ser vi høje anbringelsestal (9-10 %) blandt de 1360 børn, der selv er født i Grønland, og hvor en eller begge forældre er født i Grønland (i alt 129 børn). Endelig ser vi, at 4 % af børn, der har en grønlandsk forælder og selv er født i Danmark, er anbragt uden for hjemmet.

Figur 3.1 Anbringeshyppighed fordelt på forældres og børns fødested. 2020. Procent.

Anm.: N: Børn med grønlandsk baggrund: 7.113, Børn med dansk baggrund: 9.821.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

Dette billede ses også i det kvalitative datamateriale, hvor der i de fleste tilfælde er tale om enlige mødre, der selv er født og/eller opvokset i Grønland, og hvor faren til barnet også er grønlænder – og i flere tilfælde opholder sig i Grønland. Forældrene har derfor i mange af sagerne en stærk sproglig og kulturel tilknytning til Grønland, mens de fleste børn enten er født i Danmark eller så små ved flytningen, at de ikke har nået at tilegne sig sprog eller kulturel tilknytning i Grønland. Undersøgelsens data bekræfter dermed tidligere under-

søgelse, der også viste, at enlige grønlandske mødre og familier med to grønlandske forældre oftere end andre familier med grønlandsk baggrund lever med begrænsede ressourcer og derfor er i større risiko for at opleve sociale problemer i Danmark (Christensen, 2010; 2011).

Analyserne af registerdata i Tabel 3.1 og Tabel 3.2 viser, at grønlandske forældre til anbragte børn på mange måder ligner danske forældre til anbragte børn i forhold til socioøkonomiske ressourcer, psykiske helbredsforhold og kriminalitet, idet begge grupper er dårligere stillede på disse parametre end forældre, der ikke har fået anbragt deres børn (for sammenligning se Tabel 1.2 og Tabel 1.3). Tabel 3.1 og Tabel 3.2 viser således, at ca. halvdelen af såvel danske og grønlandske mødre og ca. en tredjedel af fædrene til anbragte børn har en psykiatrisk diagnose, samt at en femtedel af mødre og næsten halvdelen af fædrene til både danske og grønlandske anbragte børn på et tidspunkt i deres liv er dømt for kriminalitet.

De grønlandske forældre til anbragte børn er dog på flere områder dårligere stillede end danske forældre til anbragte børn. Det ses på beskæftigelsesområdet ved, at 65 % af de grønlandske mødre og 45 % af de grønlandske fædre i 2020 modtog kontanthjælp mod henholdsvis 46 % af danske mødre og 25 % af danske fædre til anbragte børn. Derudover er der markante forskelle, når vi ser på andelen, der har været i behandling for misbrug af rusmidler, idet registerdataene viser, at en femtedel af de grønlandske forældre til anbragte børn har været i behandling for et misbrug mod 11-14 % af de danske forældre. Endelig viser Tabel 3.1, at 2 ud af 3 af de grønlandske mødre er enlige forsørgere mod godt halvdelen af de danske mødre, og at de grønlandske fædre i mindre grad end de danske fædre kan identificeres i de danske registerdata. Det skyldes formodentlig, som en del af det kvalitative datamateriale illustrerer, at de opholder sig i Grønland.

Tabel 3.1 Mødres baggrundsfaktorer, særskiilt for anbragte børn med dansk og grønlandsk baggrund. 2020. Procent.

	Mødre til danske anbragte børn	Mødre til grønlandske anbragte børn	Sign. forskel
Gennemsnitlige alder	39	37	***
Familieforhold			
– Mor og far bor sammen	18	12	***
– Mor er enlig forsørger	55	66	***
– Mor bor med ny partner	27	22	

	Mødre til danske anbragte børn	Mødre til grønlandske anbragte børn	Sign. forskel
Socioøkonomiske forhold			
– Beskæftiget	24	12	***
– På kontanthjælp	46	65	***
– Ingen uddannelse ud over grundskolen	67	75	***
Udsathedsfaktorer			
– Har mindst en psykiatrisk diagnose	51	46	
– Har været i misbrugsbehandling	11	20	***
– Har fået en betinget eller ubetinget dom	20	20	
– Er i fængsel i 2020	1	n.a.	
– Har selv været anbragt i Danmark	35	16	***
Antal mødre i data	9.248	370	

Note 1: ** = $p < 0,05$, *** = $p < 0,01$. n.a. indikerer, at der er færre end 5 observationer i cellen, så andelen ikke kan vises.

Note 2: Alle forhold er, medmindre andet er angivet, målt i et livstidsperspektiv.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

Tabel 3.2 Fædres baggrundsfaktorer, særskilt for anbragte børn med dansk og grønlandsk baggrund. 2020. Procent.

	Fædre til danske anbragte børn	Fædre til grønlandske anbragte børn	Sign. forskel
Gennemsnitlige alder	43	43	
Socioøkonomiske forhold			
– Beskæftiget	47	22	***
– På kontanthjælp	25	45	***
– Ingen uddannelse ud over grundskolen	62	66	
Udsathedsfaktorer			
– Har mindst en psykiatrisk diagnose	34	29	
– Har været i misbrugsbehandling	14	22	***

	Fædre til danske anbragte børn	Fædre til grønlandske anbragte børn	Sign. forskel
– Har fået en betinget eller ubetinget dom	48	47	
– Er i fængsel i 2020	4	5	
– Har selv været anbragt i Danmark	28	18	***
Antal fædre i data	8.615	317	

Note 1: ** = $p < 0,05$, *** = $p < 0,01$.

Note 2: Alle forhold er, medmindre andet er angivet, målt i et livstidsperspektiv.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

De kvalitative data bekræfter, at de fleste af forældrene til de anbragte børn befinder sig i en sårbar position, som presser dem i deres forældreskab. De fleste har i kun i mindre grad fast tilknytning til arbejdsmarkedet, og mange oplever problemer med at styre familiens økonomi og har dermed risiko for at blive sat ud af deres bolig. En del af forældrene oplever desuden vanskeligheder i deres parforhold og i nogle tilfælde voldelige indbyrdes konflikter. I en sag beskrives forholdene i hjemmet:

Da mor bliver gravid som 19-årig, udsætter eksmanden hende for vold og senere det lille barn for hårdhændet behandling. Tilværelsen i Danmark blev hurtigt uholdbar, da der var meget druk og kaos i familien. Mor og stedfar havde intet med sig fra Grønland, og der var derfor store økonomiske problemer.

En tidligere undersøgelse af udsatte grønlandske mødre, der flytter til Danmark, viser, at vold og misbrug ofte er en af årsagerne til, at grønlandske mødre vælger at flytte til Danmark med deres børn. Derudover flytter en del på grund af behandlingskrævende sygdomme, der bedst eller kun kan behandles i Danmark (Christensen, 2011). Christensens undersøgelse viser således, at udfordringerne i en del familier er opstået, mens forældrene stadig boede i Grønland. Andre oplever først problemer, efter at familien er flyttet til Danmark, hvor de oplever vanskeligheder med at finde beskæftigelse, social isolation og ensomhed (Christensen, 2011).

Oplevelsen af social isolation og manglende netværksressourcer ses også i det kvalitative materiale i denne undersøgelse. I nogle familier handler det om, at der ikke er nogen familiemedlemmer og tætte venner i Danmark – for andre handler det om, at netværket ikke har ressourcer til at bistå forældrene i omsorgsarbejdet.

Endelig viser det kvalitative datamateriale, at en del af forældrene oplever fysiske og psykiske helbredsmæssige udfordringer hos dem selv eller hos deres børn, hvilket stiller ekstra krav til forældreskabet. Dertil kommer, at en del af forældrene ifølge sagsakterne viser tegn på nedsatte mentaliseringsevner – dvs. nedsat evne til selvindsigt og evne til at sætte sig i andres sted.

3.3 Forældrenes opvækst

Analyserne af det kvalitative sagsmateriale viser, at en stor del af forældrene til de anbragte børn er opvokset under særdeles vanskelige vilkår præget af misbrug, vold, seksuelle overgreb, kriminalitet og mange skift mellem forskellige omsorgspersoner. Det har for mange af disse forældres vedkommende medført traumereaktioner og følelsesmæssige skader, der ifølge sagsmaterialet og dem selv gør det svært for dem at sikre deres børns behov for omsorg og udvikling. I en af sagerne beskrives det:

Barnets mor har været udsat for seksuelt overgreb af sin far. Morens opvækst var præget af (mor)farens vold mod (mor)moren, der endte med at (mor)moren dræbte (mor)farens i selvforsvar. Barnets mor har derudover oplevet alkoholmisbrug i hjemmet og har selv boet på institution. Barnets mors opvækst beskrives derfor som en tid med mangelfuld stabilitet og omsorg.

Moren til barnet fortæller i sagen, at oplevelserne i opvæksten har medført vanskeligheder med at kontrollere følelser og dermed har betydning for hendes egne omsorgsressourcer:

Mor fortæller, at hun har et meget voldsomt temperament og en stor vrede. Dette går ofte ud over barnet. Det er ifølge mor blevet et stort problem, fordi barnet er i en alder, hvor hun konstant prøver grænser af. Mor fortæller, at hun ikke kan styre sit temperament i disse situationer og derfor bliver meget sur på barnet. Mor fortæller, at hun er bange for, at hun en dag ikke længere kan styre temperamentet og kommer til at slå barnet.

Analyserne af registerdataene i Tabel 3.1 og Tabel 3.2 viste, at danske forældre til anbragte børn i højere grad end de grønlandske forældre har været anbragt som børn – i Danmark. Henholdsvis 35 % af mødre og 28 % af fædre til de anbragte børn med dansk baggrund har således på et tidspunkt været anbragt uden for hjemmet i plejefamilie eller på institution. Blandt de grønlandske forældre finder vi til sammenligning, at henholdsvis 16 og 18 %

har været anbragt som børn i Danmark. De kvalitative beskrivelser af de grønlandske forældres opvækstforhold vidner dog om, at en stor del af de grønlandske forældre til anbragte børn ligesom de danske forældre har været anbragt uden for hjemmet, mens de voksede op i Grønland.

Selvom hovedparten af forældrene i det kvalitative datamateriale har oplevet en række udfordringer i deres opvækst, er der dog også forældre, der ifølge sagsakterne og interviewene, i deres opvækst *har* oplevet positive omsorgsfigurer, der har sikret dem tilstrækkelig omsorg. Det kan både være deres egne forældre eller fx en bedstemor, en plejefamilie eller en stedfar, som forældrene har boet hos, fordi deres egne forældre fx havde nogle sociale problemer. Disse forældre har igennem disse omsorgspersoner nogle positive rollemodeller for deres eget forældreskab, hvilket ifølge dem selv og sagsmaterialet er med til at gøre, at forældrene har en grundlæggende forståelse for deres egne børns behov og er i stand til at varetage omsorgen, hvis de får den rette støtte til de udfordringer, de oplever. En mor fortæller:

Jeg er opvokset hos mine bedsteforældre [fordi min mor ikke kunne tage sig af mig]. Min bedstefar var lærer, og min bedstemor arbejdede på sygehuset, så der voksede jeg op. Stabilt liv, vi manglede ingenting, en rigtig god barndom. Jeg flyttede sammen med min mor til Danmark, da jeg var teenager. Jeg har fløjet frem og tilbage mellem Grønland og Danmark, fordi jeg plejede at have hjemve efter mine bedsteforældre. Jeg færdiggjorde min gymnasieuddannelse, da jeg var i tyverne, og uddannede mig efterfølgende. Efter nogle års arbejde i Grønland ønskede jeg at få en base i Danmark, og da jeg så flyttede til Danmark, blev jeg gravid.

Når forældrene selv bliver forældre, bliver både positive og negative opvækst-erfaringer aktiveret og udgør sammen med de omstændigheder, de lever under på det tidspunkt, de bliver forældre, en samlet pakke af ressourcer og barrierer for at opfylde deres barns behov for omsorg og udvikling. Hvis de negative oplevelser med omsorgssvigt og overgreb aldrig er blevet bearbejdet, eller hvis der ikke har været tilstrækkeligt med ressourcer i opvækstmiljøet til at kompensere for de negative oplevelser, kan forældrene opleve, at egne traumatiske barndomsoplevelser aktiveres i pressede situationer, som de fleste forældre oplever. Det sidste citat vidner dog også om, at man kan have en god barndom, selvom den ikke forløber som i størstedelen af danske familier, og at det er vigtigt, at de danske professionelle, der møder de grønlandske familier, ikke pr. automatik ser forekomsten af enkelte risikofaktorer i de grønlandske forældres barndom som afgørende for forældrenes omsorgsressourcer som voksne.

Beskrivelsen af de grønlandske forældre til anbragte børn har vist, at de i lige så høj grad som danske forældre til anbragte er udsatte på de parametre, der

er oplysninger om i registerdataene. På nogle parametre står de i en endnu sværere situation. De kvalitative data bekræfter, at de fleste af forældrene oplever mange vanskeligheder, men der er også eksempler på forældre, der har grundlæggende omsorgsressourcer, men som i en periode af deres liv har brug for støtte til at få hverdagen til at fungere.

3.4 Er børn med grønlandsk baggrund i højere grad anbragte – når der tages højde for børnenes familiesituation?

Holder vi beskrivelsen af de grønlandske forældre til anbragte børn i forrige afsnit op imod beskrivelsen af den samlede gruppe af grønlandske familier i kapitel 1, tegner der sig et billede af en gruppe, der på en række parametre har nogle vanskeligheder, der kan være med til at forklare, at 5,6 % af børn med grønlandsk baggrund er anbragt mod 1 % af børn med dansk baggrund. Vi ved dog ikke, om de tegn på udsathed, som ses i registerdataene, er nok til at forklare, at børnene med grønlandsk baggrund i højere grad er anbragt – eller om den grønlandske baggrund spiller en selvstændig rolle.

Dette spørgsmål forsøger vi i dette afsnit at besvare ved hjælp af statistisk matching (Propensity Score Matching (PSM)), hvor den samlede gruppe af grønlandske familier i Danmark matches med en gruppe af danske familier, der har de samme karakteristika som de grønlandske familier. Ved at sammenligne de to grupper kan man se, om de grønlandske familiers overrepræsentation i anbringelsesstatistikken skyldes den situation, de står i, fx dårligere beskæftigelse og mere misbrugsbehandling, eller handler om nogle forhold, der ikke optræder i Danmarks Statistiks registerdata – fx den grønlandske baggrund.

I matching-analysen udvælger vi konkret en gruppe af børn med dansk baggrund ud af alle de børn med dansk baggrund, der findes i data i 2020 (dvs. ud af de 1.003.905 børn med dansk baggrund), der ligner de 7.113 børn med grønlandsk baggrund i Danmark i 2020 på en lang række observerbare parametre, hvorefter vi undersøger, om den sammenlignelige gruppe af børn med dansk baggrund er anbragt i samme grad som børn med grønlandsk baggrund.

Matching-metoden bruges til at korrigere for registrerbare forskelle mellem individer, som fx modtager/ikke modtager en bestemt indsats eller mellem individer fra to forskellige oprindelsesgrupper – her børn med grønlandsk og dansk baggrund i Danmark (Abadie & Imbens, 2016). Ved hjælp af matching-metoden finder vi en såkaldt statistisk tvilling for hvert barn med grønlandsk baggrund, således at sammenligningsgruppen af børn med dansk baggrund

ligner børnene med grønlandsk baggrund på en række observerbare forhold, hvilket betyder, at det primært er den grønlandske oprindelse, der adskiller de to grupper.

Matching-metoden reducerer dermed den del af forskellen mellem de to grupper, der skyldes forskellig familiesituation og levevilkår, men fjerner den ikke helt. Der vil sandsynligvis være uobserverede forskelle mellem børn med grønlandsk og dansk baggrund – fx ikke-registrerede helbredsforhold og forældrenes opvækstforhold – som matchingen ikke er i stand til at tage højde for. Disse uobserverede forskelle kan skævvride resultaterne, og vi kan derfor ikke være sikre på, at resultaterne kan fortolkes som årsagssammenhænge. De bør i stedet fortolkes som "korrigerede" sammenhænge, der gælder, når der er matchet på udvalgte karakteristika. Analysens konklusioner skal derfor læses med dette forbehold.

Vi matcher børnene på følgende karakteristika knyttet både til barnet selv og forældrene:

- Barnets køn
- Barnets alder
- Mors familiestatus
- Om forældrene har psykiatriske diagnoser
- Om forældrene er beskæftigede
- Om forældrene modtager kontanthjælp
- Om forældrene har grundskole som højeste fuldførte uddannelse eller ikke har nogen uddannelsesoplysninger
- Om forældrene har fået en betinget eller ubetinget dom
- Om forældrene er registreret i misbrugsbehandling
- Om forældrene er missing i data.

Matching-analysen foregår som en todelt proces:

1. Først sammenligner og udvælger vi de børn med dansk baggrund, der bedst matcher børnene med grønlandsk baggrund. Dette gøres ved at estimere en propensity score, et beregnet tal mellem 0 og 1, der angiver sandsynligheden for, at et barn med dansk baggrund ligner et barn med grønlandsk baggrund på de ovenstående karakteristika.⁸ Derefter udvælges de børn med dansk baggrund, hvis propensity

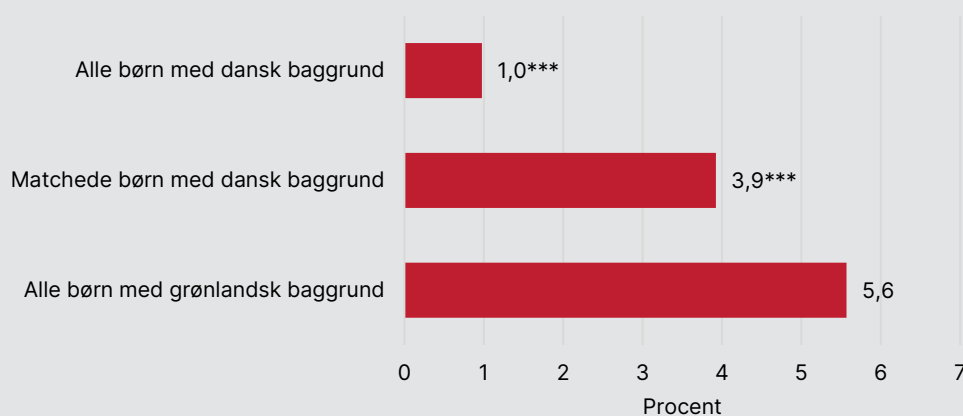
⁸ Vi beregner propensity-scoren med en logit-specifikation, og vi anvender 2:1 nearest neighbor matching, som betyder, at vi for hvert barn med grønlandsk baggrund finder de to børn med dansk baggrund med en propensity-score, der minder mest muligt om scoren hos barnet med grønlandsk baggrund.

score ligger tættest på børnene med grønlandsk baggrund, dvs. børn med dansk baggrund, der ligner børnene med grønlandsk baggrund mest. Med andre ord sammenlignes hvert af de 7.113 børn med et eller flere af de 1.003.905 børn med dansk baggrund, baseret på de observerbare karakteristika.

2. Når den matchede gruppe af børn med dansk baggrund er fundet, ser vi på, om der stadig er forskel på udfaldsmålet mellem de to grupper af børn.⁹ I denne sammenhæng analyseres det, om der er forskel i andelen af børn anbragt uden for hjemmet, når de to grupper af børn med henholdsvis dansk og grønlandsk baggrund er gjort sammenlignelige på en lang række baggrundsfaktorer. Sammensætningen af henholdsvis gruppen af børn med grønlandsk baggrund og gruppen af børn med dansk baggrund før og efter matchingen kan ses i Bilag 1.

Analysen i Figur 3.2 viser, at 3,9 % af børnene i den matchede gruppe af børn med dansk baggrund er anbragt, mod, som før beskrevet, 1 % af den samlede børnebefolkning i Danmark og 5,6 % af den samlede gruppe af børn med grønlandsk baggrund i Danmark.

Figur 3.2 Andel anbragte børn, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund samt en gruppe af matchede børn med dansk baggrund. 2020. Procent.

Anm.: Datagrundlaget for tallene i figuren er N = 1.003.903 for alle børn med dansk baggrund, N = 9.764 for de matchede børn med dansk baggrund, og N = 7.113 for alle børn med grønlandsk baggrund i Danmark.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

⁹ Det er denne estimerede forskel, der i effektstudier kaldes for effektstørrelsen eller ATT (Average Treatment on the Treated), altså den potentielle forskel, en indsats kan have gjort for indsatsgruppen (the treated), når vi sammenligner med en kontrolgruppe, der ligner dem på en lang række parametre.

Dette betyder, at forskellen på anbringelseshyppigheden mellem børn med dansk og grønlandsk baggrund reduceres væsentligt, når vi sammenligner børnene med grønlandsk baggrund med en lignende gruppe af børn med dansk baggrund, men at der fortsat er signifikant forskel på de to grupper. Selvom vi sammenligner de grønlandske forældre med en gruppe af danske forældre med samme baggrundsfaktorer som de grønlandske forældre, er børnene med grønlandsk baggrund således stadig overrepræsenterede i anbringelsesstatistikken.

Selvom den anvendte matching-metode øger sammenligneligheden mellem børn med dansk og grønlandsk baggrund, kan det ikke afvises, at der fortsat er forskelle mellem børn med grønlandsk baggrund og børnene med dansk baggrund i den matchede sammenligningsgruppe, som vi ikke har taget højde for, og som kan skævvride resultaterne. Når analyserne er baseret på registerdata, er der en række livsforhold, der ikke kan observeres. Det gælder for eksempel barnets adfærd og relationer, dysfunktionelle familieforhold, funktionel hjemløshed, misbrugsproblemer m.m. Vi kan derfor ikke afvise, at der til trods for matchingen er nogle forskelle på grønlandske og danske familier, som kan være med til at forklare den højere anbringelseshyppighed blandt børn med grønlandsk baggrund.

3.5 Opsamling

Dette kapitel har beskrevet grønlandske familier med anbragte børn ud fra registerdata fra Danmarks Statistik og kvalitative data fra sagsbeskrivelser og interviews med forældre. Derefter har kapitlet vist, i hvilken grad børn med grønlandsk baggrund er overrepræsenterede i anbringelsesstatistikkerne, når vi sammenligner dem med børn med dansk baggrund med samme baggrunds- og familiekarakteristika.

Den beskrivende analyse viser, at forældre, der selv er født i Grønland, men hvor børnene er født i Danmark, har den højeste sandsynlighed for at få anbragt deres børn (16 %), mens anbringelseshyppigheden er noget lavere blandt børn, der er født i Danmark af en grønlandsk og en dansk forælder.

Derudover viser de statistiske analyser, at grønlandske forældre til anbragte børn, ligesom danske forældre til anbragte børn, står i en vanskelig situation i forhold til fx beskæftigelse, psykisk helbred og kriminalitet. I begge grupper er mindre end en fjerdedel af mødrene i beskæftigelse, omtrent halvdelen af mødrene har en psykiatrisk diagnose, og næsten halvdelen af fædrene har fået en betinget eller ubetinget dom for kriminalitet. På en række af disse parametre er de grønlandske mødre og fædre til anbragte børn dog gennemsnit-

ligt mere udsatte end de danske mødre og fædre: De er i højere grad eneforsørgere (66 % mod 55 %), i højere grad på kontanthjælp (66 % mod 55 %), ligesom forekomsten af misbrugsbehandling er højere (20 % af de grønlandske mødre mod 11 % af danske mødre til anbragte).

Det kvalitative materiale bekræfter, at mange af forældrene til de anbragte børn står i en vanskelig situation præget af vold, misbrug og økonomisk kaos. For nogen er denne situation opstået før flytningen til Danmark – andre oplever først vanskeligheder i mødet med det danske samfund, der for en dels vedkommende fører til social isolation og ensomhed. Både denne undersøgelse og tidligere undersøgelser viser således, at mange af de grønlandske familier har svage netværksressourcer – enten fordi familien bor i Grønland, eller fordi familien selv har vanskeligheder, der gør, at de ikke kan bistå forældrene i omsorgsarbejdet.

Det kvalitative materiale viser, at en stor del af forældrene er opvokset under særdeles vanskelige vilkår, og at belastningerne i barndommen har medført traumereaktioner og følelsesmæssige skader, der gør det vanskeligt at sikre deres børns behov for omsorg. Der er dog også forældre, der ifølge sagsakterne og interviewene i deres opvækst *har* oplevet positive omsorgsfigurer, der har sikret dem tilstrækkelig omsorg.

Den afsluttende matching-analyse viser, at forskellen i anbringelseshyppighed mellem børn med dansk og grønlandsk baggrund reduceres væsentligt, når vi tager højde for de statistiske forskelle mellem grupperne. Der er dog stadig en forskel – og en overrepræsentation – af børn og unge med grønlandsk baggrund på 1,7 procentpoint, idet 3,9 % af børn med familiebaggrund som de grønlandske børn er anbragt mod 5,6 % af alle børn med grønlandsk baggrund i Danmark og 1 % af alle børn med dansk baggrund. Den tilbageværende forskel kan måske forklares med forhold i familierne, der ikke findes viden om i registrene, men som træder frem i det kvalitative datamateriale og i tidligere undersøgelser af grønlændere i Danmark. Derudover kan det handle om forskellige tilgange i sagsbehandlingen, hvilket det følgende kapitel tager fat på.

4 Sagsbehandling og forebyggelse

4.1 Indledning

Som beskrevet i forrige kapitel hænger de høje anbringelsestal blandt børn med grønlandsk baggrund til dels sammen med den situation, forældrene står i. Der er dog fortsat, når vi tager højde for de statistiske forskelle mellem grønlandske og danske familier, en forskel i anbringelseshyppigheden, som dels kan handle om forhold i hjemmet, som vi ikke har statistisk viden om – og som dels kan handle om mindre optimale sagsbehandlingsprocesser i sager med grønlandske forældre.

Dette kapitel undersøger derfor sagsbehandlingen i sager, der ender med, at et barn fra en grønlandsk familie anbringes, og viser, hvordan der i de anbringelsessager, der indgår i sagsmaterialet sættes ind med forebyggende foranstaltninger, inden barnet anbringes. Kapitlet indledes med en beskrivelse af mødet mellem de grønlandske familier og de danske sagsbehandlere og de forskellige forhold, der afgør, om der etableres et godt samarbejde i sagerne. Dernæst beskrives den udredningsproces, der går forud for anbringelserne med særligt fokus på de forældrekompetenceundersøgelser, der bruges til at afdække forældrenes ressourcer til at varetage deres børns behov. Endelig beskriver kapitlet forskellige forløb med forebyggende indsatser og diskuterer muligheder for at undgå, at sagerne fører til anbringelse.

4.2 Møder mellem grønlændere og danske sagsbehandlere

Børnesagerne med de grønlandske familier starter ligesom andre sager typisk, fordi kommunen modtager underretninger om familien fra fx sundhedspersonale, lærere og pædagoger eller andre professionelle aktører, der kender forældrene fra fx beskæftigelsessystemet eller misbrugsbehandling. Derudover er der flere eksempler på, at underretningerne kommer fra familiens egne familier og netværk eller fra aktører i det grønlandske miljø.

Når kommunen modtager en underretning, indkaldes forældre og børn til en samtale med henblik på at afdække udfordringerne i familien og sikre, at barnet får hjælp. Her er det afgørende, at der etableres et godt samarbejde mellem hjemmet og kommunen, så man kan sikre, at barnet får den rette hjælp og kan forblive i hjemmet.

Sagsbehandlere og grønlandske forældre er dog enige om, at samarbejdet i børnesager kan være vanskeligt. Det skyldes ligesom i sager med danske forældre, at det handler om noget af det vigtigste og mest følsomme i forældrenes liv – nemlig deres børns trivsel, og at de selv bliver vurderet på deres helt fundamentale formåen til at tage vare på deres børn. Det er almindeligt, at anbringelsessager vækker frustrationer og vrede, og at det kan være vanskeligt at etablere et velfungerende samarbejde mellem sagsbehandlere og forældre, fordi forældrene ikke forstår sagsbehandlernes bekymringer eller deler opfattelsen af årsagerne til bekymringerne. I sagerne med de grønlandske familier er der dog flere ekstra lag, der kan vanskeliggøre samarbejdet og forhindre, at man opnår en god dialog, hvor forældrene føler sig vurderet fair og inddraget på passende vis i beslutninger.

Det handler både om sprogvanskeligheder og forskellige måder at fremstille sig selv på, kulturel forskel på, hvordan man lever op til idealer om at være en god forælder, systemiske forskelle på, hvornår en bekymring for et barn bliver til en anbringelse, og hvad en anbringelse indebærer og om oplevelser hos både grønlandske forældre og sagsbehandlere af at blive mødt med fordomme og mistillid.

4.2.1 Sproglige forståelsesvanskeligheder

En del af de grønlandske forældre har svært ved at forstå eller udtrykke sig på dansk. I de tilfælde er alle parter ifølge interviewene enige om, at det er nødvendigt med tolk til møderne, og at forældrenes position styrkes, og samarbejdet lettes, når der er tolk med til møderne. Både i sagsmaterialet og i interviews med sagsbehandlere og forældre er der dog eksempler på, at anvendelsen af tolk ikke sker systematisk, eller at sagsbehandlerne først et stykke henne i sagsforløbet finder ud af, at forældrene har behov for tolkning. Det kan skyldes, at forældrene har en korrekt dansk udtale, der måske ikke i første omgang afslører, at ordforrådet er begrænset, eller at de ikke tillægger de danske ord samme betydning, som den danske sagsbehandler. I interviewene er der eksempler på, at forældrenes ønske om at få tilknyttet en tolk er blevet afvist af sagsbehandlerne. Derudover er der eksempler på, at forældrene selv takker nej til at bruge tolk, fordi de oplever at tale godt hverdagsdansk, men alligevel oplever forståelsesvanskeligheder i de afgørende samtaler om lovgivningsmæssige krav og processer.

Selv når der deltager en tolk, kan sagsbehandlerne være i tvivl om kvaliteten af tolkningen, og om, hvorvidt forældrene, på trods af tolkningen, forstår, hvad der bliver sagt. Derudover kan det ifølge sagsbehandlerne være en udfordring at finde en tolk. Og, hvis dette er muligt, udfordringer med, at tolken ikke på den ene eller anden måde kender til familien og derfor ikke er uvildig i sagen. Derudover kan det være en udfordring, at der er forskel på, hvordan grønlandsk tales i forskellige områder af Grønland, og at tolken og familien derfor kan have forståelsesvanskeligheder, selvom der kommunikeres på grønlandsk.

Ifølge lovgivningen skal der ske et konkret skøn af borgernes behov for skriftlig oversættelse. Dette skøn skal tage højde for, om oversættelsen vil medføre væsentlige forbedringer i muligheden for at formidle væsentlige afgørelser og begrundelser for afgørelserne til forældrene og dermed muligheden for at inddrage forældrene og leve op til krav om partshøring. I sagsmaterialet finder vi dog ingen eksempler på, at dokumenter er oversat til grønlandsk.

4.2.2 Kulturelle forståelsesvanskeligheder

Ud over de sproglige forståelsesvanskeligheder vidner sagsmaterialet og interviewene også om, at både forældre og sagsbehandlere oplever kulturelle forståelsesvanskeligheder i deres gensidige møder – og diskussioner om, hvor skellet mellem kultur og risikofaktor går. Det handler, som beskrevet i indledningen, på den ene side om, at nogle grønlandere kan have en mere afventende og tilbageholdende selvfremsstilling i mødet med autoriteter, der kan være svær at aflæse for en dansk sagsbehandler. På den anden side kan der opstå problemer med at nå frem til en fælles problemforståelse, fordi grønlanderne oplever, at deres familieliv og børneopdragelse er udtryk for legitime grønlandske kulturelle normer, mens de danske sagsbehandlere selv oplever, at de vurderer forholdene i hjemmet ud fra børnefaglige normer for, hvad der udgør et godt børneliv i Danmark.

En sagsbehandler fortæller, hvordan hun oplever nogle af de grønlandske borgere:

Det kan fx være, at de måske ikke er så snakkesalige. De har en helt anden måde at indgå i et samarbejde på. Børnene er måske mere stille i skolerne. Den tanke skal man være bevidst om i arbejdet med grønlandske familier. Men kulturen, de er opvokset i, er meget anderledes. Det er ikke, fordi de enten ikke ønsker at samarbejde eller ikke ved, hvad de skal sige. Men de er bare opvokset i en kultur, hvor de måske ikke har så mange ord, som vi andre har. Og når de så endelig udtrykker sig, så er de også til gengæld – hvert fald nogle af dem – rigtigt udtryksfulde. Altså, så har de også en anden kultur i forhold til det, hvor man måske godt kan tolke på nogle ting som

værende umodne, men det er ikke sikkert, at de er det. Det kan være den måde, de faktisk udtrykker sig på.

Forskellige måder at fremstille sig selv på kombineret med sprogvanskeligheder kan altså betyde, at sagsbehandlerne fejllæser forældrenes ressourcer, eller at der går relativt lang tid, hvor sagsbehandlerne tror, at forældrene forstår, hvad der tales om på møderne, og hvad der skal ske i sagen, uden at det reelt er tilfældet.

Sagsbeskrivelser og interviews vidner også om, at forældre og sagsbehandlere oplever, at det kan være vanskeligt at nå frem til en fælles problemforståelse i udredningsfasen, fordi forældrene har andre opfattelser af, hvad et barn har brug for i forhold til fx sproglig stimulation, struktur, tilknytning til faste omsorgspersoner, pædagogisk stimulering i daginstitutioner, regelmæssig skolegang eller boligmæssige rammer. En mor fortæller om en diskussion mellem hende og en dansk sundhedsplejerske:

Vi grønlandere opdrager vores børn med nærvær, varme, kropssprog. Det er vores måde at opdrage på. Ansigtstudtryk ... De fortalte [far], at han skulle gøre sådan noget, "lave sjove ansigter" ... pff ... de ville gerne se, om vi havde kontakt til barnet. Så der sagde jeg, at det var ikke på den måde, vi opdrager på. Det er ikke vores kultur at lave sjove ansigter, hvorfor skulle vi det? ...

Andre fortæller, hvordan de oplever, at nutidige forhold eller oplevelser i barndommen tolkes mere belastende for det nuværende forældreskab, end forældrene selv oplever, at det er tilfældet:

[Sagsbehandleren] kunne ikke forstå, at jeg kan leve et liv med glæde, på trods af at jeg har den baggrund, som jeg har. For dem er det rigtig hårdt, for mig er det allerede sket, og jeg er i nutiden. Jeg har levet med rigtig meget selvmedlidenhed, da jeg var yngre, og det kan man også komme videre fra. Alting har en ende, man kan ikke sidde fast i fortiden for altid. Jeg er blevet meget stærkere.

Da relativt mange af de grønlandske forældre har oplevet vanskelige opvækstvilkår, kritiseres en tilgang, der tillægger en belastet opvækst stor betydning for et fremtidigt forældreskab, for at ramme denne gruppe hårdere, end den rammer danske forældre.

Sagsbehandlerne fortæller fra den anden side af bordet om diskussioner om betydningen af at overholde mødeaftaler eller diskussioner om betydningen af at leve op til bestemte bolig-mæssige standarder i familien:

Vi har så forskellige syn. Et af kriterierne er fx, at man ikke kan bo otte mennesker og ligge og sove på gulvet i stuen. Det kan man ikke. Det er ikke godt nok for et barn at komme hjem til og ikke kunne invitere legekammerater ind. Vi har en standard for, hvad der er godt nok. Den står ikke skrevet nogle steder, men det er en faglig vurdering, vi sætter for, hvad der er godt nok, for at et barn kan bo derhjemme. Og der er vi lodret uenige. De siger, at det er sådan, de er vant til det, og sådan bor man i Grønland.

Sagsbehandlerne mener selv, at deres bekymringer er baseret på børnefaglige hensyn til, hvad et barn behøver for at kunne følge med i det danske skolesystem eller for at kunne have samme standarder for privatliv, som andre børn og unge i Danmark. De kulturelle forskelle på fx boligstandard eller selvfremsstilling er ifølge sagsmaterialet og interviewene med sagsbehandlerne ikke afgørende for beslutningen om anbringelse, men er som beskrevet med til at begrænse dialogen mellem forældre og sagsbehandlere om at opnå de bedste betingelser for børnene.

4.2.3 Systemiske ligheder og forskelle

Lovgivningsmæssigt er der, som beskrevet i indledningen, kun få forskelle på børnefamilieområdet i Danmark og Grønland ud over nogle detaljer i forhold til frister for fx at behandle underretninger eller udarbejde socialfaglige undersøgelser. Da andelen af udsatte familier i en del områder af Grønland er høj, og da de grønlandske sagsbehandlere har flere sager end en typisk dansk sagsbehandler, kan der dog være forskel på, hvornår der gribes ind i en familie og med hvilke begrundelser. I det grønlandske system er der således en høj andel akutte sager, og mange anbringes på grund af aktuelle misbrugsproblemer, vold eller overgreb, mens færre anbringes på grund af fx ustabil skolegang, skiftende omsorgspersoner eller nedsatte mentaliseringsevner hos forældrene (Grønlands Statistik, 2022b; Dahl et al., 2020; 2021).

Derudover kan begreber som fx en forebyggende indsats eller en frivillig anbringelse betyde meget forskellige ting i en dansk og en grønlandsk kontekst. Tilsammen kan disse systemiske forskelle betyde, at forældrene har svært ved at forstå, hvorfor der rejses bekymring for deres forældreskab og familieliv, og hvor meget der skal til, for at kommunen griber til fx en anbringelse. Derudover kan de, som det følgende kapitel viser, have svært ved at forstå, hvad tiltagene indebærer, fordi begreber med samme ordlyd dækker over forskelligt meningsindhold.

4.2.4 Oplevelser af fordomme, forskelsbehandling og mistillid

Flere af de grønlandske forældre i undersøgelsen oplever at blive vurderet anderledes og hårdere af det danske system på grund af den grønlandske baggrund og dertil knyttede forestillinger om misbrug af rusmidler og omsorgssvigt af børn. For nogle bygger oplevelsen på konkrete oplevelser med forskelsbehandling i den pågældende sag eller i andre møder med det danske system. Andre har oplevet forskelsbehandling eller fordomme andre steder i det danske samfund og overfører disse erfaringer til mødet med sagsbehandlerne. Andre igen har hørt om forskelsbehandlingen fra familie og venner. Oplevelse af fordomme kan hos nogle føre til en generaliseret forestilling om, at det danske samfund er fordomsfuldt indstillet over for grønlændere, og at det derfor er nødvendigt at være på vagt over for især systemets repræsentanter. Denne forestilling har vi i undersøgelsesperioden mødt blandt både ressourcestærke og mere udsatte grønlændere både i Danmark og i Grønland, der fx viser sig i en udtalelse som: *”rygterne går jo heroppe, at man skal passe på med at flytte [til Danmark], for så får man taget sine børn”* (psykolog med base i Grønland).

Nogle grønlændere *bliver* mødt med fordomme og forskelsbehandling i Danmark. En undersøgelse udarbejdet af Institut for Menneskerettigheder om grønlænderes oplevelser af mødet med det danske samfund fra 2015 viser således, at omkring 15 % af de adspurgte grønlændere har oplevet at være udsat for fornærmende ord, øgenavne eller nedværdigende vittigheder som følge af deres grønlandske baggrund i kontakten til det offentlige. Desuden viser undersøgelsen, at 10 % af grønlænderne med to grønlandskfødte forældre og 5 % af grønlændere med én grønlandskfødt forælder har oplevet at få dårlig betjening eller service som følge af deres grønlandske baggrund. Socialt udsatte er underrepræsenterede blandt respondenterne, derfor fremhæver rapporten også, at tallene formentlig også vil være højere i forhold til den samlede population af grønlændere i Danmark (Laage-Petersen, 2015).

Oplevelserne af fordomme – uanset om de stammer fra den pågældende sag eller fra andre møder med systemet – fører til, at en del af de grønlandske familier møder de danske sagsbehandlere med stor mistillid. En mistillid, der både kan holde forældrene tilbage fra at søge hjælp og gøre møderne mellem grønlænderne og de danske sagsbehandlere meget konflikifulde. Dette genkender de danske sagsbehandlere, der selv oplever at blive mødt fordomsfuldt af de grønlandske forældre og deres partsrepræsentanter, selvom de selv oplever at tage udgangspunkt i den konkrete families situation uden at dømme dem ud fra deres kultur eller grønlandske baggrund:

*Det er ærgerligt at blive mødt med ”I ser os bare som grønlændere”.
Der er en mur imellem, hvad sagsbehandler synes er godt nok. De*

kriterier kan vi ikke ændre så meget på. Det er ærgerligt, at de kun føler sig mødt med etniske fordomme. Sådan er det ikke. Sagerne er meget forskellige. Mange sager har misbrug. Vi møder dem, hvor de er, men opfattelsen af systemet er svær og forskellig.

Sagsbehandlerne fortæller videre om at blive beskyldt for at være racister og om en oplevelse af, at sagsbehandlere generelt har et dårligt rygte blandt grønlandere:

Vi har samfundet lidt imod os, fordi vi er dem, der anbringer børn. Det ser man på Facebook, hvor man får at vide, at man får penge for at anbringe deres børn. "I tjener penge på at anbringe mit barn", har jeg tit fået smidt i hovedet. Vi har meget dårligt rygte blandt grønlandske og andre etniske kulturer. Det er svært for os at vende den og fortælle, at vi er der for at hjælpe og for barnet, så barnet kan udvikle sig og få en hverdag. Det er svært, når der er en mur og mennesker på nettet, der bakker op.

Sagsbehandlerne fortæller, at det kan være svært at have en god dialog med borgeren. De kommer i tvivl om, hvorvidt forældrene har forstået, hvad der sker, og de synes, det er svært, når forældrene nærmest ikke siger noget i en sammenhæng, hvor de netop forventes at skulle komme til orde.

4.2.5 Muligheder for at forbedre samarbejdet

I interviewene peges dog også på, at det er muligt at opbygge et godt samarbejde, hvis sagsbehandlerne opsøger viden og viser interesse for den grønlandske baggrund. En medarbejder fra Foreningen Grønlands Børn fortæller:

Mange sagsbehandlere har minimal viden om Grønland og har en forudindtagethed om boligforhold og alkoholindtag. Uden at interessere sig for, hvor de kommer fra i Grønland. Det betyder noget, om du er vokset op i Nuuk eller fra en lille bygd i nord. Vi holder oplæg en gang imellem og overraskes over, hvor lidt folk de ved. Fra professionelt hold mangler der interessen. Men det gælder også for andre etniske minoriteter. Det er ikke en ny samtaleteknik, men handler om at gå lidt dybere.

En øget viden kan ifølge flere aktører fra de grønlandske organisationer i Danmark opbygges gennem oplæg eller sparring med grønlandske organisationer såsom Foreningen Grønlands Børn eller de grønlandske huse.

En anden måde, som kan styrke mødet mellem familie og kommune i sagsbehandlingen, er, at man i nogle kommuner har et særligt team med godt kendskab både til Grønland generelt og til grønlandske miljøer i kommunen. Nogle af medarbejderne heri har grønlandsk baggrund og taler grønlandsk. Derfor kan sagsbehandlere uden grønlandsk baggrund let få sparring tidligt i et sagsbehandlingsforløb på, hvordan de kan forstå borgerens situation, handlemåde og udsagn. Det hjælper ofte med at få en god dialog med borger. Dette kan også ske ved, at den pågældende kollega i en periode kommer i hjemmet hos familien og får en direkte dialog.

En tredje måde at styrke mødet, særlig med udgangspunkt i forældrenes situation, er at tilbyde en kontaktperson eller en bisidder til familien, som er uafhængig af kommunen. Flere sagsbehandlere har da benyttet forskellige grønlandske aktører som bisidder i sagerne. Sagsbehandlere oplever, at det virker godt, når bisidder kan hjælpe med en dialog om barnet og familien, herunder at forældre kommer bedre til orde og er mere trygge under mødet. De nævner dog også eksempler på, at bisidder kan medvirke til at fremme eller optrappe en konflikt.

En fjerde måde, der ifølge en sagsbehandler kan hjælpe meget på samarbejdet, er, at hun og forælder mødes løbende til uformelle "jeg lytter til dig"-møder, hvor der netop ikke skal træffes en afgørelse, som der skal ske partshøring om. Sagsbehandler får mere at vide om, hvordan forælder har det, og hvordan forælder ser på barnets situation. Og forælder har en mere rolig ramme for en samtale og kan bedre komme til orde. Disse møder afholdes, hvor det passer bedst; sommetider mødes sagsbehandler uden for med forælder. Sagsbehandler mener, at det i den konkrete sag har medført, at et relativt konfliktfyldt forløb – med høj grad af mistillid og misforståelser – over tid er blevet meget bedre.

I næste afsnit ser vi nærmere på forskellige forløb og oplevelse med udredningsfasen omkring barnet og på vurderingen af forældrekompetencer.

4.3 Udredning af børnetrivsel og forældrekompetencer

Når kommunen vurderer, at der er grundlag for at iværksætte indsatser af mere indgribende art, som fx en anbringelse, påbegyndes en § 50-udredning af familiens og barnets udfordringer.

§ 50-undersøgelse indeholder dels en vurdering af det konkrete barns trivsel og udvikling, dels en vurdering af forældrenes udfordringer og ressourcer for

at imødekomme deres børns behov – en såkaldt forældrekompetenceundersøgelse. Derudover kan udredningen af sagen indeholde en vurdering af samarbejdet mellem forældrene og kommunen, og hvorvidt forældrene formår at handle passende på sagsbehandlerens anvisninger.

Udredningerne af børnenes trivsel og behov gennemføres af sagsbehandleren og beskriver typisk barnets adfærd, helbredstilstand, sproglige, faglige og motoriske udvikling ud fra fx observationer i sundhedsplejen, daginstitutioner, skoler eller familiebehandlere, der kommer i hjemmet. Hvis barnet er mindst 6-7 år, vil man typisk også gennemføre en børnesamtale med barnet for at sikre sig, at barnets perspektiv indgår i udredningen.

I det kvalitative sagsmateriale ser vi, at indholdet af § 50-udredningerne især afhænger af det konkrete barns alder, og hvorvidt der findes andre børn i sagen.

4.3.1 Udredninger af sager med spæde børn

I de sager, hvor børnene var spæde på anbringelsestidspunktet, er udredningen af forældrenes ressourcer påbegyndt under graviditeten. Da barnet endnu ikke er født på udredningstidspunktet, handler udredningen ikke om et konkret udøvet forældreskab over for det barn, der overvejes anbragt, men i stedet om en vurdering af forældrenes *fremtidige* mulighed for at varetage det kommende barns behov baseret på forældrenes nuværende forhold – og eventuelle forældreskab over for ældre børn.

I sager med helt spæde børn vil forældrenes konkret udøvede forældreskab over for det aktuelle barn af naturlige grunde fylde relativt lidt i udredningerne – og vurderingen af forældrenes kompetencer handler derfor i højere grad om ældre søskende og forældrenes egne forhold samt psykologiske test.

Hvis forældrene står over for at få anbragt et spædbarn og allerede har fået anbragt et eller flere børn, vægter de tidligere sagsakter og konkrete underretninger om mistrivsel og omsorgssvigt af de ældre børn relativt tungt i udredningen af forældrenes nuværende forældrekompetencer. Der findes her typisk en lang række underretninger fra forskellige aktører med kendskab til forældre og børn og typisk en lang række observationer af det konkret udøvede forældreskab henover en årrække. De aktuelle test, samtaler og observationer af forældrene sammen med spædbarnet indgår i anbringelsesgrundlaget, men spiller ikke nødvendigvis lige så stor en rolle, som når der ikke er andre børn i familien.

Er der omvendt tale om forældrenes første barn, der overvejes anbragt som spæd, er udgangspunktet for udredningen typisk forældrenes nuværende situation og hidtidige evne til egenomsorg. I vurderingen af evnen til at tage sig

af et barn får de psykologiske test og samtalerne om forældrenes forestillinger om forældreskabet derfor en større betydning, end hvis familien har ældre anbragte børn. Forældrekompetenceundersøgelserne (FKU'erne) bygger typisk på en blanding af samtaler, psykologiske test og indhentning af udsagn fra aktører omkring familien. I de sager, der indgår i sagsmaterialet, tillægges det i FKU'erne betydning, at forældrene ifølge psykologen, der gennemfører FKU'en, ikke viser tilstrækkelig indsigt i egne muligheder og begrænsninger, ikke tager afstand fra de omsorgssvigt og overgreb, som de selv eller deres søskende har oplevet i barndommen, eller ikke reflekterer over opvækstbetingelsernes betydning for det kommende forældreskab i samtaler/interview om deres forældreevne. Det kan også tælle negativt, hvis den ene forælder ikke forholder sig kritisk over for den anden forælders eventuelle misbrug, voldelige adfærd eller kriminalitet eller ikke i samtalen udtrykker betænkeligheder mod at omgås personer, der har begået overgreb på forælderen selv. Derudover kan beskrivelser af forældrenes kapacitet til at indgå i et samarbejde med professionelle aktører i diverse aktiverings- og behandlingsforløb indgå i vurderingen af forældrenes varige evne til at sikre deres børn omsorg og stabilitet. I de sager, der indgår i datamaterialet, og som omhandler spædbarnsanbringelser, bygger vurderingerne på en række test, observationer og beskrivelser af forældrene indhentet blandt flere forskellige aktører. Vi ser ikke eksempler på, at en enkeltstående test eller en enkelt samtale med forældrene tillægges afgørende betydning i vurderingerne. Som beskrevet i afsnit 4.3.3, er der dog flere gange rejst kritik af FKU'erne for ikke at gengive grønlandske forældres mentale udfordringer og ressourcer korrekt.

4.3.2 Udredninger af større børn

I sager, hvor anbringelsen sker, efter at barnet har boet hos forældrene i mindst et år, finder vi en del sager, hvor forældrene er flyttet til Danmark fra Grønland relativt kort tid før anbringelsen – i nogle tilfælde uden at blive registreret på en konkret adresse i Danmark. I disse sager er kommunens kendskab til forældrene begrænset, før kommunen modtager underretninger om barnet – eller familien selv henvender sig til kommunen for at få hjælp. I disse sager kan de forhold, der vækker bekymring, have været til stede i længere tid uden de danske myndigheders vidende, men der kan også være tale om forhold, der først er opstået, kort tid før kommunen får kendskab til familien. Derudover ser vi også sager, hvor familien har boet i Danmark i længere tid. I nogle af disse sager har kommunen kendt til sagen i en årrække og forsøgt en række forebyggende tiltag, før sagen indstilles til anbringelse. I andre sager får kommunen først kendskab til (alvoren af) familiens vanskeligheder kort før anbringelsestidspunktet, fx fordi de pågældende børn selv – eller netværk til familien har formået at opretholde en hverdag og skjule familiens vanskeligheder for kommunen, eller fordi forældrenes vanskeligheder gradvist er eskaleret i løbet af børnenes opvækst – eller i mødet med det danske samfund. En

ung fortæller, hvordan morens problemer voksede, da hun og børnene flyttede til Danmark:

Efter 2 år blev det bare værre og værre, med at vores mor drak. Og nogle gange kunne jeg komme hjem fra skole, hvor hun sad og var fuld. Og sådan ... Det var sådan der, vi først tænkte "nu er det sådan slemt", og så blev der også nogle dage, hvor hun slet ikke kom hjem, hvor der gik 2-3 dage, og vi ikke havde noget mad i køleskabet.

Interviewer: Og det havde hun slet ikke haft problemer med, da hun boede i Grønland eller?

I hvert fald ikke sådan, at det gik rigtig meget ud over hverdagen. Det var – hvad hedder det – Jeg kan ikke sådan selv huske det, men ... Hun ... Hun har tit været i byen i weekenden, hvor vores faster passede os. Men det er ikke rigtig noget, jeg havde lagt mærke til. Det har ikke været sådan, altså – Hun har godt kunnet passe sit job.

I disse sager, hvor forældrene i kortere eller længere tid har varetaget deres barns omsorg, indeholder udredningerne en *konkret* vurdering af trivsel og udvikling hos det barn, der overvejes anbragt, og konkrete observationer af forældrenes ressourcer til at varetage barnets behov. Derudover har udredningen også fokus på barnets egen tilknytning og egne relationer til sine omsorgspersoner.

Enkelte af sagerne med ældre børn er akutte anbringelser efter konkret mistanke om overgreb på eller alvorlige omsorgssvigt af børnene. I størstedelen af sagerne sker udredningen dog på baggrund af en længere fase med afprøvning af forebyggende foranstaltninger og observationer af børnenes trivsel i eller uden for hjemmet.

I sagerne med børn, der anbringes efter at have boet et eller flere år sammen med forældrene, har en del af forældrene ifølge udredningen en grundlæggende omsorgskapacitet, men har svært ved at sikre deres barns omsorg og udvikling på grund af fx misbrugsproblemer, vold i hjemmet eller forældrenes helbredsproblemer. Anbringelsesgrundlaget i sagerne med de ældre børn handler således i højere grad om børnenes trivsel, forældrenes nuværende forhold og samarbejdet med kommunen frem for, som i sagerne med de spæde børn, forældrenes mentale ressourcer og historik af egenomsorg og omsorg for ældre børn.

4.3.3 Forældrekompetenceundersøgelser

I anbringelsessagerne med børn med grønlandsk baggrund rejses der i flere tilfælde tvivl om kvaliteten af forældrekompetenceundersøgelserne, der indgår i § 50-undersøgelserne, da de psykologer, der gennemfører undersøgelserne, i næsten alle tilfælde har dansk baggrund, og da testene ikke er validerede i forhold til grønlandsk sprog og kulturbaggrund (Christensen & Hertig, 2020).

Det danske psykolognævn er i en af sagerne i sagsmaterialet delvist enig i kritikken, idet de fremhæver, at undersøgelsen burde have inkluderet faglige overvejelser over betydningen af forældrenes kulturbaggrund. Psykolognævnet finder dog ikke grundlag for en generel kritik af psykologens virke i sagen og skriver, at undersøgelsen generelt er gennemført omhyggeligt og upartisk (Afgørelse fra psykolognævnet i en konkret sag).

I de sager, der indgår i datamaterialet, inddrager forældrekompetenceundersøgelser typisk følgende forhold:

1. Observationer af forældrenes konkrete udøvede forældreskab over for det barn, der er aktuel bekymring for
2. Beskrivelser af ældre børns sagsforløb før og efter en eventuel anbringelse
3. Observationer af forældrenes samspil med deres eventuelt ældre anbragte børn, når børnene er på samvær
4. Beskrivelser af forældrenes beskæftigelse, boligforhold, psykiske og fysiske helbredsforhold og eventuelle misbrug af rusmidler
5. Samtaler om forældrenes egne opvækstforhold og forestillinger om det fremtidige forældreskab
6. Psykologiske test af forældrenes kognitive og følelsesmæssige ressourcer.

De psykologiske test af forældrenes mentale ressourcer kan fx være følgende:

- Wais IV, der tester forældrenes IQ ud fra sprogforståelse, perception og hukommelse
- Rorschach (Exner) testen, der beskriver forældrenes typiske tankegang, evne til kontrol og stress-håndtering, sociale- og følelsesmæssige forhold samt realitets- og selvopfattelse
- MCMI III, der belyser forældrenes personlighedstræk
- RME (Reading the Mind in the Eyes), der tester forældrenes evne til at tolke følelsesudtryk

- PAI, der tester psykiske lidelser og personlighedsforstyrrelse
- Den projektive personlighedstest, der tester tankeforstyrrelser og realitetsforstyrrelser
- Screening med SRS-2, der vurderer afvigelser i voksnes sociale kompetencer
- BRIEF-V, der tester for eksekutive vanskeligheder
- LEAS (Levels of Emotional Awareness), der tester evne til empati og mentalisering.

Ifølge Socialstyrelsen indgår forældrekompetenceundersøgelser i kommunens myndighedsarbejde og skal altid gennemføres af en autoriseret psykolog. Forældrekompetenceundersøgelsen skal tilrettelægges og gennemføres så skånsomt som muligt, og der skal tilstræbes en høj grad af inddragelse af børn og forældre. Undersøgelsen skal altid gennemføres ved brug af flere informasjonskilder og metoder, herunder samtaler med forældrene, samtaler med barnet, observationer af samspillet mellem barn og forældre samt eventuelt psykologiske test. Undersøgelsen skal fokusere på både styrker og svagheder i forældrenes samspil med barnet. Ved anbringelser uden samtykke har der siden marts 2020 været et krav om, at indstillingen til børn- og ungeudvalget skulle indeholde en vurdering af forældremyndighedsindehaverens kompetencer til at varetage omsorgen for barnet eller den unge. Sagsbehandleren i sagen skal sikre, at både børn og forældre mødes respektfuldt og inddragende, og at begge parter forstår kommunens bekymring og indholdet af undersøgelsen. Derudover skal forældrene have mulighed for at give deres ønsker til fx psykologens kvalifikationer og kulturelle baggrund til kende, og disse ønsker skal imødekommes, hvis muligt og hensigtsmæssigt (Socialstyrelsen, 2021).

I Socialstyrelsens anvisninger behandles spørgsmålet om at vælge psykologen ud fra dennes kulturbaggrund altså som en mulighed, der kan behandles på forældrenes ønske – uden at forældrene kan stille et egentligt krav.

I det amerikanske psykologforbund (APA)s retningslinjer for brug af test på forskellige etniske grupper lægges der op til en høj grad af opmærksomhed på kulturelle bias i test, der fx handler om forskelle på personer med en kollektivistisk kontra en individualistisk kulturbaggrund og forskellige måder at kommunikere verbalt og nonverbalt på. APA anbefaler på den baggrund, at psykologer stræber efter at være bevidste om deres egen kulturelle position og tilpasser deres praksis til personer med forskellig baggrund, uden at der direkte stilles krav om et fuldstændigt overlap mellem den testede og psykologens kulturbaggrund (Suyemoto et al., 2019).

Psykolog Conni Gregersen, der arbejder i Grønland, er enig i, at det er vigtigt at være opmærksom på, at psykologiske test, der er valideret på personer

med en vestlig kulturbaggrund, kan fremstille grønlandere dårligere, end de reelt er:

[Testene kan] være biased på, at "grønlandske" personlighedsstrukturer gennemgående er mere "bløde og runde i det" end europæiske personligheder, hvor et stærkt (og kampberedt) ego er det almindelige og scorer højt i test. Selv i Grønland bliver grønlandere ofte sammenlignet med og beskrevet ud fra de europæiske standarder for normalitet, og det er ikke altid fair for grønlanderene, som ofte ikke reagerer imod netop på grund af den bløde og milde personlighed, som har svært ved at tage kampe med mere hårdføre egoer – og som også finder, at det er en forkert måde at opføre sig på.

Denne forståelse af den grønlandske kultur, og "grønlandske personlighedsstrukturer" fokuserer, som det ses, på generelle træk i den individuelle personlighed, der i nogen grad går igen på tværs af en række sammenhænge. Samtidig skal man dog være opmærksom på, at der kan være stor forskel på grønlandere fra forskellige geografiske områder og fra forskellige klasser, og at den tilgang, der passer til en, der har boet hele sit liv i Østgrønland, ikke nødvendigvis passer til en, der er opvokset i Nuuk og flyttet til Danmark som ung. Nogle af de aktører, vi har talt med, fremhæver i overensstemmelse hermed, hvordan man i sagsbehandlingen bør være påpasselig med en meget essentialistisk kulturforståelse, hvor kulturen ses som en konstant og på forhånd given størrelse, og i stedet tage udgangspunkt i en kontekstualistisk kulturforståelse for at skærpe sit blik for at bestemte (grønlandske) karaktertræk og handlemåder kan være særligt udtalte i fx mere formelle sammenhænge som fx møder og test-interviews.

I de analyserede sager finder vi ikke eksempler på, at man har brugt en grønlandsksproget psykolog i forældrekompetenceundersøgelserne, hvilket formodentlig afspejler, at det sjældent sker – uden at undersøgelsen har dokumentation for, at det aldrig sker. Vi har ikke kendskab til, om der i Danmark findes grønlandsksprogede psykologer, som har autorisation til at gennemføre forældrekompetenceundersøgelserne, og hvorvidt det i praksis vil være muligt for kommunerne at benytte sådanne psykologer – og samtidig overholde de tidsfrister, der er i § 50-undersøgelserne. Vi kan se, at der bliver brugt tolk i nogle af forældrekompetenceundersøgelserne, men kan også se, at det ikke sker konsekvent.

Den psykologiske test inddrager i de sager, vi har haft adgang til, altid flere instrumenter i vurderingen af forældrenes mentale ressourcer. Hvis forældrene vurderes til at have begrænsede omsorgskompetencer, bygger det således på vurderinger af både deres kognitive og følelsesmæssige ressourcer og på udtalelser fra en række aktører, der kender forælderen fra andre sammenhænge end børnesagen. I udredningen og vurderingen af, om sagen skal ende med en

anbringelse, vægter de forskellige dele af udredningen forskelligt alt efter barnets alder og forældrenes konkrete udøvede forældreskab i forhold til dette barn samt tilstedeværelsen af andre børn i familien. Den psykologiske vurdering af forældrenes potentielle omsorgskapacitet vægter således mere, jo mindre forældrene har haft mulighed for konkret at vise deres forældreskab i praksis. Er der observationer af forældrenes samspil med ældre børn eller det barn, der påtænkes anbragt, udgør disse observationer omvendt en væsentlig del af anbringelsesgrundlaget, mens betydningen af psykologiske test og vurderinger mindskes.

Nogle forældre oplever, som før beskrevet, at forældrekompetenceundersøgelserne har for stort fokus på udfordringerne i hjemmet og kun i mindre grad har blik for ressourcerne. Den øgede brug af forældrekompetenceundersøgelser er, som beskrevet i afsnit 1.2.4, indført for at styrke forældrenes retssikkerhed i tvangsanbringelsessager. I nogle af sagerne med de grønlandske familier oplever forældrene dog i stedet, at deres position som forældre svækkes, ved at problemerne i familien bliver tydeliggjort af en autoriseret psykolog, som de oplever står på samme side i sagen som den kommunale sagsbehandler. Dette forhold understreger et behov for at sikre, at undersøgelserne ikke har indbyggede kulturelle bias, og at undersøgelserne ikke opleves som et redskab, der primært har til formål at underbygge en tvangsanbringelsesbeslutning, der er taget på forhånd.

4.4 Forebyggende foranstaltninger

I de fleste af de sager, hvor børnene ikke er spæde på anbringelsestidspunktet, iværksættes der i en kortere eller længere periode forebyggende foranstaltninger for at forsøge at stabilisere forældrenes omsorgsevner og dermed muliggøre, at barnet bliver boende hjemme. Da denne undersøgelse kun inkluderer anbringelsessager, ender alle sagerne i datamaterialet med, at børnene anbringes, hvilket ikke skal tages som udtryk for, at forebyggende foranstaltninger, der gives til grønlandske familier, altid ender med en anbringelse.

Ifølge lovgivningen er kommunerne forpligtede på – så vidt muligt – at forebygge og afhjælpe problemer i hjemmet eller i det nære miljø og at løse børn og unges problemer *”i samarbejde med familien og med dennes medvirken”* (Social- og Indenrigsministeriet, 2018).

Mange danske kommuner arbejder i forlængelse heraf med den såkaldte indsatstrappe, hvor man bestræber sig på at afprøve alle muligheder på de nederste mindst indgribende trin, før man går videre til de mere indgribende tiltag på de øvre trin (Socialstyrelsen, 2018). Nogle af de mest anvendte forebyggende indsatser i familier, hvor der er gennemført en § 50-undersøgelse,

er praktisk-pædagogisk støtte i hjemmet, også kaldet en hjemmehosser-ordning, og familiebehandling, der enten gennemføres som ambulante individuelle eller gruppebaserede samtaler og øvelser for familiemedlemmerne i et kommunalt børne-familiecenter eller som et intensivt botilbud, hvor hele familien anbringes, mens der arbejdes med fx tilknytning og struktur i hjemmet. I de sidste tilfælde tales om parallelanbringelse eller døgnfamilieophold. Rasmussen m.fl. (2020) finder dog, at parallelanbringelse kun bruges i meget begrænset omfang.

De forebyggende foranstaltninger har til hensigt at støtte og stabilisere familien, men kan også fungere som grundlag for beskrivelsen af forældrenes ressourcer til at varetage deres børns behov. Det giver familiebehandlerne en dobbeltrolle i den forebyggende fase, som også påpeges af de grønlandske forældre i denne undersøgelse: På den ene side skal de hjælpe forældrene med at forbedre deres forhold – på den anden side skal de dokumentere deres udfordringer og ressourcer som forældre med henblik på at skabe et beslutningsgrundlag forud for en eventuel anbringelse.

Ifølge Danmarks Statistiks registre er der 4,7 % af børn med grønlandsk baggrund, som modtager forebyggende foranstaltninger, mod 2,1 % af børn med dansk baggrund. I de sager, der indgår i datamaterialet, finder vi eksempler på 1) forebyggende faser, der virker **relativt lange** i forhold til beskrivelsen af barnets trivsel og forældrenes ressourcer, 2) forebyggende faser, der virker **veltilpassede** i forhold til børnenes trivsel og forældrenes ressourcer og 3) forebyggende faser, hvor **sagen relativt hurtigt eskalerer** til en anbringelse, uden at vi kan se, at relevante muligheder for at forebygge og afhjælpe problemerne i hjemmet er afprøvet. I sagsbeskrivelserne ser det ud til, at både tilbageholdenhed og (for) hurtig indgriben i sagerne kan have noget med forældrenes grønlandske baggrund at gøre, der igen kan hænge sammen med sproglige og kulturelle misforståelser samt vanskeligheder med at etablere et godt samarbejde og en fælles problemforståelse i sagerne.

Følgende beskrivelse af den forebyggende fase i en af sagerne er eksempel på en relativt lang forebyggende fase, hvor kommunen ser ud til at tøve med at gribe til anbringelse til trods for mange dokumenterede risikofaktorer hos forældrene og gradvis forværret trivsel hos børnene:

Lang forebyggende fase uden udvikling

Sundhedssystemet opdager i forbindelse med graviditeten et alkoholmisbrug hos faren. Familien, der taler begrænset dansk, knyttes derfor til forskellige sundhedsmæssige og kommunale behandlingstilbud med henblik på at udrede forældrenes forældrekompetencer og støtte forældrene i omsorgen for barnet, der har et handicap, der kræver hjælpemidler. Forældrene møder ikke stabilt frem til familiebehandlingen og begrundes deres afbud med, at de føler sig forkerte i forhold til danske normer. Kommunen finder på forældrenes ønske en grønlandsk kontaktperson, der skal støtte dem i deres forældreskab. Samtidig bevilges barnet friplads og støttepædagog i vuggestue, og forældrene pålægges at aflevere barnet i vuggestuen regelmæssigt. Barnet beskrives som forstyrret i sin tilknytning og med begrænsede følelsesudtryk. Barnet bruger ofte ikke sine hjælpemidler – hverken hjemme eller i vuggestuen, og vuggestuen bruges ikke stabilt. Der er løbende indberetninger om, at forældrene har efterladt børnene alene, om misbrug af hash og alkohol, om fysisk afstraffelse og vold, om manglende kommunikation mellem forældre og børn, og om børn, der er hæmmet i deres sproglige, sundhedsmæssige og følelsesmæssige udvikling. Der er derudover økonomiske og bolig-mæssige problemer i familien. De pædagogiske og socialfaglige professionelle omkring familien finder det vanskeligt at vejlede forældrene, der ikke viser tegn på udvikling i deres forældreskab. Der er i tiltagende grad konflikt mellem familie og professionelle. Efter nogle år besluttet det, at barnet skal i aflastning, da man ikke vurderer, at forældrene er i stand til at støtte barnet i en sund udvikling. Samtidig iværksættes ekstra støtte i familien til de øvrige børn. 2 år senere udvider man antallet af aflastningsdage for få måneder senere at beslutte at anbringe barnet fuld tid hos aflastningsfamilien (baseret på sagsakter).

Både i dette eksempel og i flere andre lignende sager ser det ud som om, samarbejdet mellem forældre og kommune er præget af manglende forståelse for problemerne, målene og midlerne til at nå målene. Forældrene anerkender ikke kommunens bekymring, forstår ikke, hvad de skal, og kan ikke se behovet for de handlinger, kommunerne forventer, at de gennemfører for at forbedre deres forældrekompetencer og sikre deres barns trivsel og udvikling. Som før beskrevet kan den manglende forståelse handle om en kombination af sproglige udfordringer, forskellige kulturelt og socialt betingede opfattelser af "det gode forældreskab", manglende systemkendskab og begrænsede mentale ressourcer hos forældrene.

I andre sager er samarbejdet i den forebyggende fase bedre, og selvom man ikke når frem til en tilstand, hvor børnene kan blive i hjemmet, sker der en afklaring hos den biologiske familie, der gør det nemmere for dem at acceptere anbringelsen og finde en ny omsorgsrolle. Følgende sag omhandler en sag, hvor familiemedlemmer selv beder kommunen om hjælp til at sikre barnets trivsel og udvikling, og hvor det kunne tyde på, at familien i kraft af oplevelsen af selv at være aktør og oplevelsen af at blive anerkendt som gyldig omsorgsperson har nemmere ved at samarbejde med kommunen:

Gradvis optrapning af indsatser, der fører til afklaring

Efter en indberetning fra et familiemedlem om fars mulige overgreb på barnet iværksættes en akut netværksanbringelse hos en faster i Danmark, mens det afklares, om fasteren kan godkendes som varigt anbringelsessted. I første omgang godkendes fasteren ikke, da hun selv vurderes til at have begrænsede helbreds-mæssige, netværksmæssige og beskæftigelsesmæssige ressourcer. For at sikre kontinuitet i barnets liv og for at kunne tilbyde barnet et grønlandsksproget opvækstmiljø fastholdes fasteren dog som netværkspleje-familie, samtidig med at der arbejdes på at styrke relationerne til barnets mor, der opholder sig i Grønland, og etablere regelmæssigt samvær med faren, der opholder sig i Danmark. Fasterens plejetilladelse er betinget af, at der iværksættes familiebehandling, som skal støtte hende i at varetage barnets omsorgsbehov, hvilket fasteren også selv ønsker. Anbringelsen kombineret med familiebehandlingen fungerer til at begynde med godt, og barnets trivsel øges. Efter et stykke tid forværres fasterens forhold, og hun beder først om aflastningsanbringelse og kort tid efter fuldtidsplejeanbringelse i samme familie til barnet, hvilket kommunen bevilger. Der er på dette tidspunkt opbygget en god relation mellem barn, familie og aflastningsfamilien, der letter overgangen til fuldtidspleje (baseret på sagsakter).

Som beskrevet indeholder langt de fleste af de sager, der indgår i sagsmateriale, en række risikofaktorer, der til sammen fører til, at sagen indstilles til en anbringelse. I en enkelt sag ser det dog ud til, at konflikt og dårlig kommunikation mellem forældre og kommune skygger for, at kommunen i tilstrækkelig grad ser familiens ressourcer og derfor ser ud til at gribe til anbringelse, før mulighederne for forebyggende hjælp er udtømt:

Forskellig problemopfattelse skygger for familiens ressourcer

I en sag om et mindre barn har både mor og barn fået konstateret en smitsom sygdom. Mor har et begrænset netværk, men oplever ellers ikke sig selv som socialt udsat, da hun er i gang med en videregående uddannelse, der dog sættes på pause på grund af sygdommen. På hospitalet oplever moren, at personalet misforstår hende, da hun giver udtryk for sin bekymring, for om barnet overlever sygdommen. Og hun oplever, **at personalet tolker manglende succes med at få barnet til at tage imod medicinen som et udtryk for morens manglende vilje og utilstrækkelige indsats.** Familien **visiteres til et familiebehandlingstilbud** for misbrugere og derefter til et hjemme-hosser-tilbud, der skal støtte hende i hendes forældreskab, selvom moren selv afviser både misbrugsproblemer og manglende forældreevne. **Moren oplever selv, at hendes behov handler om sygdom, træthed og behov for praktisk hjælp, og at kommunens medarbejdere forvrænger hendes udtalelser, fejlfortolker begivenheder i barnedømmens betydning for hendes omsorgsevner og underkender hendes autoritet som forælder.** Derfor opstår der konflikt mellem moren og kommunen. Moren giver her selv et eksempel på en situation, hvor hun oplevede, at kommunens medarbejder misforstod og underkendte hende, og hvor hun og kommunen ikke var enige i, hvilken hjælp hun havde brug for:

Min søn havde ikke været i vuggestuen hele morgenen, og jeg havde haft overskud til at lege med ham. Hjemmehosseren kom kl. 10, og jeg tænkte, at det var dejligt at have nogen at snakke med. Mens vi snakkede, kom min søn hen og ville vise en brandbil og sagde "mor, brandbil, rød". Da jeg gerne vil have, at han lærer at respektere, når nogen snakker og vente lidt, sagde jeg til ham: "Vent lige lidt. Jeg har leget med dig hele morgenen. Jeg snakker lige med nogen lige nu. Jeg vender tilbage, når jeg lige har snakket". Efterfølgende vendte jeg tilbage til kvinden, og i det øjeblik jeg vendte blikket mod kvinden, tog hun min arm og på en måde kneb min arm og sagde til mig: "Din søn vil gerne have din opmærksomhed". Så svarede jeg: "Jamen, du hørte mig. Jeg har lige sagt til ham, at han skal vente". Hun svarede mig hidsigt: "Men han vil have din opmærksomhed, nu!". Jeg svarede: "Du er da ikke her for at lære mig, hvad for en mor jeg skal være". Dertil svarede hun: "Jo, det er jeg". Da indså jeg, at der var noget, der var helt galt.

Herefter bryder samarbejdet sammen, og kommunen beslutter at anbringe barnet i et år begrundet i morens temperament, frustration og stressede tilstand – sindstilstande, som moren selv tolkede som udtryk for hendes fysiske sygdom og pres, der opstod som følge af børnesagen. Moren får at vide, at en frivillig anbringelse vil med-føre mere samvær og accepterer derfor modvilligt. Efter ca. et halvt års anbringelse hjemgives drengen (baseret på interview med biologisk mor).

Et ikke optimalt samarbejde kan altså betyde ikke optimale forebyggende forløb i sagerne med de grønlandske familier. De interviewede sagsbehandlere er enige i dette, men har også idéer til at forbedre det forebyggende arbejde med de grønlandske familier. Det handler, som to sagsbehandlere i det følgende beskriver, fx om mere helhedsorienterede indsatser, hvor der er fokus på både familieliv og øget brug af parallelanbringelser – gerne målrettet gruppen af grønlændere:

Lad os nu sige, at man oprettede et ... forælder-barn-hjem, hvor der var noget pædagogisk støtte, som også havde grønlandsk baggrund. For jeg kan godt forstå, at de gerne vil opretholde deres grønlandske baggrund. Jeg kan godt forstå, at de gerne vil opretholde de traditioner, de har, og vil være en del af hinanden og være i den kultur, de er i, og hjælpe hinanden med at passe hinandens børn på kryds og tværs, som de plejer at gøre. Så hvis nu vi havde noget i Danmark, hvor vi kunne sige "jamen, du skal bo her i en periode, og det skal du, fordi vi har brug for at hjælpe dit barn til at komme i trivsel. Og det skal vi med de her pædagogiske redskaber. Og der er faktisk nogle grønlandske pædagoger, som har en viden om det og det og det."... Det kunne jeg se kunne være fedt. Og hvis du giver mig pengene, så starter jeg det op!

Jeg tænker faktisk, at det er alt det, som de har brug for for at kunne opretholde det, som de har brug for i den her situation, der er så svær. For hvis man opretholder noget genkendeligt i sin hverdag, så tror jeg også på, at man har mulighed for at tage noget læring ind. Om det så handler om forældrekompetencer eller måder at se andre mennesker og måder at møde sit eget barns behov på ... Det tror jeg bare er så vanvittig vigtigt, at der så er noget i den anden ende, der er ... som det plejer at være.

4.5 Opsamling

Samarbejdet mellem forældre og sagsbehandlere omkring indgribende foranstaltninger som en anbringelse er ofte svært. I sagerne med børn med grønlandsk baggrund, der anbringes uden for hjemmet, kan samarbejdet mellem forældre og sagsbehandlere dog vanskeliggøres yderligere af sproglige, kulturelle og systemiske forståelsesvanskeligheder – og af gensidige oplevelser af fordomme.

Nogle grønlandske forældre forstår kun i begrænset omfang dansk eller har svært ved at udtrykke sig på dansk, når det handler om svære ikke-hverdagslige emner. Alle aktører er enige om, at det er befordrende for et godt samarbejde, at der bruges tolke i de situationer. Det varierer dog, om der bliver brugt tolk i de grønlandske sager, fx fordi sagsbehandlerne ikke er tilstrækkeligt opmærksomme på forældrenes behov, fordi der er praktiske problemer med at skaffe tolke, eller at forældrene selv oplever at tale godt dansk, men alligevel oplever forståelsesvanskeligheder i de afgørende samtaler om lovgivningsmæssige krav og processer.

Kulturelt opstår der forståelsesvanskeligheder, der handler om både måden at fremstille sig selv på, hvor nogle grønlændere kan have en mere afventende og tilbageholdende selv fremstilling i mødet med autoriteter end danske borgere. Sagsbehandlerne oplever derfor nogle gange forældrene som passive, mens forældrene selv kan opleve at blive talt hen over hovedet. Derudover kan der opstå problemer med at nå frem til en fælles problemforståelse, fordi grønlænderne oplever, at deres familieliv og børneopdragelse er udtryk for legitim grønlandsk kulturelle normer, mens de danske sagsbehandlere selv oplever, at de vurderer forholdene i hjemmet ud fra børnefaglige normer for, hvad der udgør et hensigtsmæssigt børneliv i Danmark.

I Grønland er der typisk mere akutte og alvorlige årsager til, at kommunen beslutter, at et barn skal anbringes, hvilket både skyldes, at niveauet af sociale problemer i mange lokalområder er højt, og at de grønlandske sagsbehandlere ikke har ressourcer til at tage sig af de mindre akutte sager. Hvis børnene delvist er opvokset i Grønland, eller hvis forældrene kender til det grønlandske systems ageren i børnesager, kan forældrene derfor blive overraskede over det danske systems håndtering af børnesager og opleve, at den danske kommunes opfattelse af risikofaktorer ikke svarer til deres egen. Derudover kan de have svært ved at forstå, hvad tiltagene indebærer, fordi begreber med samme ordlyd dækker over forskelligt meningsindhold.

En del af forældrene i undersøgelsen har oplevet forskelsbehandling på grund af deres grønlandske baggrund. Det kan være oplevelser, de har i mødet med

det offentlige system eller i andre dele af samfundet, men handler ikke nødvendigvis om konkrete oplevelser i de børnesager, som undersøgelsen kigger på. Når forældrene møder sagsbehandlerne, er det dog ofte med en stærk forventning om at møde forskelsbehandling og ringeagt på grund af den grønlandske baggrund, der i en del sager omsættes til beskyldninger om racisme, når sagsbehandlerne prøver at komme i dialog om situationen i hjemmet og omsorgen for børnene. En udbredt fortælling blandt grønlændere i både Danmark og Grønland om, at grønlandske forældre har stor risiko for at få anbragt deres børn i Danmark, kan derudover betyde, at nogle venter for længe med at bede om hjælp, og at man derfor ikke får gang i en konstruktiv forebyggende proces.

Samarbejdet mellem danske sagsbehandlere og grønlændere kan ifølge aktører i det grønlandske miljø måske forbedres ved hjælp af forskellige tiltag. For det første foreslås det, at sagsbehandlerne i højere grad opsøger viden og viser interesse for den grønlandske baggrund. For det andet kan man i kommuner med en større grønlandsk population opbygge teams med særlige kompetencer i forhold til grønlændere. For det tredje kan man i højere grad være opmærksomme på at tilbyde familierne kontaktpersoner og bisiddere med kendskab til det grønlandske miljø, som er uafhængige af kommunen. Og for det fjerde kan man arbejde med forskellige mødeformer, hvor man i højere grad giver plads til, at forældrene kan komme til orde, uden at der skal træffes en afgørelse på mødet.

I nogle anbringelsessager med børn med grønlandsk baggrund rejses der tvivl om, hvorvidt de gennemførte § 50-undersøgelser er egnede til at opfange de grønlandske familiers udfordringer og ressourcer, da især de anvendte psykologiske test i forældrekompetenceundersøgelserne mistænkes for kulturelle og sproglige bias. Undersøgelsen viser, at de gennemførte forældrekompetenceundersøgelser i sagsmaterialet bygger på et bredt spektrum af informationskilder og metoder samt flere forskellige typer af test. Der er således ikke eksempler på, at forældrene dømmes på et enkelt testresultat eller en enkeltstående kilde. Der er dog grund til at øge opmærksomheden omkring de kulturelle og sproglige bias, der kan være, og arbejde mod, at psykologen, der tester, har forståelse for den grønlandske kulturbaggrund. Derudover bør der arbejdes mod, at testene oversættes til grønlandsk og valideres på personer med grønlandsk baggrund.

Nogle forældre i undersøgelsen giver udtryk for, at der er oplysninger på deres barns sag, som de ikke mener er korrekte eller kan genkende. For eksempel kan der stå i en sag, at forælder har depressive symptomer, uden at der er stillet en egentlig diagnose. Nogle beder derfor om at få slettet eller rettet sådanne oplysninger og oplever da, at det er frustrerende, når sletning eller retelse ikke sker. Ifølge lovgivningen har forældrene (som nævnt i afsnit 1.2) ret

til at kommentere på sagsbehandlerens beskrivelse, men de har kun ret til at få slettet eller rettet forhold, der er faktisk forkerte.

Børn med grønlandsk baggrund modtager i højere grad end børn med dansk baggrund forebyggende foranstaltninger. I sagsmaterialet ser det dog ud til, at det problematiske samarbejde i sagsbehandlingen også kan betyde problemer i det forebyggende arbejde. Det kan føre til meget langstrakte forebyggende forløb, hvor kommunen afprøver forskellige tiltag uden at opnå et konstruktivt samarbejde med forældrene, samtidig med at barnets trivsel forværres. Vi ser også eksempler på forløb, hvor det ser ud til, at kommunen relativt hurtigt griber til en anbringelse uden at have et solidt indblik i familiens ressourcer og udfordringer, fordi der er et højt konfliktniveau i sagen. Endelig ser vi dog også eksempler på veltilrettelagte forebyggende forløb, hvor man gradvist bevæger sig op af indsatsstrappen og lykkes med en inddragende og afklarende proces undervejs.

De interviewede sagsbehandlere foreslår, at man i højere grad laver forebyggende tiltag direkte rettet mod grønlandske familier. Det kunne fx være mere helhedsorienterede indsatser, der samtænker familiebehandling og beskæftigelse eller øget brug af parallelanbringelse på forælder-barn-hjem, der er tilpasset personer med grønlandsk kulturbaggrund.

5 Anbringelsen

5.1 Indledning

Dette kapitel omhandler selve anbringelsesforløbet og viser på baggrund af kvantitative og kvalitative data, 1) hvilke begrundelser der gives for anbringelsen, 2) i hvilken grad der er tale om frivillige anbringelser eller tvangsanbringelser, og hvordan forældrene forstår forskellen på de to typer af anbringelse, 3) hvor børnene anbringes, og hvordan anbringelsesstedet vælges, 4) hvad der kendetegner samarbejdet mellem forældre og plejeforældre, og 5) hvad der kendetegner samværet mellem de grønlandske forældre og deres børn.

5.2 Begrundelsen for anbringelsen

Børn med grønlandsk baggrund anbringes oftere end børn med dansk baggrund på grund af deres forældres situation og utilstrækkelig omsorg i hjemmet og sjældnere på grund af børnenes egne vanskeligheder. Det ses i Tabel 5.1 fx ved, at 48 % af anbringelserne af børnene med grønlandsk baggrund udelukkende er begrundet i forældrenes forhold, mens det samme gør sig gældende i 39 % af anbringelserne af børn med dansk baggrund. Derudover ser vi, at de anbragte børn med grønlandsk baggrund i lidt mindre grad end anbragte børn med dansk baggrund har funktionsnedsættelser (hhv. 6 og 12 %), og at utilstrækkelig omsorg er angivet som anbringelsesårsag i 78 % af sagerne mod 70 % af sager med børn med dansk baggrund. Både de kvalitative og kvantitative data peger imod, at omsorgssvigtet i en stor del af sagerne er knyttet til misbrug af rusmidler. Det kan dog også, som vi ser i det kvalitative datamateriale, handle om en kombination af børn, der ikke kommer til læge med deres helbredsproblemer, om boligforhold, der vurderes uegnede og nogle gange farlige for børnene, om psykisk sygdom hos forældrene, eller om forældre, der ikke stimulerer deres børn følelsesmæssigt og kognitivt. I en sag beskrives forholdene i hjemmet:

Familiekonsulenten oplevede, at barnet levede i et understimuleret, kaotisk og ustruktureret hjem, hvor der var meget rod og næsten intet legetøj. Forældrene boede dengang hos en bedsteforælder, som sov på sofaen i stuen. De øvrige rum i lejligheden var fyldt op med madrasser, kasser, tøj og poser. Køkkenet var beskidt, der var gammel mad i gryder, og tallerkener med mug på stod frit fremme. Familiekonsulenten oplevede, at der intet var gjort for at børnesikre

hjemmet. Ligeledes oplevede familiekonsulenten, at forældrene havde en manglende evne til at sætte sig i børnenes sted og en forståelse for, hvad der er godt for børnene.

Den endelige beslutning om anbringelse indeholder derudover ofte en vurdering af forældrenes vilje og evne til at samarbejde med sagsbehandlerne om at rette op på de forhold, der bekymrer sagsbehandlerne.

Tabel 5.1 Typen af anbringelsesårsager, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. 2020. Procent.

	Alle børn i DK	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Anbringelse begrundet i henholdsvis barns eller forældres forhold				
Anbringelsen (delvist) begrundet i barnets trivsel og adfærd	60	61	52	***
Anbringelsen KUN begrundet i barnets trivsel og adfærd – ikke i forældrenes forhold	11	11	4	***
Anbringelsen (delvist) begrundet i forældrenes forhold	89	89	96	***
Anbringelsen KUN begrundet i forældrenes forhold – ikke i barnets trivsel og adfærd	40	39	48	***
Uspecificerede anbringelsesårsager				
Bekymrende adfærd hos barn	41	41	37	*
Funktionsnedsættelse hos barnet	12	12	6	***
Sundhedsforhold hos barnet	11	11	12	
Utilstrækkelig omsorg fra forældre	71	70	78	***
Funktionsnedsættelse hos forældrene	16	16	10	***
Vold og konflikt i hjemmet	11	11	14	*
Population	9.383	8.063	326	

Anm.: Tallene i den nederste del af tabellen summer ikke til 100 procent, da der kan angives flere forskellige årsager til anbringelse. Der er ikke registreret anbringelsesårsager i 17 % af alle anbringelser, hvorfor N er mindre end i de øvrige tabeller baseret på registerdata.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

5.3 Frivillige anbringelser og tvangsanbringelser

Cirka 1 ud af 4 børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, er, som Tabel 5.2 viser, anbragt uden samtykke – også betegnet som tvangsanbringelser. Resten er anbragt med forældrenes samtykke – det, der ofte betegnes som frivillige anbringelser. Her er der ikke forskel på anbragte børn med dansk og grønlandsk baggrund.

Anbringelse uden samtykke er reguleret efter § 58, idet der er tale om et indgreb i familielivet efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 og derfor underlagt særligt restriktive krav om saglighed, proportionalitet og processuelle rettigheder. Anbringelse uden samtykke kan ske, når der er åbenbar risiko for barnets sundhed og udvikling, hvilket kan være begrundet i både forældrenes og barnets forhold (Svendsen, 2017).

Man kunne forestille sig, at spørgsmålet om frivillig kontra tvangsanbringelse ville være sammenhængende med mængden af risikofaktorer i sagen, således at der ville være færre belastninger hos børn og forældre i frivillige anbringelsessager end i tvangsanbringelsessager. I de analyserede sager med børn med grønlandsk baggrund finder vi dog ikke tydelige forskelle mellem anbringelsessager med og uden samtykke. Det virker således, som om den primære forskel er, om forældrene har samtykket, frem for deres bagvedliggende problemer.

Tabel 5.2 Andel anbringelser uden samtykke, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. 2020. Procent.

	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund
Anbragt uden samtykke	23	24
Population	9.821	396

Anm.: Der er ikke statistisk signifikant forskel på andelen, der er anbragt uden samtykke, mellem børn med dansk og grønlandsk baggrund.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

De kvalitative data viser endvidere, at grænsen mellem en frivillig og en ikke-frivillig anbringelse ikke altid er helt klar – set fra forældrenes synspunkt. Det skyldes dels, at nogle forældre mangler viden om, hvad betegnelsen ”frivillig” dækker over, og en oplevelse hos nogle forældre af at føle sig presset til at acceptere anbringelsen. Der er dog også en del forældre i materialet, der er enige i sagsbehandlerens vurdering af deres og børnenes udfordringer og behov, og som oplever, at anbringelsen giver barnet den hjælp, det har behov for.

5.3.1 Misforståelse af betingelser for frivillige anbringelser

Den manglende viden om, hvad den frivillige anbringelse indebærer, handler i sagerne ofte om, at forældrene forstår den frivillige anbringelse som en midlertidig foranstaltning, som de kan stoppe ved at trække deres samtykke tilbage og dermed få deres børn hjem at bo igen. De anerkender måske de mest alvorlige og akutte begrundelser for anbringelsen (som fx et alvorligt alkoholmisbrug eller vold i hjemmet), men ikke sagsbehandlerne bekymringer for forældrenes mulighed for på længere sigt at sikre barnets trivsel og udvikling. Derfor har en del af forældrene også en forestilling om, at de kan få barnet hjem, hvis de nedbringer deres forbrug af rusmidler eller får en stabil boligssituation. Og de bliver overraskede, når de oplever, at deres egen oplevelse af, at situationen forbedres, ikke automatisk bringer børnene hjem.

En forælder fortæller:

Som [sagsbehandler] forklarede mig, var det en midlertidig hjælp, indtil de finder den rigtig hjælp til [sønnen], [...]. Jeg forstod ikke princippet [lyder fortrydende], åbenbart var det noget helt andet end den måde, jeg forstod det på. Hun forklarede mig, at det var en frivillig anbringelse, og at jeg altid kan trække mit samtykke tilbage når som helst. Jeg stolede på dem og troede på dem, fordi de vil det bedste for min søn og mig, suk.

Flere forældre oplever således, at sagsbehandlerne ikke har kommunikeret betingelserne for den frivillige anbringelse tilstrækkeligt, og de oplever stor forvirring og afmagt, når de finder ud af, at der ikke nødvendigvis er udsigt til, at børnene flytter hjem igen, hvis de trækker deres samtykke tilbage.

Den manglende forståelse af, hvad anbringelsen indebærer, kan handle om sproglige udfordringer og begrænset kendskab til det danske system og lovgivning. I Grønland kan en anbringelse uden for hjemmet i højere grad ske på forældrenes initiativ som en midlertidig måde at få hverdagen til at hænge sammen på, mens forældrene fx uddanner sig eller arbejder på en fisketrawler (Dahl et al., 2021). De har derfor også i denne type anbringelser flere handlemuligheder, hvis de gerne vil have deres børn hjem igen. Derudover viser VIVEs kortlægninger af døgninstitutionsområdet og plejefamilieområdet, at der i Grønland skal relativt meget til, før man griber ind i familien, fordi mange sagsbehandlere i Grønland har et meget højt antal sager og skal behandle flere underretninger, end en gennemsnitlig sagsbehandler i Danmark skal (Dahl et al., 2020; 2021). Denne forskel på, hvad der fører til anbringelse i Danmark og Grønland, kan også betyde, at forældrene ikke har den samme forståelse af, hvad der er normalt og almindeligt som sagsbehandlerne, og derfor oplever, at sagsbehandlerne overreagerer i deres bekymring for omsorgsmiljøet i hjemmet.

I inddragelsen af forældrene i sagsbehandlingen er det derfor vigtigt at være opmærksom på både sproglige udfordringer, og at en anbringelse kan have forskellig betydning i Danmark og Grønland.

5.3.2 Oplevelse af pres for at acceptere en frivillig anbringelse

Ud over misforståelser af begrebet frivillig anbringelse viser interviewene med forældrene også, at flere oplevede at blive presset til at give samtykke til en frivillig anbringelse, fordi forældrene oplever, at accepten af anbringelsen kobles med forældrenes mulighed for indflydelse, omfanget af samvær med børnene og muligheden for genbehandling af anbringelsen. En mor fortæller, hvordan hun accepterede anbringelsen for at få mere indflydelse og for ikke at udsætte sit barn for unødigt belastning:

De sagde: "Hvis du giver samtykke, så får du mere indflydelse på, hvornår I skal ses". Jeg svarede, at jeg aldrig nogensinde bliver enig i den her beslutning, så jeg vil ikke. Så svarede de, at det så bliver en tvangsfjernelse, og spurgte mig, om vi skal blive enige om det. Jeg har jo aldrig hørt om det, så den måde, jeg forestillede mig tvangsfjernelse på, var, at det involverer politiet og dramatiske scener, så jeg endte med at underskrive, fordi jeg følte mig tvunget til det.

En anden mor fortæller, hvordan hun oplevede, at accepten af anbringelsen ifølge hende blev koblet til muligheden for at se børnene efter anbringelsen:

Så spurgte de mig: "Kan du underskrive her?". Jeg svarede: "Hvad er det? Jeg vil først gerne vide det". "Men hvis du ikke underskriver, kommer du ikke til at se dine børn i 2 år". Jeg grinede lidt, fordi jeg tænkte: "Hvordan kan man sige sådan noget?". (...) Jeg sagde til dem: "Jeg vil gerne have en advokat", og de svarede: "Hvis du får en advokat, kan du heller ikke se dine børn i 2 år. Du bliver nødt til at underskrive lige nu og her". Jeg tænkte, "Hvis de siger det på den måde, så må jeg gøre det", og jeg tænkte også, at hvis jeg underskriver, at de vil sige, "børnene kommer hjem nu". Efter at jeg underskrev, sagde [sagsbehandleren]: "Dine børn kommer ikke hjem igen", og gik ud. Jeg blev chokeret og forvirret. Hun sagde lige før, at hvis jeg ikke underskriver, kommer jeg ikke til at se mine børn i 2 år, og hvad er det, hun siger nu? Jeg var rigtig forvirret.

Oplevelsen af, at accepten af den frivillige anbringelse kobles til muligheden for samvær, går igen i flere interviews med de grønlandske forældre. Det er muligt, at de interviewede forældre blander muligheden for samvær sammen med muligheden for at få genbehandlet anbringelsesafgørelsen og dermed få

hjemgivet børnene. I en frivillig anbringelse er der typisk mere fleksible muligheder for genbehandling, mens kommunalbestyrelsen i en tvangsanbringelse skal fastsætte en frist for genbehandling, der typisk er 1 år, hvis barnet ikke har været anbragt det seneste år, og 2 år, hvis barnet har været anbragt året forinden.¹⁰ Uanset om der er tale om en misforståelse eller ej, siger vejledningen til loven klart, at det er vigtigt, at forældrene ikke oplever, at spørgsmålet om samtykke kobles med muligheden for samvær. Samvær er nævnt ovenfor (afsnit 1.2) en ret, som alle anbragte børn har (medmindre det strider mod hensynet til deres tryghed, sundhed og udvikling) – uanset anbringelsesform (Svendsen, 2017). Sagsbehandleren skal da, eventuelt i samarbejde med en tolk, sikre sig, at forældrene er korrekt informerede om deres rettigheder og muligheder, hvis de samtykker til anbringelsen, og hvis de ikke gør.

5.3.3 Forældre, der samtykker om anbringelsen ud fra fælles problemforståelse

Forældrene, der er enige i anbringelsen, og som selv har taget initiativ til anbringelse af deres børn, fortæller typisk, hvordan de oplevede ikke at kunne give deres børn den tryghed, omsorg og sikkerhed, som børnene havde behov for, fx fordi de oplevede eftervirkninger efter traumatiske oplevelser i opvæksten eller ikke så sig i stand til at sikre børnene tilstrækkelig stabilitet i hjemmet. Selvom de elsker deres børn højt, oplever de ikke at kunne opfylde børnenes behov og har svært ved at rumme dem. De har derfor selv været med til at tage initiativ til, at børnene kommer i plejefamilie enten midlertidigt, mens de selv får styr på deres liv, eller permanent. En forælder fortæller om, hvordan beslutningen om anbringelse føltes hård, men nødvendig for barnet:

Jeg har ikke lyst til at vise ham min svage side, hvor jeg græder og vil af med ham, for jeg ville ikke af med ham, men jeg havde det bare hårdt, og jeg ved godt 100 %, at jeg ikke kan passe ham ordentligt, på den [måde] som jeg gerne selv ville have haft det. Jeg [har jo fået omsorg] af min far, men først sent, [og] jeg kunne mærke, at jeg ikke kan give det samme, som min far har gjort.

Disse forældre, der er enige i sagsbehandlerens problemforståelse og selv har været med til at opsøge hjælp, oplever typisk i højere grad at føle sig inddraget og anerkendt som forældre af både sagsbehandlere og plejeforældre. Den fælles problemforståelse er med til at give dem en oplevelse af, at barnet får bedre opvækstmuligheder, end de selv ville have kunnet tilbyde, samtidig med at forældrene fortsætter med at være en uundværlig del af barnets liv.

¹⁰ Se Ankestyrelsens principmeddelelse 96-16 om fortsat anbringelse uden for hjemmet, <https://www.retsinformation.dk/eli/accn/W20191016725>

5.4 Valg af anbringelsessted

Børn med grønlandsk baggrund er, som Tabel 5.3 viser, oftere end børn med dansk baggrund anbragt i plejefamilier frem for på døgninstitution. Det hænger formodentlig sammen med som tidligere vist, at børnene oftere er anbragt på grund af deres forældres forhold frem for egne forhold og derfor ikke i lige så høj grad som børn med dansk baggrund har behov for den specialiserede behandling, som en døgninstitution typisk kan tilbyde.

Generelt har man i Danmark de senere år set en bevægelse imod flere plejefamilieanbringelser frem for institutionsanbringelser. Institutionsanbringelse anvendes derfor primært i begyndelsen af anbringelsen, mens man finder det rette match mellem barn og plejefamilie og til større børn med relativt store adfærds- og trivselsproblemer (Bengtsson et al., 2021).

Tabel 5.3 Anbringelsessted. Særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. 2020. Procent.

	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Familiepleje	67	74	***
Institution	31	24	***
Eget værelse	2	2	
Procentgrundlag	9.821	396	

Note: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

I de fleste af de analyserede sager sker valget af anbringelsessted ud fra et hensyn til geografisk nærhed til forældrene, mulighed for, at barnet kan fortsætte sin skolegang og bevare venskaber og fritidsliv, muligheden for, at søskende kan bo sammen, og om der er god kemi og relation mellem plejeforældre, barn og biologiske forældre. Generelt er der dog mangel på plejefamilier i mange danske kommuner, og kommunerne har derfor ofte kun mulighed for at matche på enkelte parametre frem for på alle de kriterier, sagsbehandlerne kunne ønske sig at matche på (se fx Ankestyrelsen, 2021; Bengtsson et al., 2021; KL, 2019; Luckow et al., 2021). Det gælder særligt, hvis man ønsker en velegnet plejefamilie i barnets og forældrenes geografiske nærområde (Bengtsson et al., 2021).

De fleste børn er anbragt i danske plejefamilier eller på institutioner, hvor personalet også er dansktalende. I enkelte sager, hvor børnene selv er grønlandsktalende, fremgår det af sagen eller interviewene, at kommunen har forsøgt at tage hensyn til børnenes mulighed for sproglig og kulturel kontinuitet ved indledningsvist at anbringe børnene hos et grønlandsktalende familiemedlem eller hos plejeforældre, der har boet i Grønland. Dertil kommer to børn, der bor i en grønlandsktalende plejefamilie, der sammen med børnene er flyttet fra Grønland til Danmark, efter at børnene er blevet anbragt. I de resterende sager er spørgsmålet om barnets etniske, sproglige og kulturelle baggrund ikke noget, der spiller nogen større rolle i sagsbehandlingens overvejelser om valg af anbringelsessted.

Forældrene oplever i mindre grad at have indflydelse på valget af anbringelsessted, men der er dog enkelte, der beder om en anden plejefamilie end den, kommunen i første omgang har valgt, og får medhold. Blandt børnene er der ifølge spørgeskemaundersøgelsen en tredjedel, der oplever at være blevet taget med på råd i valg af anbringelsessted, hvilket er samme andel, som blandt børn med dansk baggrund. Flere af de interviewede forældre fortæller, at de gerne ville være blevet mere inddraget i valget af anbringelsessted, og at de havde foretrukket, at der var blevet taget mere hensyn til barnets kulturelle og sproglige baggrund i valget af anbringelsessted. Når dette ikke er sket, og når forældrene ikke oplever at være blevet spurgt, om de foretrak en dansk eller en grønlandsk plejefamilie, skyldes det formodentlig førnævnte mangel på plejefamilier generelt, og at der kun er meget få plejefamilier med grønlandsk baggrund i Danmark.

De kulturelle og sproglige forskelle på de biologiske forældre og plejeforældrene betyder for nogle forældre og plejeforældre et vedvarende modsætningsforhold, mens barnet er anbragt. Andre finder, som nedenstående citat viser, med tiden hinanden, i takt med at der opbygges et tillidsforhold, og den biologiske forælder oplever, at barnet trives hos plejeforældrene:

Interviewer: Har det nogensinde spillet en rolle for dig, at de skulle kende noget til grønlandsk kultur og sprog?

Altså, hvis det havde været på banen, helt fra dengang jeg skulle aflevere ham, så har jeg nok sagt, at ja, det ville jeg gerne have – det skal være nogen med grønlandsk baggrund.

Interviewer: Ja, så hvis du havde haft et valg mellem to lige gode plejefamilier, der boede lige tæt på dig, og ja – så havde du tænkt, dengang, ja – men ...

Ja, men i dag – de har jo haft ham og kender ham og elsker ham, og jeg kan ikke drømme om at skifte dem ud – bare fordi de har mere kendskab til Grønland.

I børnenes handleplaner er spørgsmålet om bevarelse af børnenes grønlandske sprog og kultur sjældent noget, der lægges vægt på. I stedet er der fokus på at gøre de mindre børn skoleparate, sikre de større børn en stabil og udviklende skolegang, arbejde med børnenes eventuelle adfærds- og trivselsvanskeligheder og sikre deres relationer til forældre og netværk. Hvorfor det forholder sig sådan, kan være svært at gisne om, men det kan handle om, at sagsbehandlerne i første omgang forsøger at imødekomme børnenes mest aktuelle behov for følelsesmæssig, social og faglig udvikling og ser spørgsmålet om sproglig og kulturel tilknytning som et mere langsigtet og sekundært behov hos børnene. Som kapitel 6 behandler mere udførligt, viser interviewene med børnene, at de mindre børn ikke oplever, at spørgsmålet om grønlandsk sprog og identitet spiller en væsentlig rolle for dem her og nu. De tidligere anbragte unge fortæller dog, at de efter at være blevet voksne er blevet mere bevidste om betydningen af deres baggrund og gerne ville have haft flere muligheder for at bevare sprog og tilknytning til den grønlandske kultur. Som nævnt i kapitel 4 er der også flere sagsbehandlere, som nævner, at betydningen af børnenes grønlandske baggrund for en del af børnene træder mere frem, når de kommer op i teenageårene.

5.5 Samarbejdet mellem forældre og plejeforældre

Den første tid af en anbringelse kan for børnene, biologiske forældre og plejefamilie være en stor omvæltning. Uanset anbringelsestype, er det for alle parter en meget krævende situation, når et barn, måske imod sine forældres vilje, skal have en anden primær omsorgsgiver og et andet opholdssted. En del forældre er vrede og uforstående over kommunens beslutning og overfører i nogle tilfælde denne vrede på plejeforældrene. Således fortæller en plejeforælder, at barnets biologiske familie i starten af anbringelsen havde svært ved at forstå, at det ikke var plejefamilien, som tog beslutningen om at anbringe barnet, men at de blot er blevet "bestilt" af kommunen til at passe på barnet:

Altså, der er sommetider, hvor jeg bliver råbt og skreget af ude i det kvarter, hvor [barnets] mor bor, af andre, at jeg har stjålet det barn og sådan noget. Men det er bare at lukke ørerne. Sådan er det jo. Og det er forståeligt. Men jeg plejer bare at sige: "Jamen, jeg er blevet bestilt til at passe hende. Det er ikke mig, der har taget beslutningen". Det har været svært for dem at forstå, men det er blevet godt.

I nogle sager fortsætter de vanskelige samarbejdsrelationer mellem forældre og plejeforældre. Andre starter op med et højere niveau af mistillid og konflikt, men udvikler et bedre samarbejde, i takt med at forældre og plejeforældre lærer hinanden at kende. En forælder fortæller:

Jeg har været så heldig med plejefamilien, at det er dem og ikke andre, for det – jeg er så taknemmelig i dag for, at det er dem. I starten var det selvfølgelig hårdt, og jeg havde en mistanke om, at det måske er på grund af pengene, de vil have barnet. Det var faktisk også på det tidspunkt, at det kørte i (nyhederne meget), at der var nogle familier, der var ramt af, hvad hedder det, plejefamilierne, de var ikke så søde ved deres plejebarn (...) – og det var jeg meget bange for, at min søn skulle havne i sådan en familie der. Og så var det også hårdt for mig at tænke på, at min søn blev passet af nogen, som jeg ikke selv kendte.

Interviewer: Fik du ikke lov til at lære dem lidt at kende, inden de startede?

Jo, jo, det gjorde jeg også, men jeg har svært ved at stole på folk jo, og jeg er ikke så god med det nye, stadigvæk ikke faktisk ... og så fik vi en – fik jeg lært dem at kende, det var faktisk den sødeste og dejligste plejefamilie, han er havnet i, og jeg ved, de kun ønsker det bedste for ham.

Et godt samarbejde kan kræve meget af både forældre og plejeforældre. Nogle plejeforældre foretrækker, at størstedelen af samarbejdet sker gennem kommunens sagsbehandler, fx ved, at alt støttet eller overvåget samvær sker i kommunens samvæershuse, og ved, at al kontakt mellem barn, forældre og plejeforældre er aftalt skriftligt. Andre plejeforældre oplever dog, at de ved at etablere en mere direkte relation til forældrene og åbne op for mere fleksibilitet i kontakt og samvær får en mere tillidsbaseret relation, der betyder, at forældrene selv føler sig anerkendt i deres forældreskab og derfor i højere grad bakker op om anbringelsen – til fordel for barnet. En plejeforælder fortæller:

Jeg fandt ret hurtigt ud af, at hvis man føler, at man er lige gyldige og lige værdige i en sammenhæng, så gør man også noget mere for at kunne tilgodese andres behov, hvis man samtidig har en fornemmelse af, at man får opfyldt sit eget. Så hvis man har brug for at komme af med noget i forhold til noget, der fylder, og man så bruger tiden på det, så gør det noget godt i den anden ende. Hvis det har fyldt, at man ikke har haft så mange penge til bil eller husleje, eller hvad der nu er, og man så får lov til ligesom at få luft for det, så har man overskud til faktisk at gøre noget andet for sine børn. De har altid

måttet ringe, og jeg har også ringet til dem, og vi har snakket og aftalt og sådan noget. Vi har altid haft en meget åben kommunikation.

5.6 Samvær mellem børn og forældre

De anbragte børn med grønlandsk baggrund har, som Tabel 5.4 viser, næsten lige så hyppigt som børn med dansk baggrund samvær med deres mor, men ses sjældnere med deres far, hvilket kan skyldes, at en del af fædrene ikke befinder sig i Danmark, og at de grønlandske forældre sjældnere end danske forældre til anbragte børn bor sammen. 55 % ses således med deres mor minimum hver 14. dag, mens 30 % ser deres far tilsvarende hyppigt.

Sammenlignet med børn med dansk baggrund oplever børnene med grønlandsk baggrund i lige så høj grad, at anbringelsesstedet hjælper dem med at holde kontakten til deres forældre. 60 % af børnene oplever således at få hjælp til at holde kontakt med forældrene.

Tabel 5.4 Hyppigheden af samvær med biologiske forældre, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. Procent.

	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Har samvær med mor mindst hver 14. dag	58	55	
Har samvær med far mindst hver 14. dag	47	30	***
Anbringelsessted hjælper med at holde kontakten til forældrene	53	58	
Procentgrundlag	4340	126	

Note: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

Kilde: Anbragte børn og unges trivsel 2014, 2016, 2018 og 2020.

De fleste børn har således samvær med deres forældre, men i de analyserede sager ser vi, at både længden af samværet og rammerne for samværet varierer. Her spiller det i særlig grad en rolle, om forældrene er alene sammen med deres børn under samværet, eller alternativt, om samværet er støttet eller overvåget af en kommunal samværskonsulent.

Nogle har således mulighed for at få deres børn på besøg i hele dage eller weekender i deres eget hjem, mens andre har mulighed for få timers støttet

eller overvåget samvær i et kommunalt samværshus eller i plejeforældrenes hjem. Et begrænset samvær med støtte begrundes fx med kommunens vurdering af forældrenes kompetencer til at skabe et positivt samspil med barnet, at forældrenes fremmøde har været ustabil ved tidligere samvær, eller at sagsbehandlere, samværskonsulenter eller plejeforældre oplever, at børnene har negative reaktioner efter samværet og har brug for hjælp til at navigere mellem forældre og plejeforældre. En plejeforælder fortæller således:

I starten reagerede han voldsomt i situationen derude. Men det gik faktisk hurtigt over. Men til gengæld så reagerer han så om aftenen eller om natten efter. Eller ... inden vi skal afsted, hvor han bliver nervøs. Han kan ikke snøre sine snørebånd – ja, det er ikke engang snørebånd, det er bare sådan en velcroluk. Han kan ikke finde ud af at tage sin skoletaske på. Han kan ikke finde ud af at lyne sin jakke. Altså, det er sådan nogle ting. Altså, han regredierer ned til halvanden, 2 år, og han bliver denne her lille krybdyrhjerne, som ikke kan noget.

Er samværet overvåget, begrundes det fx i kommunens mistanke om overgreb, eller at samarbejdet er præget af højt konfliktniveau, hvor forældrene fx forsøger at give udtryk for deres modstand mod anbringelsen over for barnet, mens samværskonsulent og eventuelt plejeforældre forsøger at skærme barnet mod modsatrettede beskeder fra forældre og system.

Omvendt øges mængden og hyppigheden af samvær til fx hele dage og weekender, når børnene udtrykker ønske om at se deres forældre mere, eller når sagsbehandlere og plejeforældre oplever, at samværet har en positiv betydning for børnene. Derudover vil en udvidelse af samværet typisk komme på tale, når forældrene føler sig parate til mere samvær, og når samarbejdet mellem forældre, plejeforældre og sagsbehandlere er godt.

I flere sager ses en dynamisk udvikling i samværet, der følger børnenes og forældrenes udvikling samt samarbejdet mellem forældre, plejeforældre og sagsbehandlere. Der er således sager, hvor samværet gradvist optrappes og gøres mere fleksibelt, i takt med at samarbejdsrelationerne forbedres, eller forældrenes situation forbedres. Og omvendt er der sager, hvor samværet mindskes, fordi der er et højt konfliktniveau, fordi forældrene udebliver fra samværet, eller fordi barnet reagerer negativt på samværet.

Som vi ser i mange andre dele af anbringelsen, er der forskel på, om forældrene deler sagsbehandlernes og plejeforældrenes syn på dem, børnene og samværet, og dermed forskel på, om mængden af samvær opleves acceptabelt eller utilstrækkeligt. I følgende eksempel har forældrene svært ved at forstå begrundelsen for det begrænsede samvær, og om de har mulighed for at påvirke mængden af samvær.

Det er for lidt, 1 time på 14 dage. Selvfølgelig får min stakkels datter ikke nok. Når vi spørger om det nu, "hvornår er det, hun skal begynde at besøge os?", ville de svare: "Hun er alt for lille, hun er overstimuleret". Der kommer altid undskyldninger, når vi spørger omkring dette her. Når vi spørger sagsbehandlerne: "Hvor er vi nået til? Hvad er det, vi skal gøre? Hvor er det, vi skal hen?". Hun har aldrig svaret klart. Sagen er slet ikke kommet videre på den måde.

Der er dog også forældre, der har accepteret en begrænset mængde samvær, da de deler sagsbehandlerens syn på deres egen situation og deres børns behov:

I: Hvad synes du om, at I kun må se hinanden en gang om måneden?

C: Hvis jeg skulle gætte på det ... fordi vores liv har været hårdt ... hvad skal jeg sige, det er bedre at holde processen positiv, noget i den retning ..., men det er lidt hårdt, at det kun er en time, men jeg har det okay, også når jeg tænker på børnene ... de vil nok ikke helst være i det lille rum i 2 timer, så det er kun 1 time.

Det afgrænsede og strukturerede samvær er, som beskrevet, ofte begrundet i et hensyn til børnene og i en vurdering af forældrenes forældrekompetencer og stabilitet. Derudover kan det handle om at aflaste plejeforældrene fra det direkte samarbejde med forældrene. Både forældre, plejeforældre og børn kan dog opleve, at det korte strukturerede samvær, der planlægges mange måneder frem, bliver meget besværligt, rigtigt og nogle gange kunstigt og i sig selv begrænser kvaliteten af samværet. Der kan være lang transporttid til samværshuset, der vanskeliggøres af, at forældrene ofte ikke har adgang til bil. Det er ofte ikke muligt at få erstatningssamvær, når forældrene er syge. Og det er i mange tilfælde ikke muligt at ændre på samværet, hvis forældrene ønsker at tage børnene med til et arrangement, eller hvis børnene vil deltage i et arrangement i klassen den dag, der er planlagt samvær.

Et udvidet og mere fleksibelt samvær stiller dog også krav til både forældre og plejeforældre, der i højere grad skal indrette deres hverdag efter samværet og gensidigt må indstille sig på, at forholdene i de to hjem afviger fra deres egne idealer/vaner om fx orden og struktur. Som beskrevet i afsnit 5.5, vælger nogle plejeforældre at indtage en mere aktiv rolle i samarbejdet med forældrene og fx gennemføre samværet hos plejeforældrene, hvis forældrene ikke selv har en bolig, der er egnet til samvær. Fordelene ved dette kan ud over førnævnte mulighed for en mere direkte og tillidsbaseret relation mellem forældre og plejeforældre være, at plejeforældrene selv kan støtte børnene i samværet, hvilket kan øge børnenes tryghed i samværet og dermed sikre forældre og børn mere samvær. Det kræver dog, som følgende eksempel illustrerer, at forældrene accepterer plejeforældrenes guidning af samværet, og at plejeforældrene ønsker at indtage den mere aktive rolle i samværet:

Altså fødselsdagene har også været berammet tidsmæssigt, men der har forældrene været der til slut, fordi jeg har haft, hvad skal man sige, magten til at kunne stoppe det før, hvis børnene ikke har kunnet være i det. Men der har jeg jo så valgt at gøre det modsatte og sige: "Nu tror jeg lige, at hun skal have lidt plads". Og så har det kunnet fungere. Og det prøvede vi med [plejedatters] fødselsdag, hvor det lige blev lidt svært, hvor jeg siger: "Nu tror jeg bare, at du skal lade hende være lidt".

Interviewer: Okay. Siger du til dem, at de skal tage hjem så?

Nej. De skal bare koncentrere sig om noget andet. Og så kommer hun på banen igen. Og sidste samvær, vi havde her, der lavede de gækkebreve, og der kunne den lille slet ikke være i det lige pludselig. Der ved de godt, at så skal de lige give hende lidt plads. Så søger hun mig, og så skal hun bare lige have lov til kun at være ved siden ved mig, og så er hun klar til at gå ud igen. Hun skal bare lige være sikker på, at hendes base er, som den hele tiden har været. Og det har de begge to altid haft brug for.

Interviewer: Ja, og det har de også lært at være i, forældrene?

Ja. Og det er de gode til.

Ud over at plejeforældrene spiller en vigtig rolle i at vise forældrene anerkendelse og opbygge tillid, oplever sagsbehandlerne også, at muligheden for at imødekomme forældrene i spørgsmålet om samvær kan have stor betydning for deres indbyrdes samarbejde. Sagsbehandlerne fortæller således, at de oplever en forbedret dialog og tillid, når sagsbehandlerne efterkommer et konkret ønske fra forældrene i form af fx skift af samværskonsulent, så kan en negativ oplevelse hos forældre skifte, fordi de føler sig hørt: *"Det har føltes som en krig, men når man imødekommer på det muliges plan, er det godt. Men det er bare ikke hele tiden, man kan det, og så sker det modsatte".*

5.6.1 Sprog i samværet

En del dobbeltsprogede grønlandske forældre med begrænset samvær oplever at få at vide, at de skal tale dansk med deres børn til samværet. Dette opleves af mange forældre som et uforståeligt og urimeligt krav forbundet med tab af identitet og samhørighed med børnene. Hvis der er tale om overvåget samvær, er sagsbehandlernes begrundelse typisk, at samværskonsulenterne vil kontrollere, hvad forældrene kommunikerer med børnene om, som følgende citat fra en forælder vidner om:

Min søn snakkede primært grønlandsk, så vi plejer at snakke grønlandsk, og så ville overvågeren hurtigt spørge, "hvad sagde du til ham?", så sagde jeg "hvorfor? Må jeg ikke snakke grønlandsk til ham?", så svarede overvågeren, "nej, vi er bange for, at du vil instruere ham til at stikke af, fordi du har jo kidnappet ham før". Mens han var det sted, glemte han fuldstændigt sproget. Han måtte jo ikke snakke grønlandsk.

I de fleste tilfælde begrundes opfordringen/kravet om at tale dansk dog med, at børnenes hverdagsprog enten altid har været eller er blevet dansk under anbringelsen, og at kvaliteten af samværet bliver bedre for barnet, når barnet kan forstå, hvad forældrene siger, og når barnet kan fortælle sin plejemor om samværet. En forælder forklarer selv:

Vi må ikke snakke grønlandsk, så plejemoren også kan snakke med dem også. Vi snakker kun dansk.

Interviewer: Må du ikke snakke grønlandsk til dem?

Ja, jeg ved det ikke. De skal kunne forstå os.

Interviewer: Har nogen forklaret dig hvorfor?

Nej, men de sagde, at når de skulle køre hjem, så kan de snakke på vej hjem. Så han kan have noget at sige til sin plejemor.

I en anden sag udtrykker plejemoren forståelse for forældrenes ønske om at tale grønlandsk til samværerne, men fortæller, at hun selv har været med til at gennemføre, at der blev talt dansk til samværet for at sikre børnene en god oplevelse:

Grunden til, at man ikke snakkede grønlandsk, det var, at børnene, de fór simpelthen sammen, når man gjorde det [fordi far typisk talte grønlandsk, når han var vred]. Så det blev ret hurtigt lukket ned. Det skulle foregå på dansk, fordi det kunne børnene bedre være i, og jeg kan ikke grønlandsk. Og der var ikke nogen af børnene, der kunne grønlandsk. Når far blev sådan meget kommanderende, slog han over i grønlandsk, og så for de sammen.

Interviewer: Og hvordan har de taget det, forældrene, at de har fået at vide, at de ikke må tale grønlandsk?

Det blev de faktisk meget oprevede over, da kommunen sagde det til dem. Så ringede faren herop, og jeg forklarede ham, at det var simpelthen, fordi pigerne reagerede voldsomt. Og at det var for at

give dem det bedste samvær med mor og far. Og så kunne det godt være på et senere tidspunkt, at man kunne sige, at det var okay, men det var simpelthen for at passe på dem alle sammen. Da jeg forklarede ham det, så var det hele i orden. Så sagde han til mig: "Det kunne de jo bare have sagt".

5.6.2 Kultur i samværet

Sagerne viser, at samværet i mange tilfælde medfører diskussioner mellem sagsbehandlere, plejeforældre, støttepersoner og forældre om det gode børneliv og forskellige måder at være forældre og familie på. I disse diskussioner oplever forældrene i nogle tilfælde, at de korrektes for handlinger, der i deres øjne er normalt og legitimt i den grønlandske kultur, mens sagsbehandlerne kan opleve handlingerne som uhensigtsmæssige ud fra deres børnefaglige viden. Konkret ser vi diskussioner om, hvor meget forældrene er fysisk og verbalt sammen med deres børn. Det handler fx om, hvor meget de taler sammen, og hvor meget forældrene krammer deres børn eller lader større børn/teenagere sove i sengen sammen med forældrene. Samværskonsulenter og plejeforældre oplever på deres side, at børnene finder det grænseoverskridende og frygter i enkelte tilfælde, at barnet udsættes for overgreb. Bekymringen kan dog også handle om en generaliseret forståelse af, hvilken adfærd der er passende for børn i forskellige aldre.

Derudover ser vi i flere sager uoverensstemmelser omkring, hvem der må deltage i samværet. Her forsøger samværskonsulenter, sagsbehandlere og anbringelsessted typisk at sikre, at det kun er forældrene, der deltager, mens forældrene finder det naturligt, at hjemmet og familiens grænser er mere åbne, og at der derfor ofte opholder sig andre end forældre og egne børn til samværene. Der er dog også sager, hvor sagsbehandlere og plejeforældre anbefaler, at bestemte familiemedlemmer deltager i samværet, fordi man ser dem som en ressource for børnene og/eller en god støtte for forældrene under samværene.

5.7 Opsamling

Børn med grønlandsk baggrund anbringes oftere end børn med dansk baggrund på grund af deres forældres vanskeligheder herunder omsorgssvigt – og sjældnere på grund af egne vanskeligheder. Omsorgssvigtet er ofte relateret til misbrug af rusmidler og psykisk sygdom – men også ofte relateret til manglende struktur og forudsigelighed i hjemmet. Derudover er der ofte også vanskeligheder med at få et godt samarbejde med forældrene om at rette op på forhold, der bekymrer i hjemmet.

En fjerdedel af de anbragte børn med grønlandsk baggrund anbringes uden samtykke. Dette er samme andel som blandt anbragte børn med dansk baggrund. De grønlandske forældre har dog vanskeligt ved at forstå begrebet frivillighed i den danske lovgivning, og flere føler sig pressede til at acceptere en frivillig anbringelse.

Anbragte børn og unge med grønlandsk baggrund bor oftere end børn med dansk baggrund i plejefamilie og lidt sjældnere på institution. Der er næsten udelukkende tale om danske plejefamilier, hvilket formodentlig skyldes, at der er meget få grønlandske plejefamilier i Danmark og generel mangel på plejefamilier. I valget af plejefamilie spiller nærheden til de biologiske forældre, mulighed for, at søskende kan bo sammen, og kemi mellem barn, forældre og plejeforældre en vigtig rolle, mens kulturel og sproglig kontinuitet spiller en mindre rolle. Forældrene føler sig i mindre grad inddraget i valget af anbringelsesstedet – blandt børnene er der dog samme oplevelse af involvering i valg af anbringelsessted som blandt børn med dansk baggrund.

En del af forældrene og plejeforældrene oplever samarbejdsvanskeligheder. For nogle fortsætter vanskelighederne i store dele af anbringelsen. Andre oplever dog en bedring i samarbejdet, i takt med at der opbygges et tillidsforhold, og i takt med forældrene oplever, at børnene trives hos plejeforældrene, og at de får rum til at være forældre på egne præmisser.

Børn med grønlandsk baggrund har lige så hyppigt som børn med dansk baggrund samvær med mor, men mindre med far. For mange er samværet dog støttet eller overvåget, hvilket opleves ufleksibelt og kunstigt af forældrene og nogle gange plejeforældrene. Det begrænsede samvær begrundes typisk med begrænsede forældreressourcer, ustabilitet, risiko for overgreb, samarbejdsvanskeligheder – eller at barnet har negative reaktioner efter samvær. Nogle forældre får at vide, at de ikke skal/må/bør tale grønlandsk i samværet – dette begrundes både med, at børnene ikke forstår/taler grønlandsk – og med at støttepersoner/overvågere kan bistå og kontrollere samværet. Samvær medfører desuden diskussioner af kulturelle forskelle på dansk og grønlandsk familiekultur – fx struktur, tilstedeværelse af andre familiemedlemmer, fysisk kontra verbal kontakt.

6 Børnenes trivsel

6.1 Indledning

Dette kapitel sætter fokus på anbragte børn med grønlandsk baggrund og unges trivsel, skolegang og fritidsliv samt tilknytning til forældre, anbringelsessted og grønlandsk kultur. Det sker ved hjælp af spørgeskemadata indsamlet blandt alle 11-17-årige børn, der er anbragt uden for hjemmet i Danmark, og kvalitative interviews med børn og unge med grønlandsk baggrund, der er eller har været anbragt uden for hjemmet i Danmark suppleret med oplysninger fra børnenes anbringelsessager.

Efter en kort beskrivelse af børnenes demografiske sammensætning beskrives børnenes helbred og individuelle trivsels- og adfærdsvanskeligheder, der følges af en beskrivelse af deres oplevelse af anbringelsesstederne. Efterfølgende undersøger vi deres skolegang og faglige udvikling, hvorefter vi beskriver børnenes oplevelse af venskaber og fritidsliv. Afslutningsvis giver vi et indblik i børnenes tilknytning til familie, netværk og kultur. Her kigger vi også på børnenes muligheder for sproglig og kulturel kontinuitet.

6.1.1 Børnenes køn og alder

Børn med grønlandsk baggrund er, som Tabel 6.1 viser, gennemsnitligt lidt yngre end anbragte børn med dansk baggrund, idet 17 % af de aktuelt anbragte børn med grønlandsk baggrund er 0-5 år mod 14 % af børn med dansk baggrund. Omvendt ser vi færre teenagere blandt de anbragte børn med grønlandsk baggrund end blandt anbragte med dansk baggrund, hvilket kan hænge sammen med, som vist i kapitel 5, at børn med grønlandsk baggrund oftere end børn med dansk baggrund anbringes på grund af forældrenes udfordringer frem for deres egne, der typisk især viser sig i teenageårene.

Derudover ligner børn med dansk og grønlandsk baggrund hinanden i forhold til køn og i forhold til deres alder på anbringelsestidspunktet, idet begge grupper gennemsnitligt er omkring 6 år, da de anbringes første gang.

Tabel 6.1 Anbragte børns køn og alder, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. 2020. Procent.

	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Drenge	54	52	
Gennemsnitsalder	12	11	
Aldersfordeling			
0-5 år	14	17	*
6-12 år	36	42	**
13-17 år	50	41	***
Alder ved første anbringelse	6	6	
Antal år i anbringelse	6	5	
Procentgrundlag	9.821	396	

Note: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

6.2 Helbred

I spørgeskemaundersøgelsen blandt 11-17-årige anbragte børn vurderer 78 % af børn med grønlandsk baggrund deres helbred som godt, hvilket er samme andel, som vi ser blandt anbragte børn med dansk baggrund. Børn med grønlandsk baggrund angiver dog i noget mindre grad (7 %) end børn med dansk baggrund, at de har en langvarig sygdom eller et handicap (25 %).

Tabel 6.2 Selvvurderet helbred, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. Procent.

	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Vurderer sit helbred til at være godt	77	78	
Vurderer sig selv som tyk	34	31	
Har langvarig sygdom eller handicap	25	7	***
Procentgrundlag	4.340	126	

Note: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

Kilde: Anbragte børn og unges trivsel 2014, 2016, 2018 og 2020.

I det kvalitative datamateriale tegner der sig samme billede af, at de anbragte børn og unge med grønlandsk baggrund generelt har et godt helbred. I sagsmaterialerne findes der dog også eksempler på børn og unge med fysiske eller psykiske helbredsudfordringer, som fx autisme, ADHD, hørehandicap eller hjerneskade og enkelte med indlærings- og hukommelsesvanskeligheder. Nogle af børnenes helbredsudfordringer er i løbet af anbringelsen blevet forbedret, mens det for andre er blevet forværret. Samme billede ser vi, når vi kigger på danske anbringelsessager (Lausten et al., 2013).

6.3 Børnenes adfærd og trivsel

Sammenlignet med anbragte børn med dansk baggrund har anbragte børn med grønlandsk baggrund færre adfærdsproblemer og bedre trivsel. Det ses af børnenes spørgeskemabesvarelser i Tabel 6.3, hvor 77 % af børnene med grønlandsk baggrund har en god trivsel og få adfærdsproblemer, når vi måler dem ved hjælp af SDQ-instrumentet (se afsnit 2.1.2.1). Det samme gælder for 68 % af de anbragte børn med dansk baggrund. En nøjere granskning af de forskellige dimensioner, der indgår i SDQ-instrumentet, viser, at børnene med grønlandsk og dansk baggrund ligner hinanden i forhold til emotionelle problemer, hyperaktivitet og prosociale egenskaber, men at børn med grønlandsk baggrund i højere grad end børn med dansk baggrund er i god trivsel, når vi ser på udadvendte adfærdsproblemer og samvær med kammerater.

Derudover viser tabellen, at børnene med dansk og grønlandsk baggrund ligner hinanden i forhold til livstilfredshed, syn på fremtiden og ensomhed. I begge grupper scorer knap en tredjedel 9-10 på en 10-punktsskala over livstilfredshed og glæde ved fremtiden, mens 13-15 % af begge grupper angiver, at de ofte eller meget ofte føler sig ensomme.

Tabel 6.3 Trivsel, livstilfredshed og følelsen af ensomhed, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. Procent.

	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Trivsel målt ved hjælp af SDQ			
God trivsel (0-15 point på 40-punktsskala)	68	77	**
Let forværret trivsel (16-19 point på 40-punktsskala)	16	10	**
Stærkt forværret trivsel (20-40 point på 40-punktsskala)	16	13	
Livstilfredshed og ensomhed			
Høj livstilfredshed (9 og 10 på en skala fra 1 til 10)	31	33	
Helt glad for fremtiden (9 og 10 på en skala fra 1 til 10)	34	36	
Føler sig ofte eller meget ofte ensom	15	13	
Procentgrundlag	4.340	126	

Note: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

Kilde: Anbragte børn og unges trivsel 2014, 2016, 2018 og 2020.

Læsningen af børnenes anbringelsessager og interviewene med børnene bekræfter, at de fleste børn er i relativt god trivsel. Her har vi i modsætning til spørgeskemaundersøgelsen mulighed for at følge børnene gennem flere år og ser her, at nogle af børnenes psykiske og sociale trivsel og adfærd ændrer sig over tid – både i positiv og i negativ retning.

Der er eksempler på børn, der i starten af deres anbringelsesforløb har et usikkert tilknytningsmønster, separationsangst og/eller haft vanskeligt ved at mærke egne og andres grænser, hvilket for nogle viser sig som en seksualiseret adfærd. I de sager, der indgår i sagsmaterialet, får plejeforældrene eller børnene selv hjælp til at tackle disse udfordringer, og børnene oplever som følge heraf en bedring i deres udfordringer, mens de bor i plejefamilien.

Andre børn har svært ved at mærke basale behov som kulde, varme, sult og tørst – eller føle mæthed og skal støttes af plejeforældrene. En plejemor fortæller:

*Det er meget det der med at finde ud af, om man skal være meget ked af det eller være meget lidt ked af det. Eller om man skal ...
Hvad hedder det? ... Om man skal have en jakke på, når man går ud, når det er koldt og vådt, eller om man ikke skal. Eller når der er sol:
"Skal jeg så tage tøj af?". Altså alle de der ting, som man må sige, at*

det har vi lært en gang og øvet rigtig meget på og tænker, at det har vi faktisk sådan rimelig styr på. Men det skal man ikke tro, at man har, fordi der er altid – enten, når man bliver udfordret eller kommer i puberteten, så skal man lige have den køreplan opdateret igen.

Langt størstedelen af børnene og de unge har ifølge sagsakterne behov for meget struktur og forudsigelighed i hverdagen. Børnene og de unge trives mest i meget faste rammer og faste rutiner i hverdagen. De bliver ofte udfordret i mere ustrukturerede rammer, eller hvis der opstår ændringer og forandringer i hverdagen. Det bliver bl.a. beskrevet, at børnene og de unge kan reagere voldsomt og nemt bliver forvirrede, ukoncentrerede og urolige, når strukturen brydes. Plejefamilierne og døgninstitutionerne arbejder derfor meget på at skabe struktur og forudsigelighed i børnenes og de unges hverdag, hvilket har givet børnene ro og tryghed og har givet dem overskud til at udvikle sig både socialt, psykisk og fagligt.

Både sagsakter og interviews vidner dog også om børn, som enten trives dårligt under hele anbringelsen, eller som til at begynde med ser ud til at trives godt, men i løbet af anbringelsen oplever tiltagende psykisk mistrivsel. Sagsakterne vidner om, at udredningen af disse børn ikke altid har haft blik for disse børns måde at udtrykke følelser på, og at plejeforældre, sagsbehandlere og andre, der er i kontakt med børnene, nogle gange tolker en manglende reaktion og en stor tilpasningsvilje som udtryk for god trivsel og derfor bliver meget overraskede, når børnene i teenageårene udvikler store adfærdsproblemer og i enkelte tilfælde forsøger at begå selvmord.

Disse eksempler på dårlig trivsel og ikke-udredte vanskeligheder ses dog også i sager med anbragte børn med dansk baggrund (Rasmussen et al., 2020).

6.4 Oplevelse af tilknytning og trivsel på anbringelsesstedet

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at børn med grønlandsk baggrund er mere tilfredse med deres anbringelsessted end børn med dansk baggrund. Tabel 6.4 viser således, at 81 % af børn med grønlandsk baggrund føler sig holdt af på anbringelsesstedet mod 73 % af børn med dansk baggrund. Og at 87 % af børn med grønlandsk baggrund føler sig trygge derhjemme mod 79 % af børn med dansk baggrund. 87 % af de anbragte børn med grønlandsk baggrund har det godt med at bo på anbringelsesstedet, mens det samme gælder for 81 % af børn med dansk baggrund. Desuden føler 70 % af børnene med grønlandsk

baggrund sig hjemme på anbringelsesstedet, mens 80 % oplever at have tilstrækkeligt privatliv på anbringelsesstedet.

Tabel 6.4 Tilknytning til anbringelsesstedet, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. Procent.

	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Føler, at de voksne på anbringelsesstedet holder af dem	73	81	**
Føler sig hjemme på anbringelsesstedet	64	70	
Har tilstrækkeligt privatliv på anbringelsesstedet	76	80	
Føler sig trygge på anbringelsesstedet	79	87	**
Oplever harmoni på anbringelsesstedet	61	70	*
Har det godt med at bo på anbringelsesstedet	81	87	**
Procentgrundlag	4340	126	

Note: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

Kilde: Anbragte børn og unges trivsel 2014, 2016, 2018 og 2020.

Det kvalitative data bekræfter, at de fleste grønlandske børn oplever at blive holdt af og grundlæggende føler sig trygge på deres anbringelsessted, der i det kvalitative datamateriale for størstedelens vedkommende er plejefamilier. Den første tid af anbringelsen opleves dog af mange som et gennemgribende brud i deres liv, hvor de skal lære at tilpasse sig andre rammer i hverdagen og lære de nye omsorgspersoner at kende. I interviewet med en tidligere anbragt ung kvinde fortæller hun sit indtryk af den dag, hun flyttede ind hos plejefamilien:

Meget mærkeligt. Meget, meget mærkeligt. Virkelig underligt, det er sådan "nå, det bliver så min familie" eller sådan "det bliver så her, jeg skal bo." Det var sådan meget underligt, sådan, ja. Og sådan lige pludselig skulle ud og, ja.

Når anbringelsen ikke længere opleves som en stor omvæltning, kommer de fleste af børnene i sagsmaterialet dog i god trivsel i deres anbringelsessted og føler sig i tiltagende grad hjemme. Dette udtrykkes også af flere af de interviewede børn og unge, som i følgende interviewresumé med en dreng anbragt i plejefamilie:

Så synes jeg egentlig bare, det er ret hyggeligt at være her [hos plejefamilien]. Vi bor sådan normalt, tror jeg. Det er bare sådan en by, og så går jeg i skole ligesom alle andre. Nogle gange har vi sådan en filmaften, hvor vi bare ligger og hygger alle sammen inde i stuen. Nogle gange tager vi ud på restaurant, og så får vi hele familien med – plejefamilien. Også de plejebørn, der er flyttet hjemmefra.

De fleste af de interviewede forældre er overordnet enige i, at deres børn trives i anbringelsesstedet, og at børnene er glade for plejeforældrene. Forældrene fortæller bl.a. også, at de oplever, at plejeforældrene holder af børnene, og at børnene er en del af familien.

Som beskrevet i forrige afsnit er der dog også enkelte børn, der trives dårligt personligt, hvilket hænger tæt sammen med en oplevelse af ikke at passe ind på anbringelsesstedet og af manglende oplevelse af accept. Disse børn oplever oftere sammenbrud under deres anbringelsesforløb, fordi anbringelsesstedet ikke har kunnet håndtere deres udfordringer og sikre positiv trivsel og udvikling. En ung fortæller om sit anbringelsessted, hvor han i varierende grad oplevede anerkendelse og støtte fra personalet:

De gode ting, det var, at der var færre børn, og vi var faktisk næsten på alder med hinanden. Og jeg blev introduceret til Foreningen Grønlandske Børn efter kort tid. Og én af pædagogerne var jeg rigtig glad for, og hun, hvad kan man sige, fik mig til at føle trykthed igen. Der var stabilitet dér. Vi vidste, hvad vi skulle, og hvordan den næste dag også skulle foregå. Lige før vi gik i seng, blev vi introduceret til næste dag. Jeg tror, jeg havde godt af den form for stabilitet, al den forudsigelighed, der var. [...] De mere dårlige ting var, der var mange fordomme om ikke-etniske danskere. Jeg var den eneste grønlænder, men de havde en fra Somalia også. Og der var nogle af pædagogerne, som var virkelig uvidende [og fordomsfulde. En sagde til mig], at jeg aldrig ville blive til andet end en alkoholiker, og at jeg vil aldrig være i stand til at få en uddannelse, fordi jeg var så lavt begavet.

Det overordnede billede viser således, at anbragte børn med grønlandsk baggrund i lidt højere grad end anbragte børn med dansk baggrund føler sig hjemme på deres anbringelsessted og i lidt højere grad føler, at anbringelsesstederne holder af dem. Der er dog også børn og unge, der ikke føler sig anerkendt og oplever sig mødt med fordomme.

6.5 Skolegang og faglig udvikling

Spørgeskemaundersøgelsen blandt anbragte børn viser også et positivt billede af grønlandske børns hverdagsliv og trivsel, når vi ser på deres skolegang. Tabel 6.5 viser således, at de anbragte grønlandske børn i højere grad (73 %) går i en almindelig folkeskole sammenlignet med anbragte børn med dansk baggrund (54 %). Langt de fleste (94 %) af de anbragte børn med grønlandsk baggrund synes godt om eller nogenlunde godt om skolen, hvilket gælder for 87 % af de anbragte børn med dansk baggrund. 59 % af de anbragte børn med grønlandsk baggrund oplever, at de klarer sig godt eller meget godt fagligt, hvilket omtrent er på niveau med anbragte børn med dansk baggrund.

Tabel 6.5 Børnenes oplevelse af skolegang, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. Procent.

	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Går i en almindelig folkeskole	54	73	***
Synes godt eller nogenlunde godt om skolen	87	94	**
Klarer sig godt eller meget godt fagligt	63	59	
Har maksimalt 1 ud af 4 skoleproblemer	38	52	***
Har oplevet lærere, der har høje forventninger til dem	58	66	*
Føler altid, de kan få hjælp til skolearbejde på anbringelsesstedet	46	46	
Procentgrundlag	4340	126	

Note: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

Kilde: Anbragte børn og unges trivsel 2014, 2016, 2018 og 2020.

Sagsmaterialet og de kvalitative interviews bekræfter, at børnene for det meste har et positivt syn på skolen, og at de fleste kan klare at følge med i en almindelig skoleklasse på deres eget alderstrin. Størstedelen af de børn, der er i skolealderen, er glade for at gå i skole og for deres klasse. Størstedelen trives også fagligt og er alderssvarende med andre jævnaldrende, men der er også en del af børnene og de unge, der har indlærings- og koncentrationsvanskeligheder, og enkelte, der derfor må gå klasser om eller skifte til en specialklasse. Desuden er flere af børnene sprogligt udfordrede med begrænset begrebsverden og ordforråd – både på dansk og på grønlandsk. Det bliver i sagsmaterialet ofte beskrevet, at børnenes manglende sproglige danske

kundskaber kan give forværrede forudsætninger for deres læring i skolen. Derfor er der blandt børnenes sagsbehandlere, anbringelsessted og lærere ofte stort fokus på at styrke børnenes kompetencer af det danske sprog.

6.6 Venner og fritidsliv

Størstedelen af de anbragte børn med grønlandsk baggrund oplever god trivsel i fritiden og oplever at have gode venskaber. Det ses i Tabel 6.6, der viser, at 56 % af de grønlandske anbragte børn ses med deres venner uden for anbringelsesstedet hver uge mod 44 % af de danske anbragte børn, mens 82 % af de grønlandske børn mod 73 % af børn med dansk baggrund oplever at have gode muligheder i fritiden.

Tabel 6.6 Venskaber og muligheder i fritiden, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. Procent.

	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Sammen med venner uden for anbringelsesstedet hver uge	44	56	***
Har ingen eller kun én ven	8	5	
Har masser af muligheder i fritiden	73	82	**
Har masser af steder, hvor unge kan være	61	70	**
Procentgrundlag	4340	126	

Note: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

Kilde: Anbragte børn og unges trivsel 2014, 2016, 2018 og 2020.

Det kvalitative materiale bekræfter, at de fleste børn har et tilfredsstillende fritidsliv, og at der i handleplaner og hverdagslivet i plejefamilien er fokus på, at de får mulighed for at udleve deres interesser og dygtiggøre sig i de ting, de går op i. Der bliver bl.a. dyrket gymnastik, svømning, fodbold, ridning, E-sport og håndbold og derudover aktiviteter, som sker i hjemmet eller sammen med plejefamilien/pædagoger såsom lege i haven, udflugter, cykelture og rejser m.m. De fleste af børnene og de unge udviser højt engagement i deres organiserede fritidsinteresser, og for mange har fritidsaktiviteterne givet gode muligheder for nye venskaber. Som alle andre børn oplevede også de anbragte børn en del begrænsninger i deres fritidsliv under covid-19.

Størstedelen af børnene og de unge har gode og/eller mange venskaber, som de har mødt igennem skolen, fritidsaktiviteter, SFO eller sociale medier. Ligeledes fremgår det ofte i børnenes og de unges anbringelsessager, at de tit har legeaftaler efter skole og venner på besøg. De fleste er gode til at fastholde og få nye venskaber, men der er også enkelte, der er udfordrede med at danne og fastholde venskaber og let kommer i konflikter med deres jævnaldrende. Dog ikke mere, end vi ser blandt andre anbragte børn.

De fleste af de anbragte grønlandske børns venner er danske. Enkelte har kontakt med andre børn med grønlandsk baggrund, men vennerne vælges oftere på grund af interessen for en bestemt fritidsinteresse eller blandt klassekammerater og naboer. For de børn, der er født og opvokset i Danmark, ser det ifølge interviewene ikke ud til at have stor betydning – her og nu.

For børn, der delvist er opvokset i Grønland, har det dog betydning, at de har mulighed for at få et fællesskab med andre børn med grønlandsk baggrund, som følgende citat med en ung grønlænder viser:

Jeg følte mig lidt ensom, fordi der var nogle ting, som jeg ikke vidste. Altså Mortens Aften og Sankt Hans, som jeg ikke vidste noget om. Og julen er også lidt anerledes. Og jeg følte mig ensom og lidt alene, så ville jeg gerne have sådan lidt mere med Grønland at gøre. [Så fandt en af pædagogerne ud af, at] der var en ungegruppe i Foreningen Grønlandske Børn. For mig var det dejligt [at være sammen med de andre grønlandske unge]. Jeg følte, jeg kunne være mig selv og bare slappe af. Det var rart ikke at skulle snakke dansk hele tiden, og at jeg kunne snakke grønlandsk med dem. Og der var faktisk også én, som også var anbragt, og vi kunne snakke om de ting, som fyldte, og dele erfaringer med hinanden. Og det hjalp rigtig meget.

6.7 Tilknytning til familie, netværk og kultur

6.7.1 Børnenes oplevelse af tilknytning til forældrene

Anbragte børn med grønlandsk baggrund oplever i lige så høj grad som anbragte børn med dansk baggrund, at deres forældre holder af dem, men oplever i lidt mindre grad, at de kan få støtte fra forældrene, eller at forældrene spiller en vigtig rolle i deres liv. Det ses i Tabel 6.7, hvor 4 ud af 5 grønlandske – og danske – anbragte børn angiver, at deres forældre holder af dem, men hvor kun 40 og 29 % af de grønlandske børn oplever henholdsvis en høj grad

af tilknytning til forældrene og en høj grad af støtte fra forældrene mod henholdsvis 44 og 50 % af de danske anbragte børn (se afsnit 2.1.2.1 for oplysninger om indikatorer på tilknytning og støtte).

Tabel 6.7 Tilknytning til forældrene, særskilt for børn med dansk og grønlandsk baggrund. 2020. Procent.

	Børn med dansk baggrund	Børn med grønlandsk baggrund	Sign. forskel
Oplever, at forældrene holder af dem	78	81	
Føler stor tilknytning til forældrene	49	39	**
Oplever altid social støtte fra forældrene	44	29	***
Procentgrundlag	4.340	126	

Note: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

Kilde: Anbragte børn og unges trivsel 2014, 2016, 2018 og 2020.

Som beskrevet i kapitel 5 ser børn med grønlandsk baggrund lige så ofte som danske anbragte børn deres mødre, men har mindre kontakt til deres fædre. Det kvalitative materiale vidner dog om, at mange børn med grønlandsk baggrund og deres forældre oplever begrænsninger og vanskeligheder i samværet, og at samværet i flere af sagerne er præget af forståelsesproblemer eller forældrenes ustabile fremmøde. Da børnene i de fleste tilfælde ikke taler grønlandsk, og i deres danske plejefamilie lever et liv meget forskelligt fra forældrene, kan dette også medvirke til fremmedgørelse mellem børn og forældre.

Det kvalitative materiale vidner derfor både om børn, der er glade for at være sammen med forældrene, og børn, der oplever, at samværet er svært. De børn, der har et godt forhold til deres forældre, er glade for, at deres forældre bor tæt på, og sætter pris på, at samværet kan indrettes fleksibelt efter deres behov:

Vi er sammen en gang om ugen. Vi plejer at spise pizza og bare slappe af. Eller vi går tur. Det er hyggeligt, når det ikke er regnvejr. Vi har en samværskonsulent, men nogle gange må vi gerne være alene, og så går vi på gågaden. Jeg kan bedst lide, når jeg bare er alene med min mor.

Der er dog også børn, der oplever ambivalente følelser i forhold til forældrene, og børn, der modsætter sig samvær eller reagerer negativt i forbindelse med samværet. Dette ses fx i følgende uddrag fra en sag:

Han reagerer meget voldsomt både i sin adfærd og følelsesmæssigt efter samvær og ønsker ikke at tale om biologisk mor, se på billeder af hende og vil ikke høre tale om, at han fx skal ud til biologisk mor i eftermiddag. Han siger, "nej, hjem til mor".

Denne type reaktioner opstår ifølge sagsakterne typisk, hvis børnene og de unge oplever, at forældrene gentagne gange udebliver fra samvær.

6.7.2 Tilegnelse og bevarelse af det grønlandske sprog

Langt de fleste af de grønlandske anbragte børn og unge i det kvalitative data kommer fra et hjem, hvor den ene eller begge forældres modersmål er grønlandsk. Størstedelen af disse børn og unge kan dog ikke, eller blot i meget begrænset omfang, tale det grønlandske sprog, da undersøgelsen finder sted. Nogle af dem er anbragt som nyfødte eller i en ung alder og har dermed aldrig lært det grønlandske sprog. Enkelte har aldrig lært grønlandsk til trods for at have boet med forældrene i flere år. Andre har mistet sproget efter nogle år i anbringelsen. Alle børnene bruger således dansk som deres primære eller eneste hverdagsprog. Herved adskiller de sig dog ikke, som beskrevet i indledningen, fra den generelle gruppe af børn med grønlandsk baggrund, idet kun relativt få børn med grønlandsk baggrund i Danmark taler og forstår basalt grønlandsk. I Christensen (2010) angiver 92 % af mødrene til hele gruppen af børn med grønlandsk baggrund således, at børnene slet ikke taler grønlandsk eller kun taler det i meget begrænset omfang. Blandt hjemmeboende børn med to grønlandske forældre, der bor i Danmark, er der dog ifølge Christensen (2010) en tredjedel, der taler godt eller nogenlunde grønlandsk, mens to tredjedele enten ikke taler grønlandsk eller kun taler det i meget begrænset omfang.

En del af de små børn og de børn, der ved anbringelsen talte grønlandsk i hjemmet, havde begrænsede sprogfærdigheder på dansk ved anbringelsen. For at styrke deres skoleparathed og sikre deres integration i plejefamilien og i kammeratskabsgrupper er der derfor fokus på at styrke deres danskfærdigheder i de første handleplaner efter anbringelsen. Handleplanerne indeholder ikke i samme grad overvejelser om børnenes mulighed for at vedligeholde og udvikle deres grønlandske modersmål eller overvejelser over konsekvenserne for barnets relationer til forældre og grønlandsk familie eller identitetsdannelse ved at miste det grønlandske sprog – til trods for at flere forældre, som i nedenstående citat fra en sag, ytrer ønske om, at deres barn lærer grønlandsk:

[Biologisk mor] synes, at det er godt, at drengene lærer dansk, men at det også er vigtigt, at de lærer grønlandsk. Sagsbehandler og mor taler om, at dette kan de stadig nå, da de ikke er gamle. Der er andet, som er vigtigere at lære.

Der er således ikke i sagsakterne eller interviewene eksempler på, at børnene med grønlandsk baggrund modtager undervisning i grønlandsk, mens de er anbragt. Tilegnelsen af det grønlandske sprog overlades i stedet til forældrene, der dog også ofte, som vist i kapitel 5, opfordres til at tale dansk i samværet med børnene, for at børnene og forældrene kan forstå hinanden, og for at barnet lettest muligt kan navigere mellem forældrenes og plejeforældrenes hjem.

I nogle af sagerne ser vi, at børnene og de unge selv fravælger eller ikke ønsker at prioritere at lære det grønlandske sprog. En dreng fortæller:

Da jeg var lille, kunne jeg tale grønlandsk, men så blev jeg nødt til at tale dansk, for dem i børnehaven eller vuggestuen kunne ikke forstå mig. Nu kan jeg ikke grønlandsk mere. Nogle gange, når jeg er sammen med min mor og mormor, taler de grønlandsk sammen [og der vil det være rart at kunne forstå dem].

Interviewer: Vil du have lyst til at bruge noget tid på at lære at tale grønlandsk? Hvor meget betyder det for dig?

Jeg tænker ikke, at det er så vigtigt.

Selvom de kan have et ønske om at kunne forstå, når deres forældre snakker med andre familiemedlemmer på grønlandsk, ser de alligevel ikke selv et stort behov for at lære sproget, hvis det fx kræver, at de må fravælge fritidsaktiviteter eller tid med deres venner.

Modsat har det for en tidligere anbragt ung mand, der delvist er vokset op i Grønland, været meget vigtigt at bevare sit grønlandske sprog:

Der var perioder, hvor jeg frygtede, at jeg kunne glemme mit grønlandske sprog, og den dag i dag er jeg lidt mere tryk i det danske, men jeg kan stadig snakke grønlandsk, og det har betydet meget for mig, at jeg kunne vedligeholde det. [...] Hvis jeg mistede det grønlandske sprog, så ville jeg ikke så godt kunne snakke med min mor og min mormor, som jo ikke er så gode til dansk. Så er der noget samvær, der går tabt. Og jeg vil også miste min stolthed i at være grønlænder og være fra Grønland. Og jeg tror, altså, jeg kan huske, at jeg tænkte, at jeg ville jo ikke være den samme person, hvis jeg mistede det.

Der er således en risiko for, at børnenes manglende muligheder for at udvikle modersmålet under anbringelsen vil vanskeliggøre deres muligheder for at kommunikere nuanceret med deres forældre og andre relationer. Dette kan resultere i, at noget af børnenes relation og tilknytning til deres forældre går tabt.

6.7.3 Tilknytning til grønlandsk kultur

Blandt børnene varierer deres ønske om at bevare grønlandsk tilknytning, og hvorvidt deres grønlandske baggrund har en betydning for deres liv. Især for de mindre børn spiller deres grønlandske baggrund en begrænset rolle i deres liv. De børn, der fortsat er anbragt, fortæller, at de kun en gang imellem tænker over deres grønlandske baggrund. Det kan være sjovt at høre historier om Grønland, men de vil gerne selv bestemme, hvor meget den grønlandske kultur skal fylde i deres liv. Nogle af disse børn kender andre grønlændere, men har primært danske venner, som de går i skole med eller deler interesser med. Andre kender ikke andre grønlændere end deres familie.

De unge tidligere anbragte, der begge delvist er opvokset i Grønland, er dog i højere grad optagede af at opretholde og genetablere en tilknytning til deres grønlandske baggrund og fortæller, hvordan det har været godt for dem, at de som unge og voksne har haft mulighed for at tilegne sig viden og opsøge netværk med grønlændere. Dette har, som følgende citat illustrerer, været med til at give dem et positivt selvbillede og en kærlighed til det grønlandske:

Ja, jeg tror også, jeg mistede kærligheden til det grønlandske – i en periode. Hvor jeg ville lægge min grønlandske baggrund fra mig. Men det ændrede sig, da jeg blev lidt ældre, så ville jeg gerne lidt tilbage til det grønlandske. [...] For mig har det bare været [dejligt] at møde nogle andre børn fra Grønland, der havde samme, ja ... kærlighed til Grønland og samme altså – Hvor vi lidt kunne dele det, vores grønlandske baggrund og sådan.

De tidligere anbragte oplever således, at et øget kendskab og netværk med grønlændere er med til at hele dem og give dem en positiv identitet omkring det at være grønlænder. Derudover kan kendskabet til de kulturelle rødder ifølge en grønlandsk plejemor i undersøgelsen være med til at modvirke problemer i voksenlivet:

Det er meget vigtigt for deres identitet, når de bliver voksne, hvis man ikke kender deres egen baggrund, ikke ... så synes jeg, så er der mere problemer i voksenlivet, hvis man ikke kender sig selv, hvor man stammer fra.

Dette understøttes af Marianne Skyttes forskning i anbragte børn med anden etnisk baggrund end dansk, der ligeledes beskriver, hvordan det at kende til sin baggrund og opnå forståelse og accept af sin familie og ens kulturelle rødder er en styrke i voksenlivet, mens oplevelsen af ikke at blive sprogligt og kulturelt accepteret kan være nedbrydende: "Hvis et barn gennem sit opvækst ikke ser, at dets modersmål anerkendes af samfundet, og bliver set som et

handicap, eller anser, at de mennesker, som taler samme sprog som primitive, så har barnet alle mulige forudsætninger for at vurdere sin egen baggrund negativt” (Skytte, 2002).

6.8 Opsamling

Kapitlet viser, at anbragte børn og unge med grønlandsk baggrund på flere parametre trives bedre end anbragte børn og unge med dansk baggrund. Det gælder både, når vi ser på deres individuelle trivsel og adfærd, deres skolegang, deres oplevelse af muligheder i fritiden, og når vi ser på deres oplevelse af tilknytning til anbringelsesstedet.

De føler i lige så høj grad som anbragte børn med dansk baggrund, at deres forældre holder af dem, og oplever, at anbringelsesstedet støtter deres kontakt til forældrene. De føler dog i mindre grad end anbragte børn med dansk baggrund, at de kan få hjælp og støtte hos forældrene, og de føler i mindre grad end børn med dansk baggrund en høj grad af tilknytning til forældrene.

De kvalitative interviews bekræfter, at børnene med grønlandsk baggrund for det meste trives og føler sig hjemme på deres anbringelsessteder. De interviewede børn og unge oplever at være velintegrerede i deres lokalområde og at have gode venskaber og fritidsliv. En del af anbringelsesagerne beskriver dog også børn med tilknytningsforstyrrelser, grænseløshed og vanskeligheder med at mærke egne behov. Der er også børn, der viser sig at have væsentlige sprog- og indlæringsproblemer. Derudover ser vi børn, der efter en barndom med god trivsel i løbet af teenageårene udvikler store adfærds- og trivselsproblemer. For nogle fører det til selvmordstrusler – og selvmordsforsøg.

De fleste børn i det kvalitative datamateriale kommer fra et hjem, hvor modersmålet har været grønlandsk, men kun få af børnene kan tale grønlandsk på undersøgelsestidspunktet. Nogle er anbragt tidligt og har ikke lært grønlandsk inden, mens andre har mistet evnen til at tale grønlandsk efter en længere anbringelsesperiode. Mens de fleste forældre har et ønske om, at deres børn kan grønlandsk, har de interviewede børn i forskellig grad interesse i at lære grønlandsk og udforske deres grønlandske kulturelle baggrund.

De tidligere anbragte unge oplever et behov for at genetablere en tilknytning til deres grønlandske baggrund, og især har et øget kendskab og netværk med andre grønlændere været med til at give dem en positiv identitet omkring det at være grønlænder.

Litteratur

- Abadie, A. & Imbens, G.W. (2016). Matching on the Estimated Propensity Score. *Econometrica*, 84(2), 781–807.
- Ankestyrelsen. (2021). *Guide - Anbringelse uden samtykke: Eksempler fra Ankestyrelsens praksis*. København: Ankestyrelsen.
- Baviskar, S. (2015). *Grønlandere i Danmark: En registerbaseret kortlægning*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Bengtsson, T.T., Luckow, S.T., Rasmussen, P.S. & Liversage, A. (2021). *Rekruttering og fastholdelse af plejefamilier: Udviklingstendenser og geografisk variation*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Børne- og Socialministeriet. (2019). *VEJ nr. 9142 af 26/02/2019. Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier*.
- Christensen, E. (2010). *Grønlandske børn i Danmark*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Christensen, E. (2011). *Væk fra Grønland: Udsatte grønlandere, der er flyttet til Danmark med deres børn*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Christensen, N.D. & Hertig, M. (2020). Tvangsfjernelse på et falsk grundlag. *Kronik. Sermitsiaq, 15. maj 2020*.
- Christensen, E., Kristensen, L.G. & Baviskar, S. (2009). *Børn i Grønland: En kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Dahl, K.M. (2014). *Frihed, lighed og fællesskab i teenagefamilien: Sociologiske kategoriseringer af familiepraksis i børnenes teenageår samt analyser af årsager til og konsekvenser af familiers praksis*. København: Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet.
- Dahl, K.M. (2019). Faste rammer, omtanke for andre og tolerance: Strømninger i danskernes opdragelsesværdier. I: Frederiksen, M. (red.): *Usikker Modernitet: Danskernes værdier fra 1981 til 2017*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Dahl, K.M., Kloppenborg, H.S. & Pedersen, N.J.M. (2020). *Kortlægning af døgninstitutionsområdet i Grønland*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Dahl, K.M., Kloppenborg, H.S., Pedersen, N.J.M., Luckow, S.T. & Kreutzmann, A. (2021). *Kortlægning af plejefamilieområdet i Grønland*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Dahl, K.M. & Ottosen, M.H. (2018). *Kortlægning af viden om opdragelse: Familietid, hverdagsliv, pligter og ansvar*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Elixhauser, S. (2018). *Negotiating Personal Autonomy: Communication and Personhood in East Greenland*. New York: Routledge.
- EU (2016). *Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (generel forordning om databeskyttelse)*.
- EVALUE. (2022). *Atlas of European Values*. Tilgået på: <https://www.atlasofeuropeanvalues.eu/maptool.html>.
- Flora, J. (2007). Tilknytning og selvstændighed – unges fravalg af uddannelse. I: Kahlig, W. & Banerjee, N. (red.): *Børn og unge i Grønland: En antologi*. Nuussuaq: MIPI, Ilisimatusarfik.
- FNs Børnekonvention. (1992). *BKI nr 6 af 16/01/1992. Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder*.
- Gilliam, L. & Gulløv, E. (2012). *Civiliserende institutioner: Om idealer og distinktioner i opdragelse*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(5), 581-586.
- Goodman, R. (2001). Psychometric Properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(11), 1337-1345.
- Grønlands Statistik. (2022a). *2022 Grønlændere i Danmark*. Tilgået på: <https://stat.gl/dialog/main.asp?lang=da&version=202201&sc=GD&sub-themecode=O1&colcode=O>.

- Grønlands Statistik. (2022b). *Offentlig hjælp efter tid, distrikt, ydelser, alder, køn og enhed*. Tilgået på: https://bank.stat.gl/pxweb/da/Greenland/Greenland_SO_SO20/SOX008.px?rxid=SOX00811-05-2022%2010:35:00.
- Hagen, G. & Qureshi, N.A. (1996). *Etnisitet i socialt arbejde: Arbejd med etniske minoriteter i barnevern og social sector*. Oslo: Tano Ashehoug.
- Hammen, I. & Jensen, T.G. (2010). *Anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund: En forskningsoversigt*. Odense: Servicestyrelsen.
- Hartoft, H. (2021a). Tilsyn og underretningspligter. I: Schultz, T., Hartoft, H., Klausen, J. & Mørk, A. (red.): *Socialret: Børn og unge*, 2. udgave. København: DJØF Forlag.
- Hartoft, H. (2021b). Undersøgelse og oplysning af børnesager. I: Schultz, T., Hartoft, H., Klausen, J. & Mørk, A. (red.): *Socialret: Børn og unge*, 2. udgave. København: DJØF Forlag.
- Jensen, B. (2012). Det gode børneliv i Grønland. I: Halvorsen, K. & Olesen, S.G. (red.): *Socialpædagogik i Grønland*. Ilulissat: Perorsaanermik Ilinniarfik - Socialpædagogisk Seminarium.
- KL. (2019). *Undersøgelse af honorering af familieplejere: Opfølgning på økonomiaftalen for 2019 mellem KL og regeringen*. København: KL.
- Laage-Petersen, J. (2015). *Ligebehandling af grønlændere i Danmark: Grønlænderes oplevelser af mødet med det danske samfund*. København: Institut for Menneskerettigheder.
- Langgård, K. (2007). Aamma uagut taamaappugut? Er også vi sådan? Meninger i aviser om opdragelse og uddannelse i begyndelsen af det 20. årh. I: Kahlig, W. & Banerjee, N. (red.): *Børn og unge i Grønland: En antologi*. Nuussuaq: MIPI, Ilisimatusarfik.
- Lareau, A. (2003). *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life*. Oakland, CA: University of California Press.
- Larsen, C.V.L., Hansen, C.B., Ingemann, C., Jørgensen, M.E., Olesen, I., Sørensen, I.K., Koch, A., Backer, V. & Bjerregaard, P. (2019). *Befolkningsundersøgelsen i Grønland: Levevilkår, livsstil og helbred - Oversigt over indikatorer for folkesundheden*. København: Statens Institut for Folkesundhed, SDU.

- Lausten, M., Andersen, D., Skov, P.R. & Nielsen, A.A. (2013). *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer: Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Lausten, M. & Andreasen, A.G. (2022). *Anbragte unges trivsel 2020: Trivselsundersøgelse blandt anbragte 15- og 17-årige, 2014-2020*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Lausten, M., Frederiksen, S. & Olsen, R.F. (2020). *Tidligere anbragte unge – 18 år og på vej mod voksenlivet: Forløbsundersøgelse af tidligere anbragte unge født i 1995*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Lausten, M. & Jørgensen, T. (2017). *Anbragte børn og unges trivsel 2016*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Luckow, S.T., Rasmussen, P.S., Westergreen, S.E. & Jonsen, E.H. (2021). *Nye plejefamilier: Hvad kendetegner nye plejefamilier og hvorfor vælger de at blive plejefamilier*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Mørck, Y. (1998). *Bindestregsdanskere: Fortællinger om køn, generationer og etnicitet*. København: Forlaget Sociologi
- Naalakkersuisut. (2017). *Inatsisartutlov. 20 af 26. juni 2017 om støtte til børn. Børnestøtteloven*.
- Naalakkersuisut. (2020). *Myndighedsvejledning til lov om støtte til børn*. Sermersooq: Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold.
- Navne, L.E. (2008). *Fleksibelt moderskab: Reproduktive beslutninger, livsforløb og slægtskab i Grønland*. København: Institut for Antropologi, Københavns Universitet.
- Ottosen, M.H. (red.) (2012). *15-åriges hverdagsliv og udfordringer: Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn i 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Ottosen, M.H., Andreasen, A.G., Dahl, K.M., Hestbæk, A.-D., Lausten, M. & Rayce, S.B. (2018). *Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2018*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

- Ottosen, M.H., Lausten, M., Frederiksen, S. & Andersen, D. (2015). *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Rambøll. (2018). *Anbragte børn og unges trivsel 2018*. København: Rambøll.
- Rasmussen, P.S., Hestbæk, A.-D. & Røgeskov, M. (2020). *Svære anbringelses-sager: Erfaringer fra VISO-rådgivningsforløb*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Rådet for Socialt Udsatte. (2013). *"I Grønland er jeg for dansk, i Danmark er jeg 'bare' grønlænder": Udfordringer for udsatte grønlændere i Danmark*. Rønne: Rådet for Socialt Udsatte.
- Schultz, T. (2020). Ny lov begrænser adgang til hjemgivelse af tvangsanbragte børn. *Socialrådgiveren*, 9/20, 28-29.
- Schultz, T. (2021). Anbringelse. I: Schultz, T., Hartoft, H., Klausen, J. & Mørk, A. (red.): *Socialret: Børn og unge*, 2. udgave. København: DJØF Forlag.
- Skytte, M. (2002). *Anbringelse af etniske minoritetsbørn: Om socialarbejderes vurderinger og handlinger*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
- Skytte, M. (2016). *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*, 4. udgave. København: Hans Reitzels Forlag.
- Social- og Indenrigsministeriet. (2018). *LBK nr 1114 af 30/08/2018. Lov om social service*.
- Social- og Indenrigsministeriet. (2019). *VEJ nr 9330 af 21/03/2019. Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område. Retssikkerhedsvejledningen*.
- Socialstyrelsen. (2018). *Evaluering af omlægning af indsatsen for udsatte børn og unge: Resultat- og analyserapport*. Odense: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2019). *Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje*, 2. udgave. Odense: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2021). *Retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser 2021*. Odense: Socialstyrelsen.
- Suyemoto, K.L., Trimble, J.E., Cokley, K.O., Neville, H.A., Mattar, S. & Speight, S. (2019). *APA Guidelines on Race and Ethnicity in Psychology: Promoting*

Responsiveness and Equity. Washington D.C.: American Psychological Association.

Svendsen, I.L. (2017). Anbringelse – hvad siger reglerne? I: Svendsen, I.L. (red): *Den svære beslutning: En antologi om beslutninger om anbringelse af børn og unge – hvornår, hvorfor og hvordan*. Frederiksberg: Institut for Socialt Arbejde.

Svendsen, I.L. & Hartoft, H. (2013). Kommunernes almindelige tilsynsforpligtelse – de juridiske rammer. I: Kildedal, K., Laursen, E. & Michelsen, R.R. (red.): *Socialfaglig ledelse: Børne- og ungeområdet*. København: Samfundslitteratur.

Thomsen, J.P. (2016). *Unge i Danmark – 18 år og på vej til voksenlivet: Årgang 95 – Forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Togeby, L. (2002). *Grønlændere i Danmark - en overset minoritet*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Økonomisk Råd. (2013). *Belysning af grønlandere bosiddende i Danmark: Teknisk baggrundsnotat 2013-02*. Nuuk: Økonomisk Råd - Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit.

Bilag 1 Resultat af propensity score matching

Bilagstabel 1.1 Familiebaggrund hos børn med grønlandsk baggrund og hos børn med dansk baggrund før og efter matching med gruppen af grønlandske børn ved hjælp af propensity score matching

Variable	Unmatched				Matched			
	Børn med grønlandsk baggrund	Børn med dansk baggrund	Sign. forskel	Bias i %	Børn med grønlandsk baggrund	Børn med dansk baggrund	Sign. forskel	Bias i %
Fødselsår	2010,4	2011,2	***	-16,6	2010,4	2010,3		1
Pige (dummy)	0,47	0,4870	**	-2,6	0,47	0,48		-0,4
Mors alder	37,520	39,391	***	-18,7	37,520	37,646		-1,3
Mor eller far er enlig forsørger	0,091	0,073	***	6,6	0,091	0,094		-0,9
Mor bor med ny partner	0,270	0,192	***	18,6	0,270	0,266		0,9
Manglende information om mors familiestatus	0,058	0,006	***	29,6	0,058	0,060		-1,1
Mor har mindst en psykiatrisk diagnose	0,164	0,134	***	8,4	0,164	0,167		-0,8
Mor er beskæftiget	0,597	0,804	***	-46,6	0,597	0,606		-2,1
Mor er på kontanthjælp	0,163	0,068	***	30,1	0,163	0,154		2,7

Variable	Unmatched				Matched			
	Børn med grønlandsk baggrund	Børn med dansk baggrund	Sign. forskel	Bias i %	Børn med grønlandsk baggrund	Børn med dansk baggrund	Sign. forskel	Bias i %
Mor har grundskole som højeste uddannelse eller ingen registreret uddannelse	0,267	0,110	***	41,1	0,267	0,260		1,9
Mor har fået en betinget eller ubetinget dom	0,032	0,019	***	8,3	0,032	0,026		3,8
Mor har været i misbrugsbehandling	0,027	0,007	***	15,8	0,027	0,030		-2,2
Mor er ikke i data	0,016	0,005	***	10,5	0,016	0,015		0,5
Far har mindst en psykiatrisk diagnose	0,093	0,079	***	4,9	0,093	0,091		0,7
Far er beskæftiget	0,688	0,876	***	-47	0,688	0,693		-1,4
Far er på kontanthjælp	0,081	0,029	***	22,8	0,081	0,078		1,2
Far har grundskole som højeste uddannelse eller ingen registreret uddannelse	0,306	0,169	***	32,7	0,306	0,305		0,1
Far har fået en betinget eller ubetinget dom	0,136	0,105	***	9,5	0,136	0,133		0,9
Far har været i misbrugsbehandling	0,036	0,018	***	11,4	0,036	0,033		2,1
Far er ikke i data	0,057	0,030	***	13,4	0,057	0,051		3,2

Kilde: VIVEs beregninger på registerdata for 0-17-årige i Danmark i 2020.

VIVÉ